

ŠIAULIŲ
VALSTYBINĖ
KOLEGIJA

Irena Garmuvienė, Jovita Šilkūnaitė

APLINKOS IR ŽMONIŲ SAUGA

Metodinė mokymo(si) medžiaga

Vilnius, 2011

ĮVADAS

Sauga darbe yra mokslo šaka, nagrinėjanti žmogaus apsaugos problemas. Nauja technika išvaduoja nuo daugelio gamybos problemų, tačiau ji galutinai neišsprendžia klausimų žmogaus darbe. Užtenka mažiausio nusižengimo technologijai, saugos darbe reikalavimams, ir technikos stebuklai tampa žiauriu žmogaus priešu. Traumos darbe kelia susirūpinimą visose šalyse. Jų lygis, materialiniai padariniai priklauso nuo socialinių ir ekonominių veiksnių, saugos darbe organizavimo, norminių aktų vykdymo ir kontrolės.

Kyla retorinis klausimas: ar ne laikas būtų sustoti šiose technikos lenktynėse? Ar nesukurs pagaliau žmogus tokių daiktų, kurie pražudys ir jį patį ir tai, ką sukūrė per daugelį metų? Ne, ne – šito nebus.

Lietuvos žmonių saugos ir sveikatos sistema pradėta kurti dar pokario laikotarpiu. Buvo ratifikuota keletas Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) konvencijų, veikė įstatymais sukurtos valstybinės kontrolės institucijos (darbo inspekcija, technikos priežiūros inspekcija ir kt.), egzistavo draudimų nuo nelaimingų atsitikimų darbe sistema. Esminiai gyvenimo pasikeitimai Lietuvos valstybėje prasidėjo po 1990 metų kovo 11-osios. Privatizacija, ūkio išvalstybinimas pagilino saugos darbe problemas, ir be aktyvaus valstybės bei teisės reguliuojamojo poveikio jos nebus išspręstos. Kartu reikia didinti sistemos „žmogus-mašina“ patikimumą, techniką pritaikyti prie žmogaus, o ne atvirkščiai. Svarbus vaidmuo tenka projektuotojams, inžinieriams, darbo psichologijos, fiziologijos specialistams, saugos darbe organizatoriams.

Norint užkirsti kelią nelaimėms darbe, reikia išsiaiškinti aplinkybes, skatinančias žmogų pažeisti taisykles. Be specialaus tyrimo galima konstatuoti, kad egzistuoja bendros priežastys, susijusios su žmogaus ir visuomenės vystymusi. Jos trejopos:

1. Besivystant technikai, žmogaus psichika nespėja prie jos prisitaikyti.
2. Didėja klaidos kaina, traumos darosi pavojingesnės.
3. Žmogus adaptuojasi prie pavojaus, nes technika darosi vis įprastesnė.

Blogiausia, kad žmogus ne tik pripranta prie pavojaus, bet pradeda nuolatos nesilaikyti saugos darbe taisyklių ir sąmoningai jas pažeidinėti. Be bendrų priežasčių yra psichologinio pobūdžio faktorių, lemiančių nelaimingų atsitikimų daugėjimą (nepateisinama drąsa, drausmės stoka, polinkis rizikuoti ir pan.). Norint sumažinti nelaimingų atsitikimų skaičių darbe, būtina išsiaiškinti visus veiksnius, kurie nulemia saugą darbe.

Darbas statybose labai įvairus ir turi specifinių bruožų: statyboje naudojami sudėtingi mechanizmai, įrankiai, naujos medžiagos ir konstrukcijos, darbininkai neturi pastovios darbo vietos – ir žiemą, ir vasarą dažniausiai dirba atvira ore. Visa tai gali paveikti dirbančiųjų sveikatą ir būti nelaimingų atsitikimų darbe bei profesinių ligų priežastimis. Tiksliai tinkamai organizavus darbą, griežtai laikantis visų darbų saugos reikalavimų, galima išvengti traumų ir avarių, profesinių susirgimų ir našiai dirbti. Kad avarijos, nelaimingi atsitikimai darbe ir profesinės ligos būtų pašalinti, Jūs, būsimieji statybininkai, inžinieriai, turite plačiai studijuoti ir gerai žinoti darbų saugos taisykles ir reikalavimus.

Darbų sauga – tai kompleksas įstatyminių, techninių, sanitarinės higienos ir socialinių-ekonominių priemonių, skirtų sveikoms ir saugioms darbo sąlygoms sudaryti gamyboje.

Šio konspekto 1, 2, 3, 8 ir 9 skyrius parengė Kauno technikos kolegijos lektorė Irena Garmuvienė, o 4, 5, 6, 7, 10 ir 11 skyrius – Šiaulių valstybinės kolegijos lektorė Jovita Šilkūnaitė.

TURINYS

1. DARBUOTOJŲ SAUGOS ORGANIZAVIMO ĮMONĖJE BENDRIEJI PRINCIPAI.....	4
1.1. Darbo ir poilsio laikas.....	4
2. DARBDAVIO IR DARBUOTOJŲ PAREIGOS IR TEISĖS DARBUOTOJŲ SAUGOS IR SVEIKATOS SRITYJE.....	5
2.1. Darbdavio ir darbuotojų pareigos ir teisės.....	5
2.2. Saugos ir sveikatos reikalavimai darbo aplinkai, darbo vietoms, darbo organizavimui.....	6
2.3. Ekonominės priemonės ir atsakomybė.....	7
3. DARBUOTOJŲ SAUGOS IR SVEIKATOS PRIEMONIŲ ĮGYVENDINIMAS ĮMONĖJE.....	7
3.1. Darbuotojų mokymas, instruktavimas ir atestavimas.....	7
3.2. Darbuotojų saugos ir sveikatos instrukcijų rengimo tvarka.....	12
3.3. Darbuotojų saugos ir sveikatos teisės aktai, kuriais vadovaujantis reikia organizuoti darbuotojų instruktavimą.....	14
4. SAUGOS IR SVEIKATOS TAISYKLĖS STATYBOJE	15
4.1. Pavojingos zonos.....	15
4.2. Statybvietės įrengimas	16
4.3. Darbas aukštyje	16
4.4. Žemės darbai	17
4.5. Mūro darbai	18
4.6. Gelžbetoninių konstrukcijų montavimas	18
4.7. Stogo įrengimo darbai	19
5. DARBOVIČIŲ ĮRENGIMAS STATYBVIETĖSE	19
5.1. Darbo vietų statybvietėje reikalavimai	21
5.2. Statyviečių darbo vietų įrengimo lauke reikalavimai.....	25
6. PROFESINĖ RIZIKA STATYBOJE	28
7. ASMENINĖS SAUGOS PRIEMONĖS.....	32
8. BENDRIEJI SAUGAUS DARBO ORGANIZAVIMO PRINCIPAI STATYBOJE	35
8.1. Pagrindiniai saugos sprendimai statybos darbų technologijos (vykdymo) projekte (technologinėse kortelėse).....	35
8.2. Pastolių statymas ir naudojimas.....	37
8.3. Nešiojamų kopėčių naudojimas.....	38
8.4. Kėlimo kranų saugaus naudojimosi taisyklės.....	39
8.5. Krovinių kėlimas rankomis.....	42
8.6. Ekskavatoriaus saugaus naudojimosi taisyklės.....	43
8.7. Poliakalės saugaus naudojimosi taisyklės.....	43
8.8. Plentvolio saugaus naudojimosi taisyklės.....	44
8.9. Darbuotojų sauga ir sveikata vykdant žemės darbus.....	44
8.10. Darbuotojų sauga ir sveikata vykdant mūro darbus.....	46
9. DARBO VIETŲ PAŽENKLINIMO IR APTVĖRIMO TVARKA DIRBANT AUTOMOBILIŲ KELIUOSE	47
9.1. Darbo kelyje aptvėrimas ir eismo reguliavimas	48
10. APLINKOS APSAUGA.....	48
11. ATLIEKŲ TVARKYMAS.....	51
NAUDOTOS LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS.....	54
TERMINŲ ŽODYNĖLIS.....	55
PRIEDAI	56

1. DARBŲ SAUGOS ORGANIZAVIMO ĮMONĖJE BENDRIEJI PRINCIPAI

Reikalavimai darbo priemonėms ir jų naudojimui. Leidžiama naudoti tik techniškai tvarkingas darbo priemones, atitinkančias DSS teisės aktų reikalavimus. Konkrečios darbo priemonės saugaus naudojimo reikalavimai nustatomi darbo priemonės dokumentuose. Juos kartu su darbo priemone privalo pateikti gamintojas.

VDI nustačiusi, kad darbo priemonė naudojama pažeidžiant DSS teisės aktų ar darbo priemonės dokumentuose nurodytus saugaus naudojimo reikalavimus, turi teisę įstatymų nustatyta tvarka sustabdyti jos naudojimą.

DSS priemonių įgyvendinimo bendrieji principai. Darbdavys organizuoja darbą įmonėje, nustato darbo ir poilsio režimą, darbo apmokėjimą taip, kad būtų sudarytos sąlygos, skatinančios darbuotojus laikytis DSS reikalavimų. Darbdavys imasi priemonių darbuotojų saugai ir sveikatai užtikrinti bei savarankiškai organizuoja DSS būklės vidinę kontrolę įmonėje, numato priemones DSS gerinti, vadovaujasi bendraisiais rizikos vertinimo ir DSS užtikrinimo principais.

1.1. Darbo ir poilsio laikas

Darbo laiko trukmė. Normali darbuotojų, tarp jų ir pamaininių darbuotojų, darbo laiko trukmė įmonėse negali būti ilgesnė kaip 40 darbo valandų per savaitę (per 7 dienų laikotarpį). Vidutinis maksimalus darbo laikas kartu su viršvalandžiais 7 dienų laikotarpiu neturi viršyti 48 valandų. Darbo dienos trukmė kartu su pertrauka pailsėti ir pavalgyti negali būti ilgesnė kaip 12 valandų per parą.

Sutrumpinta darbo trukmė taikoma:

- paaugliams nuo 15 metų – ne daugiau kaip 8 val. per dieną ir 40 val. per savaitę;
- moksleiviams, dirbantiems laisvu nuo mokymosi laiku darbo trukmė kartu su pamokų trukme per savaitę negali viršyti 40 val.; vaikams nuo 12 iki 14 metų – 35 val. per savaitę;
- darbuotojams, dirbantiems darbo aplinkoje, kurioje sveikatai kenksmingų veiksnių dydžiai viršija darbuotojų saugos ir sveikatos teisinių aktų nustatytus leistinus ribinius dydžius, „kiekius“ ir kai techninėmis ar kitomis priemonėmis jų kiekio darbo aplinkoje sumažinti iki sveikatai nekenksmingų dydžių neįmanoma, darbo laikas nustatomas atsižvelgiant į darbo aplinką. Sutrumpinto darbo laiko nustatymo kriterijus ir tvarką tvirtina Sveikatos apsaugos ministerija ir Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

- Švenčių dienų išvakarėse darbo laikas sutrumpinamas 1 val.

Viršvalandinis darbas. Viršvalandiniu laikomas toks darbas, kurį darbuotojai dirba viršydami kolektyvinėse sutartyse nustatytą laiką. Dirbti viršvalandžius labai kenksmingomis darbo sąlygomis draudžiama. Viršvalandžiai kiekvienam darbuotojui neturi viršyti 4 val. per dvi dienas iš eilės ir 120 val. per metus.

Poilsio laikas. Darbuotojų darbingumui ir sveikatai atgauti nustatomos šios poilsio rūšys:

1. Pertrauka pailsėti ir pavalgyti:

- pertrauka pailsėti ir pavalgyti (į darbo laiką neįskaitoma) privalo būti suteikiama ne vėliau kaip 4 val. nuo darbo pradžios. Darbuotojams pailsėti ir pavalgyti suteikiama ne trumpesnė kaip 0,5 val. ir ne ilgesnė kaip 2 val. pertrauka;

2. Papildomos ir specialios pertraukos pailsėti darbo dienos metu:

- papildomos ir specialios pertraukos darbuotojams, dirbantiems lauke ar nešildomose patalpose, suteikiamos po 10 min. kas 1 val.;

3. Paros poilsis:

- paros poilsis – darbuotojo poilsio laikas per parą negali būti trumpesnis kaip 11 val. iš eilės; draudžiama skirti darbuotoją dirbti dvi pamainas iš eilės.

4. Savaitės poilsis:

- savaitės poilsis – darbuotojo savaitės nepertraukiamo poilsio laikas kiekvieną savaitę, kuris privalo būti netrumpesnis kaip 35 val.;

5. Atostogos:

- darbuotojams suteikiamos kasmetinės ir tikslinės atostogos. Kasmetinės atostogos būna minimalios ir pailgintos. Kasmetinių atostogų trukmė – 28 kalendorinės dienos. Darbuotojams, dirbantiems nepilną darbo dieną atostogos netrumpinamos. Pailgintos atostogos, iki 58 kalendorinių dienų, suteikiamos asmenims, kurių darbas susijęs su nervine, emocine įtampa, profesine rizika. Pirmaisiais metais atostogos suteikiamos po 6 mėn. nepertraukiamo darbo toje įmonėje, ir ne vėliau kaip iki darbo metų pabaigos. Teisę pasirinkti atostogų laiką turi asmenys ne jaunesni kaip 18 m., moterys, turinčios vaiką iki 14 m. (arba neįgalų), asmenys, turintys kelialapį į sanatoriją. Pakeisti atostogas pinigine kompensacija neleistina. Tikslinės atostogos yra skiriamos vaiko priežiūrai, mokymuisi ir nemokamos. Šeimos pasirinkimu atostogos vaiko priežiūrai suteikiamos vaiko tėvui, seneliui, senelei ir kitiems giminaičiams, faktiškai auginantiems vaiką. Per šias atostogas yra mokama valstybės nustatyta pašalpa. Motinoms auginančioms vaiką iki 14 m., kasmet suteikiamos 14 d. nemokamos atostogos.

2. DARBDAVIO IR DARBUOTOJŲ PAREIGOS IR TEISĖS DARBUOTOJŲ SAUGOS IR SVEIKATOS SRITYJE

Darbdavys imasi priemonių darbuotojų saugai ir sveikatai užtikrinti ir savarankiškai organizuoja darbuotojų saugos ir sveikatos būklės vidinę kontrolę įmonėje.

2.1. Darbdavio ir darbuotojo pareigos ir teisės

Darbdavio pareigos. Vykdydamas savo pareigas darbdavys:

1. Užtikrina, kad įmonės statiniai, kuriuose įrengtos darbo vietos, darbo priemonės, darbo aplinka atitiktų darbuotojų saugos ir sveikatos teisės aktų nustatytus reikalavimus.
2. Organizuoja darbuotojų saugos ir sveikatos būklės įvertinimą. Ji vertinama pagal tai, kaip darbo priemonės ir darbo sąlygos (aplinka darbo vietose, darbo pobūdis, darbo ir poilsio režimas) atitinka nustatytus reikalavimus.
3. Pildo ir prireikus kasmet patikslina įmonės darbuotojų saugos ir sveikatos būklės pasą.
4. Įvertinęs saugos ir sveikatos būklę, parenka kolektyvines ar asmenines apsaugines priemones ir aprūpina jomis darbuotojus.
5. Informuoja darbuotojus apie saugos ir sveikatos apsaugos organizavimą įmonėje, apie esančią ar galimą profesinę riziką, parengtas priemones jai šalinti ar išvengti, taip pat apie Valstybinės darbo inspekcijos atliktus įmonės organizavimo rezultatus.
6. Organizuoja darbuotojų saugos ir sveikatos instrukcijų, pareiginių instrukcijų rengimą, tvirtina jas. Nustatyta tvarka organizuoja darbuotojų instruktavimą, mokymą ir saugos darbe žinių patikrinimą. Darbdavys negali reikalauti, kad darbuotojas pradėtų dirbti kol jis neapmokytas ir neinstrukuotas saugiai dirbti. Saugos ir sveikatos darbe klausimais privalo būti instruktuojami visi įmonės darbuotojai. Darbuotojų instruktavimas įforminamas instruktavimų registracijos žurnaluose.
7. Tvirtina darbuotojų, kuriems privaloma pasitikrinti sveikatą, sąrašą ir sudarytą sveikatos tikrinimo grafiką suderina su teritoriniu Visuomenės sveikatos centru. Sudaro sąlygas privalomiems sveikatos patikrinimams, organizuoja pirmąją medicinos pagalbą ir medicinos paslaugas.
8. Praneša Valstybinei darbo inspekcijai apie įmonės, jos padalinių eksploatacijos pradžią.

Darbdavys rengia įmonės darbuotojų saugos ir sveikatos norminius dokumentus (darbuotojų saugos ir sveikatos instrukcijas, saugaus darbo atlikimo taisykles ir kt.). Darbdavio įsakymu,

potvarkiu ar kitu tvarkomuoju dokumentu patvirtinti įmonės darbuotojų saugos ir sveikatos norminiai dokumentai, darbuotojų saugos ir sveikatos teisės aktai, su kuriais darbuotojai supažindinami pasirašytinai, yra privalomi.

Darbdavio teisės. Darbdavys turi teisę:

1. Leisti įsakymus ir potvarkius dėl darbuotojų saugos ir sveikatos ir reikalauti, kad darbuotojai dirbdami rūpintųsi savo pačių ir kitų darbuotojų sauga ir sveikata.
2. Darbuotojams, pažeidusiems saugos ir sveikatos dokumentų reikalavimus, skirti drausmines nuobaudas, reikalauti atlyginti pažeidimu padarytą žalą įmonei.
3. Neleisti darbuotojui dirbti tą dieną, kai jis darbe neblaivus, apsvaigęs nuo narkotinių ar toksinių medžiagų.
4. Nustatyta tvarka atleisti iš darbo darbuotoją, kai jis pažeidė saugos ir sveikatos teisės aktus, kurių reikalavimus vykdyti buvo apmokytas ar instruktutas.

Darbuotojų pareigos. Vykdydamas savo pareigas darbuotojas privalo:

1. Vykdyti įmonės darbuotojų saugos ir sveikatos norminių dokumentų reikalavimus.
2. Rūpintis savo ir kitų darbuotojų sauga ir sveikata vadovaujantis savo žiniomis ir darbdavio duotais nurodymais.
3. Laikytis mašinų eksploatavimo taisyklių, darbuotojų saugos ir sveikatos instrukcijų, nedirbti su techniškai netvarkingomis darbo priemonėmis ir apie tai pranešti darbdaviui.
4. Imtis priemonių pašalinti priežastis, galinčias sukelti traumas, avarijas ir apie tai nedelsiant informuoti darbdavį.
5. Nustatyta tvarka pasitikrinti sveikatą.

Darbuotojų teisės:

1. Reikalauti, kad darbdavys garantuotų darbuotojų saugą ir sveikatą, aprūpintų darbo drabužiais, individualiomis saugos priemonėmis.
2. Sužinoti iš darbdavio apie jų darbo aplinkoje esančius sveikatai kenksmingus ir pavojingus veiksnius.
3. Atsisakyti dirbti, jeigu yra pavojus sveikatai ir gyvybei, taip pat dirbti tuos darbus, kuriuos saugiai atlikti nėra išmokyti.
4. Nustatyta tvarka reikalauti, kad būtų atlyginta žala, padaryta sveikatai dėl nesaugių darbo sąlygų.

Nesutarimus dėl darbuotojų atsisakymo dirbti per 5 dienas sprendžia įmonės DSS tarnyba, VDI arba teismas.

2.2. Saugos ir sveikatos reikalavimai darbo aplinkai, darbo vietoms, darbo organizavimui

DSS būklę įmonėje vertina darbdavys ir vertinimo rezultatus užpildo DSS būklės pase.

DSS būklė vertinama atsižvelgiant į tai, kaip darbo priemonės, darbo sąlygos įmonėje, jos padaliniuose atitinka DSS teisės aktuose nustatytus DSS reikalavimus.

Darbo sąlygos vertinamos pagal tai, kaip darbo aplinka darbo vietose, darbo pobūdis, darbo ir poilsio režimas atitinka DSS teisės aktų nustatytus reikalavimus.

Darbo aplinkos klasifikavimas:

1. Darbo aplinka klasifikuojama taip:
 - optimali darbo aplinka;
 - normali darbo aplinka;
 - kenksminga darbo aplinka;
 - labai kenksminga darbo aplinka;
 - pavojinga darbo aplinka.

2.3. Ekonominės priemonės ir atsakomybė

Darbdaviai privalo drausti darbuotojus nelaimingo atsitikimo darbe ir profesinės ligos socialiniu draudimu. Darbuotojui, kuris dėl nelaimingo atsitikimo darbe, profesinės ligos neteko darbingumo ir dėl to prarado pajamas, jų kompensavimo tvarką nustato Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymas ir kiti įstatymai. Jeigu nukentėjęs darbuotojas nebuvo apdraustas nelaimingo atsitikimo darbe ir profesinės ligos socialiniu draudimu, prarastas pajamas dėl darbingumo netekimo ir išlaidas, susijusias su medicinos pagalba ir gydymu, taip pat išlaidas, susijusias su nukentėjusiojo socialine, medicinine ir profesine rehabilitacija, atlygina darbdavys.

Draudiminiai įvykiai:

- dirbant pagal darbo sutartį, įvykę darbo laiku, darbo vietoje, nustatytų pertraukų metu, įmonės patalpose ar jos teritorijoje;
- vykstant į darbą ar iš darbo, taip pat kai asmuo vyksta darbo laiku darbdavio interesais;
- dirbant kitą darbdavio pavestą darbą;
- vykdant visuomenines pareigas, susijusias su tos įmonės veikla, kai už tai mokamas darbo užmokestis.

Nedraudiminiai įvykiai:

- nukentėjusysis buvo apsvaigęs nuo alkoholio, narkotinių ar toksinių medžiagų ir tai nebuvo susiję su technologiniu procesu;
- nukentėjusysis darė tyčinį nusikaltimą;
- nukentėjusysis savavališkai (be draudėjo žinios) atliko darbą ne draudėjo naudai;
- nukentėjusysis sąmoningai siekė, jog įvyktų n/a;
- dėl bendro susirgimo.

Darbuotojui, kuris dėl nelaimingo atsitikimo darbe, profesinės ligos neteko darbingumo ir dėl to prarado pajamas, jų kompensavimo tvarką nustato nelaimingo atsitikimo darbe ir profesinės ligos socialinio draudimo įstatymas ir kiti įstatymai.

3. DARBUOTOJŲ SAUGOS IR SVEIKATOS PRIEMONIŲ ĮGYVENDINIMAS ĮMONĖJE

Darbuotojų sauga ir sveikata – tai visos prevencinės priemonės, skirtos darbuotojų darbingumui, sveikatai ir gyvybei darbe išsaugoti.

3.1. Darbuotojų mokymas, instruktavimas ir atestavimas

Įmonėse privalomų darbų saugos dokumentų sąrašas:

1. Įsakymai:
 - reglamentuojantys darbuotojų funkcijas darbų saugos klausimais;
 - dėl asmenų, atsakingų už pavojų keliančių įrenginių, išvardintų specialiose jų įrengimo ir eksploatavimo taisyklėse ir padidėjusio pavojingumo darbų vykdymą.
2. Instrukcijos:
 - įvadinė darbuotojų saugos ir sveikatos instrukcija;
 - įvadinė gaisrinės saugos ir sveikatos instrukcija;
 - instruktavimo darbo vietoje instrukcija.
3. Instruktavimai:
 - įvadinis darbuotojų saugos ir sveikatos instruktavimas;
 - įvadinis gaisrinės saugos instruktavimas;
 - instruktavimai darbo vietoje.

4. Žurnalai:

- darbuotojų saugos ir sveikatos įvadinių instruktavimų registravimo žurnalas;
- įvadinių gaisrinės saugos instruktavimų registracijos žurnalas;
- darbuotojų saugos ir sveikatos instruktavimų darbo vietoje registravimo žurnalas;
- įmonės (padalinio) darbuotojų saugos ir sveikatos instrukcijų registravimo žurnalas.

5. Apmokymas ir atestacija:

- aptarnaujančių sudėtingus agregatus, mašinas, stakles ir mechanizmus (pavoju keliančius įrenginius), sudėtingų ir pavojingų darbų sąrašus;
- darbuotojų saugių darbo metodų apmokymo (kurie mokomi įmonėje) programa, jų žinių patikrinimo registravimo protokolai, pažymėjimai;
- vadovaujančių darbuotojų ir inžinerinių techninių darbuotojų darbų saugos žinių patikrinimo (atestacijos) žurnalai ir protokolai.

6. Medicininiai patikrinimai:

- pirminio priimant į darbą ir periodinio sveikatos medicininio patikrinimo protokolai (žr. LR sveikatos apsaugos ministro įsakymą Nr. 144, 1992 m.).

7. Darbo drabužių, asmeninių apsaugos priemonių, kolektyvinių apsaugos priemonių apskaitos kortelės. Forma MB-6.

8. Nelaimingų atsitikimų gamyboje registracijos žurnalas.

9. Kita darbų saugos dokumentacija įmonėse pildoma vadovaujantis normatyviniais aktais, darbų saugos įsakymais.

Darbdavių, saugos ir sveikatos tarnybų specialistų mokymas, atestavimas. Kiekvieno darbdavio žinios iš darbuotojų saugos ir sveikatos srities privalomai tikrinamos prieš jam pradėdamas eksploatuoti įmonę ar teikiant paslaugas ir vėliau ne rečiau kaip kas 5 metai.

Padalinio vadovas privalo sudaryti saugias darbo sąlygas darbuotojams jam priskirtame padalinyje, darbo vietoje. Darbdavys dalį savo teisių ir pareigų saugos darbe klausimais gali perduoti tik atestuotam saugos darbe padalinio vadovui.

Padalinių vadovai atestuojami (žr. 1 lentelė) saugos darbe klausimais šiais atvejais:

- periodiškai (kas 5 metai);
- pasikeitus gamybos technologiniams procesams;
- pakeitus darbo pobūdį;
- komisijos, tiriančios n/a, nurodymu;
- kai darbdavys arba darbo inspektorius nustato, kad padalinio vadovas pažeidžia, nevykdo ar nežino saugos darbe norminių aktų reikalavimų.

1 lentelė. Darbdavių, padalinių vadovų atestavimo tvarka
Atestavimo rezultatai įforminami protokole, kuris saugomas mokymo institucijoje 10 metų.

Pareigos	Kada atestuojami	Kur atestuojama	Atestavimo komisija	Atestavimo įforminimas
Darbdaviai	Pradedant įmonės veiklą ir ne rečiau kaip kas 5 metai	Darbų saugos mokymo institucijoje	Atestuoja mokymo institucijos sudaryta komisija	Protokolas, nustatytos formos pažymėjimas
Darbuotojų saugos ir sveikatos tarnybų specialistai				
Potencialiai pavojingų įrenginių priežiūros meistrai				
Pavojingų darbų vadovai				
Padalinių vadovai				

Darbuotojų instruktavimo tvarka. Visi įmonės darbuotojai turi būti supažindinti su saugiais darbo būdais nepriklausomai nuo darbo stažo, kvalifikacijos, gamybos pobūdžio. Tuo tikslu vykdomas darbuotojų instruktavimas saugos ir sveikatos klausimais, pagal įmonės vadovo nustatytą

darbuotojų instruktavimo tvarką ir darbdavio patvirtintas instrukcijas. Įmonės vadovas savanoriškai privalo organizuoti darbuotojų instruktavimą darbuotojų saugos ir sveikatos klausimais.

Įmonėje vykdomi instruktavimai darbuotojų saugos ir sveikatos klausimais. Darbdaviai negali skirti darbuotojų darbui, kol pastarieji neinstrukuoti apie saugius darbo būdus. Darbuotojams yra privalomi šie saugos ir sveikatos instruktavimai:

- įvadinis instruktavimas;
- pirminis darbo vietoje instruktavimas;
- periodinis darbo vietoje;
- papildomas darbo vietoje;
- tikslinis darbo vietoje.

Darbdaviai privalo instrukuoti darbuotojus saugos ir sveikatos klausimais šiais atvejais :

- sudarydami darbo sutartį;
- perkeldami į kitą darbą;
- keisdami darbo (gamybos) procesus, gamybos technologiją, darbo sąlygas;
- pasikeitus saugos ir sveikatos standartams, normoms, taisyklėms, instrukcijoms.

Įvadinis instruktavimas privalomas visiems įmonėje įdarbinamiems darbuotojams. Sudarius darbo sutartį, atliekamas įvadinis instruktavimas ir įforminamas įmonės įvadinio instruktavimo registravimo žurnale. Įvadinį instruktavimą vykdo darbdavys arba jo įgaliotas asmuo (saugos ir sveikatos specialistas). Instrukuojama pagal įmonės vadovo patvirtintą įvadinio instruktavimo programą, parengtą vadovaujantis Lietuvos Respublikos darbo kodekso, Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo, kitų norminių teisės aktų nuostatomis ir atsižvelgiant į įmonės veiklos specifiką. Įvadinės darbų saugos instrukcijos yra:

- *įvadinė darbų saugos instrukcija.* Šio instruktavimo metu darbuotojas privalo susipažinti su įmonės veikla, darbo sąlygomis, bendraisiais saugos darbe, darbo higienos reikalavimais, darbdavio ir darbuotojo atsakomybe už saugos ir sveikatos norminių aktų pažeidimus, pavojingomis vietomis, būsimo darbo sąlygomis, kolektyvinės sutarties susitarimais, darbo tvarkos taisyklėmis ir kitais bendraisiais klausimais, nurodytais instrukcijoje. Darbuotojas, išklauses įvadinę instrukciją, pasirašo Darbuotojų saugos ir sveikatos įvadinių instruktavimų registravimo žurnale, (žurnalo forma – 1 pav.).

- *įvadinė gaisrinės saugos instrukcija.* Šio instruktavimo metu darbuotojas supažindinamas su gaisrine ir civiline sauga įmonėje.

Įvadinį instruktavimą gali praveisti darbdavys ar jo įgaliotas asmuo darbų saugos ir sveikatos klausimais ir turintis darbų saugos ir sveikatos tarnybos specialisto pažymėjimą. Įvadinio instruktavimo registravimo žurnalas saugomas įmonėje 10 metų po paskutinio įrašo jame.

1 pav. Darbuotojų saugos ir sveikatos įvadinių instruktavimų registracijos žurnalo pavyzdys

(įmonės pavadinimas, kodas)

DARBUOTOJŲ SAUGOS IR SVEIKATOS ĮVADINIŲ INSTRUKTAVIMŲ REGISTRAVIMO ŽURNALAS

Pradėta: _____

Baigta: _____

(Antras ir kiti lapai)

Instruktavimo data	Instruktuojamojo vardas, pavardė	Instruktuojamojo asmens kodas	Instruktuojančiojo pareigos, vardas, pavardė	Parašai	
				Instruktuojančiojo	Instruktuojamojo
1	2	3	4	5	6

Pirminį instruktavimą darbo vietoje privalo išklaustyti darbuotojai, gaminantys produkciją, dirbantys su medžiagomis, žaliavomis, įrankiais, įrenginiais arba kurių darbas susijęs su kenksmingais bei pavojingais veiksniais, potencialiai pavojingais įrenginiais. Pirminis instruktavimas darbo vietoje yra privalomas ir nuolatiniais darbuotojams, ir laikinai dirbantiems bei komandiruotiems asmenims. Pavaldžius ir paskirtus darbuotojus instruktuoja darbdavys arba atestuotas padalinio vadovas, atsakantis už darbuotojų saugą ir sveikatą jam paskirtuose padaliniuose, darbo vietose pagal darbo sutartyje ar pareigybinėje instrukcijoje nustatytus įgaliojimus. Išklausiems instruktavimą darbo vietoje, darbuotojams leidžiama dirbti tik po to, kai padalinio vadovas tai įformina Instruktavimų darbo vietoje registravimo žurnale (žurnalo forma – 2 pav.).

Kiekvienas darbuotojas instruktuojamas individualiai, paaiškinant, kaip saugiai atlikti konkrečius jam pavestus darbus, technologines gamybinės darbo operacijas. Dirbantys brigadose ar naudojantys tas pačias darbo priemones darbuotojai gali būti instruktuojami grupėje. Instruktuojama pagal įmonėje parengtas darbuotojų saugos ir sveikatos instrukcijas, saugaus darbo atlikimo taisykles, darbo priemonių ar technologinių procesų techninius dokumentus, cheminių medžiagų saugos duomenų lapus, profesinės rizikos vertinimo dokumentus (profesinės rizikos nustatymo kortelę, Įmonės darbuotojų saugos ir sveikatos būklės pasą) ar kitus dokumentus, kuriuose pateikiama darbuotojui būtina informacija, kad jis galėtų saugiai dirbti konkrečioje darbo vietoje. Instruktavimų darbo vietoje registravimo žurnalas saugomas įmonėje 10 metų po paskutinio įrašo jame.

Periodinis instruktavimas darbo vietoje vykdomas ne rečiau kaip kartą per 12 mėnesių, tačiau statybos įmonėse instruktavimo periodiškumas, atsižvelgiant į darbinės veiklos pavojus, profesinės rizikos vertinimo rezultatus gali būti vykdomas dažniau. Konkretų instruktavimo periodiškumą nustato įmonės vadovas.

2 pav. Darbuotojų saugos ir sveikatos instruktavimų darbo vietoje registravimo žurnalo pavyzdys

(įmonės pavadinimas, kodas)

DARBUOTOJŲ SAUGOS IR SVEIKATOS INSTRUKTAVIMŲ DARBO VIETOJE REGISTRAVIMO ŽURNALAS

Pradėta: _____

Baigta: _____

(Antras ir kiti lapai)

Data	Instruktuojamo- jo vardas, pavardė	Instruk- tuojamo- jo asmens kodas	Instruktuo- jamojo profesija, specialybė	Instrukcijų Nr. jų kiekis žodžiu	Instruk- tavimo pavadinis	Instruktuo- jančiojo vardas, pavardė	Parašai	
							Instruk- tuojan- čiojo	Instruk- tuoja- mojo
1	2	3	4	5	6	7	8	9

Lietuvos Respublikos vyriausiasis valstybinis darbo inspektorius Mindaugas Pluktas priėmė nutarimą dėl priemonių darbuotojų saugos ir sveikatos būklei gerinti (2003 m. birželio 20 d. Nr. 1-172), kuriame nurodo, kad pirmaisiais naujoje darbo vietoje metais darbuotojai periodiškai būtų instruktuojami du kartus per metus, o darbuotojai, dirbantys esant dideliam pavojui traumuoti galvą, periodiškai būtų instruktuojami tris kartus per metus.

Papildomas instruktavimas darbo vietoje vykdomas:

- atsiradus naujiems arba pasikeitus darbo aplinkos rizikos veiksniams;
- keliantiems pavojų darbuotojų saugai ir sveikatai;
- perkėlus darbuotoją į kitą darbą arba pakeitus darbo vietą;
- pasikeitus technologiniam procesui, darbo organizavimui;
- pakeitus arba modernizavus darbo priemones;
- pradedant naudoti naujas pavojingas ar/ir kenksmingas medžiagas;
- patvirtinus naujus arba pataisius įmonės norminius dokumentus;
- darbuotojui pažeidus darbuotojų saugos ir sveikatos norminių teisės aktų reikalavimus, kurių nevykdant įvyko ar galėjo įvykti nelaimingas atsitikimas, incidentas, avarija, gaisras, sprogimas, arba pastebėjus jo nesaugų elgesį;
- pareikalavus darbo inspektoriui, kai nustatoma, kad darbuotojo žinių nepakanka atliekamam darbui;
- darbuotojui nebuvus darbe ilgiau kaip 60 kalendorinių dienų;
- įmonės vadovui ar darbdavio įgaliotam asmeniui nusprendus, kad to reikia siekiant apsaugoti darbuotojus nuo traumų ar profesinių ligų.

Papildomo instruktavimo turinys ir apimtis nustatomi kiekvienu konkrečiu atveju, atsižvelgiant į aplinkybes ir priežastis, dėl kurių jis turi būti atliktas, taip pat rizikos įvertinimo rezultatus. Skirdamas naują užduotį darbuotojui, įmonės vadovas ar darbdavio įgaliotasis asmuo turi įsitikinti darbuotojo gebėjimu atlikti užduotį, ar darbuotojas žino saugius darbo atlikimo būdus, ir nuspręsti, ar reikia papildomai instruktuoti. Instruktuojama gali būti įvairiai: nuo žodinio nurodymo iki individualaus instruktavimo kartu su rašytine instrukcija, atsižvelgiant į rizikos prigimtį ir laipsnį.

Papildomas instruktavimas įforminamas tame pačiame, kaip ir pirminis instruktavimas, instruktavimų darbo vietoje registravimo žurnale.

Papildomo instruktavimo metu darbuotojas turi būti supažindinamas su saugiais veikimo būdais, nurodomais instrukcijoje ar atskirose instrukcijų dalyse, punktuose, darbų vykdymo technologijos projektuose, technologinėse kortelėse, darbų vykdymo aprašuose, darbų atlikimo schemose, darbo priemonės dokumentuose, cheminių medžiagų saugos duomenų lapuose, kituose dokumentuose, informuojamas apie profesinę riziką ir jos pokyčius darbo vietoje, apie saugius užduoties atlikimo būdus. Kai darbuotojas instruktuojamas pagal rašytines instrukcijas, atskiras jų dalis arba kitus šiame punkte nurodytus dokumentus, instruktavimų registravimo žurnale arba kortelėje nurodomi dokumentų pavadinimai, o dokumentai saugomi kartu su instruktavimo registravimo žurnalu arba kortele. Kai darbuotojas instruktuojamas be rašytinės instrukcijos, instruktavimo registravimo kortelėje turi būti įrašomi esminiai klausimai ar reikalavimai, su kuriais buvo supažindintas darbuotojas.

Tikslinis instruktavimas darbo vietoje. Tikslinį instruktavimą privalo išklaustyti darbuotojai, dirbantys pagal paskyras-leidimus, rašytinius nurodymus bei pavedimus ar kitus specialius dokumentus, taip pat darbuotojai, kuriems tam tikrais atvejais gali būti pavedama vienkartinė užduotis, nesusijusi su jų nuolatiniu darbu ar profesija (pakrovimas, iškrovimas, teritorijos tvarkymas ir kt.).

Tikslinio instruktavimo metu, kaip ir papildomo instruktavimo metu, darbuotojas supažindinamas su saugiais veikimo būdais, nurodomais instrukcijoje, darbų vykdymo technologijos projektuose, technologinėse kortelėse, darbų vykdymo aprašuose, darbų atlikimo schemose, darbo priemonės dokumentuose ir t. t.

Tikslinis instruktavimas įforminamas paskyroje-leidime, rašytiniame nurodyme, specialioje instruktavimo registravimo kortelėje, o jei instruktuojama pagal rašytines instrukcijas – instruktavimų registravimo žurnale.

Lietuvos Respublikos vyriausiasis valstybinis darbo inspektorius, atsižvelgdamas į nelaimingų atsitikimų darbe, incidentų, avarijų, profesinių ligų aplinkybių bei priežasčių analizės duomenis, gali laikinai nustatyti tam tikrų atskirų ekonominės veiklos rūšių įmonėms ar įmonių

grupėms griežtesnius reikalavimus darbuotojų instruktavimui. Valstybinės darbo inspekcijos inspektoriai gali nustatyti tokius reikalavimus atskiroms įmonėms.

Pavaldžius ar priskirtus darbuotojus darbo vietoje instruktuoja ir užpildo instruktavimo registravimo dokumentus įmonės vadovas arba jo įgaliotas padalinio vadovas, atestuotas mokymo ir atestavimo darbuotojų saugos ir sveikatos klausimais bendrųjų nuostatų nustatyta tvarka. Atestuotą padalinio vadovą instruktuoti darbo vietoje neprivalu.

3 pav. Darbuotojų saugos ir sveikatos instruktavimų registravimo kortelės pavyzdys

DARBUOTOJŲ SAUGOS IR SVEIKATOS INSTRUKTAVIMŲ REGISTRAVIMO KORTELĖ

Žemiau išvardyti darbuotojai buvo instruktuoti saugos ir sveikatos klausimais jų darbo vietoje.

Instruktavimo temos:

Eil. Nr.	Data	Darbuotojo vardas, pavardė	Darbo pobūdis (funkcijos)	Darbuotojo, išklausiusio instruktavimą, parašas	Instruktavusiojo	
					vardas, pavardė	parašas

Instruktuojantysis po instruktavimų turi patikrinti, ar darbuotojas viską suprato, patikrindamas jo žinias apklausa arba naudodamasis techninėmis mokymo priemonėmis, ir nustatyti, ar pavestą darbą darbuotojas galės atlikti saugiai. Darbuotojų, dirbančių pavojingus darbus, kurių sąrašas patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. rugsėjo 3 dienos nutarimu Nr. 1386 (Žin., 2002, Nr. 87-3751), žinios po pirminio ir periodinio instruktavimų darbo vietoje tikrinamos testais. Konkrečią testavimo tvarką nustato įmonės vadovas. Darbuotojui, kuriam žinių trūksta, savarankiškai dirbti neleidžiama; jis turi būti instruktuojamas iš naujo.

Instrukcijos, taip pat darbo priemonių dokumentai, cheminių medžiagų saugos duomenų lapai, darbų vykdymo, technologijos, šių procesų ir kiti dokumentai, kuriuose pateikiami saugūs darbų metodai ar kita su darbuotojų sauga ir sveikata susijusi informacija, turi būti laikomi įmonės vadovo ar darbdavio įgalioto asmens nustatytoje ir darbuotojams žinomoje bei prieinamoje vietoje arba įteikiami darbuotojui. Instrukcijos gavimo parašas neatstoja gavėjo parašo instruktavimų registravimo žurnale arba kortelėje po atlikto instruktavimo.

Atskiri instrukcijų tekstai ar reikalavimai, turintys didelę įtaką darbuotojų saugai ir sveikatai (pvz., „nedirbk be apsauginių akinių“, „prieš darbo pradžią įjunk ventiliaciją“ ir pan.), su iliustracijomis arba be jų gali būti išspausdinti atskirai ir iškabinti darbo vietoje.

3.2. Darbuotojų saugos ir sveikatos instrukcijų rengimo tvarka

Darbuotojų saugos ir sveikatos instrukcijų rengimo ir instruktavimo tvarka skirta visoms įmonėms ir fiziniams asmenims, samdantiems kitus fizinius asmenis.

Ši tvarka nustato įmonės darbuotojų saugos ir sveikatos instrukcijas, pagal kurias instruktuojami bet kurios ekonominės veiklos rūšies įmonėje dirbantys darbuotojai, rengimo, tvirtinimo, tikrinimo ir keitimo ar papildymo, apskaitos bei įmonės darbuotojų ir jos darbuotojų, atliekančių kitose įmonėse patarnavimo darbus ar paslaugas, taip pat kontrolės funkcijas, ir asmenų,

rengiamų įmonėje profesinei veiklai, instruktavimo darbuotojų saugos ir sveikatos klausimais tvarką.

Įmonės vadovas ar jo įgaliotas asmuo darbuotojų saugai ir sveikatai, įgyvendindamas darbdavio pareigą sudaryti darbuotojams saugias ir sveikatai nekenksmingas darbo sąlygas, turi užtikrinti, kad įmonėje būtų parengtos reikiamos instrukcijos, kad darbuotojai įsidarbindami ir darbo metu įmonėje gautų informaciją apie darbuotojų saugos ir sveikatos organizavimą, apie profesinę riziką įmonėje bei saugos ir prevencijos priemones rizikai šalinti ar sumažinti.

Darbdavys užtikrina, kad dirbti sulygtą darbą, atlikti pavestą užduotį būtų leidžiama tik darbuotojui, žinančiam ir gebančiam taikyti saugaus darbo metodus. Rekomenduojama instrukcijos struktūra ir turinys pateiktas 4 pav.

Instrukcijos rengiamos ir tvirtinamos prieš pradėdant eksploatuoti įmonę, prieš diegiant naujus technologinius procesus ar pradėdant darbus.

Instrukcijos rengiamos vadovaujantis Lietuvos Respublikos darbo kodekso, Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo nuostatomis, kitais darbuotojų saugos ir sveikatos norminiais teisės aktais ir norminiais dokumentais (taisyklėmis, nuostatais, normomis, Lietuvos standartais, techniniais reglamentais), darbo ir saugos priemonių, technologinių procesų techniniais dokumentais, remiantis profesinės rizikos vertinimo rezultatais, darbuotojų saugos ir sveikatos pažeidimų, nelaimingų atsitikimų darbe, avarijų, profesinių ligų analizės duomenimis.

Instrukcijos rengiamos:

- tam tikrų profesijų darbuotojams, pvz., šaltkalviams, šlifautojams, mūrininkams, medienos gaminių mašinų operatoriams, miško kirtėjams, kasininkams, valytojams, laborantams ir pan.;
- darbams, pvz., remonto, montavimo, derinimo, bandymo, darbams aukštyje, darbams iškasose ir t. t.;
- tam tikrų darbo priemonių naudojimui, pvz., šlifavimo staklių, kompiuterinės įrangos ir t. t.;
- kenksmingų medžiagų ir preparatų naudojimui;
- įmonėje parengtas instrukcijas tvirtina įmonės vadovas arba jo pavedimu darbdavio įgaliotas asmuo. Sudarant instrukcijas diskusijose turi dalyvauti darbuotojai, teikti pasiūlymus, dėl instrukcijų turinio;
- įmonėje rengiamose instrukcijose pateikiama tokia informacija:
- pavojai, pavojingi ir kenksmingi rizikos veiksniai, esantys arba galintys pasireikšti darbuotojo darbo aplinkoje, atliekant jam pavestą darbą;
- reikalavimai ir konkretūs nurodymai (darbo metodai, pareigos ir pan.), informuojantys, kaip saugiai dirbti pavestą darbą, atlikti užduotį, naudoti darbo įrenginį, taip pat kaip parengti darbo vietą pradėdant dirbti, sutvarkyti ją pabaigus darbą;
- saugos priemonės (techninės, organizacinės, kolektyvinės, asmeninės), kurios turi būti taikomos, jų taikymo ar naudojimo tvarka;
- reikalavimai ir veiksmai nelaimingo atsitikimo, avarijos, incidento atveju, susidarius pavojingoms situacijoms;
- kita su darbuotojo sauga ir sveikata susijusi informacija ir reikalavimai, atsižvelgiant į esamą ar galimą riziką;
- kiekviena instrukcija privalo turėti pavadinimą ir numerį, pvz., „Tinkuotojo darbų saugos ir sveikatos instrukcija Nr. 5“, „Dažytojo darbų saugos ir sveikatos instrukcija Nr. 6“, „Darbuotojų saugos ir sveikatos instrukcija naudojant kompiuterinę įrangą Nr. 3“, „Gegnių tvirtinimo prie stogo ir stogo dengimo darbų darbuotojų saugos ir sveikatos instrukcija Nr. 4“.

4 pav. Darbuotojo saugos ir sveikatos instrukcijos struktūros pavyzdys

 (įmonės pavadinimas, kodas)

PATVIRTINTA

 (dokumento sudarytojo pavadinimas)

Nr.

 (data, dokumento rūšies pavadinimas)

 (darbuotojo profesijos pavadinimas)
DARBUOTOJO SAUGOS IR SVEIKATOS INSTRUKCIJA NR. _____

(Teksto sudedamosios dalys)

- I. BENDROJI DALIS
- II. PROFESINĖS RIZIKOS VEIKSNIAI. SAUGOS PRIEMONĖS NUO JŲ POVEIKIO
- III. DARBUOTOJO VEIKSMAI PRIEŠ DARBO PRADŽIĄ
- IV. DARBUOTOJO VEIKSMAI DARBO METU
- V. DARBUOTOJO VEIKSMAI AVARINIAIS (YPATINGAIS) ATVEJAIS
- VI. DARBUOTOJO VEIKSMAI BAIGUS DARBĄ

Instrukciją parengė: _____

(vardas, pavardė, pareigos)

Instrukcijų tikrinimo, jų keitimo, papildymo tvarką įmonėje, vadovaudamasis šia tvarka, nustato įmonės vadovas. Įmonės darbuotojų saugos ir sveikatos komitetas, darbuotojų atstovas saugai ir sveikatai turi teisę pasiūlyti instrukcijas keisti ar papildyti.

Instrukcija turi būti peržiūrėta, pakeista ar papildyta ir iš naujo sudaryta šiais atvejais:

- įsigaliojus naujiems ar pakeistiems darbuotojų saugos ir sveikatos norminiams teisės aktams, į kurių reikalavimus turi būti atsižvelgiama instrukcijoje;
- įvykus nelaimingam atsitikimui darbe ar avarijai ir jų tyrimo metu paaiškėjus, kad reikia pakeisti ar papildyti atitinkamas instrukcijas;
- keičiant technologinį procesą, darbo sąlygas, pradedant naudoti naujas ar patobulintas esamas darbo bei darbų saugos priemones, naujas medžiagas, žaliavas ir pan.;
- pareikalavus Valstybinės darbo inspekcijos darbo inspektoriui.

3.3. Darbuotojų saugos ir sveikatos teisės aktai, kuriais vadovaujantis reikia organizuoti darbuotojų instruktavimą

1. Lietuvos Respublikos darbo kodeksas (Žin., 2002, Nr. 64-2569).
2. Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas (Žin., 2010, Nr. IX-1672).
3. Profesinės rizikos vertinimo nuostatai (Žin., 2003, Nr. 100-4504).
4. Darboviečių įrengimo bendrieji nuostatai (Žin., 1998, Nr. 44-1224).
5. Darboviečių įrengimo statybvietėse nuostatai (Žin. 2009-05-26 Nr. 61-2435).
6. Darbo įrenginių naudojimo bendrieji nuostatai (Žin., 2000, Nr. 3-88, Nr.76-2303; 2002, Nr. 90-3882).
7. Darbuotojų apsaugos nuo biologinių medžiagų poveikio darbe nuostatai (Žin., 2001, Nr. 56-1999).
8. Darbuotojų, dirbančių potencialiai sprogioje aplinkoje, saugos nuostatai (Žin., 2005-10-06, Nr. 118-4277).

9. Darbuotojų apsaugos nuo cheminių veiksnių darbe nuostatai bei darbuotojų apsaugos nuo kancerogenų ir mutagenų poveikio darbe nuostatai (Žin., 2001, Nr. 65-2396).
10. Darbo su asbestu nuostatai (2004, Nr. 116-4342).
11. Pavojingų darbų sąrašas (Žin., 2002, Nr. 87-3751).
12. Mokymo ir atestavimo darbuotojų saugos ir sveikatos klausimais bendrieji nuostatai (Žin., 2011-06-23, Nr. 76-3683).
13. Saugos ir sveikatos apsaugos ženklų naudojimo darbovietėse nuostatai (Žin., 1999, Nr. 104-3014).
14. Darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimai tvarkant krovinius rankomis (Žin., 2006-10-31, Nr. 116-4417).
15. Darbuotojų aprūpinimo asmeninėmis apsauginėmis priemonėmis nuostatai (Žin., 2007-11-29, Nr. 123-5055).
16. Saugos ir sveikatos taisyklės statyboje DT 5-00 (Žin., 2001, Nr. 3-74).
17. Kėlimo kranų naudojimo taisyklės (Žin., 2010-09-23, Nr. 112-5717).
18. Mokymo ir atestavimo darbuotojų saugos ir sveikatos klausimais bendrieji nuostatai (Žin., 2004, Nr. 13-345).
19. Darbuotojų saugos ir sveikatos instrukcijų rengimo ir instruktavimo tvarka (Žin., 2011-06-28 Nr. 77-3786).
20. Saugos eksploatuojant elektros įrenginius taisyklės (Žin. 2010-04-07, Nr. 39-1878).
21. Bendrosios gaisrinės saugos taisyklės (Žin. 2010-08-19 Nr. 99-5167; 2010-08-21 Nr. 100 (*atitaisymas*); 2010-08-26 Nr. 101 (*atitaisymas*)).
22. Gaisrinės saugos pagrindiniai reikalavimai (Žin. 2011-06-21 Nr. 75-3661).

4. SAUGOS IR SVEIKATOS TAISYKLĖS STATYBOJE

Prieš statybos darbų pradžią veikiančios įmonės teritorijoje statybos rangovas(-ai) ir įmonės vadovas privalo įforminti akta–leidimą, kuriame turi būti numatytos priemonės, užtikrinančios darbų saugą.

Prieš statybos darbų pradžią ir darbų eigoje statybvietyje turi būti nustatytos pavojingos zonos, kuriose nuolat veikia arba gali veikti rizikos veiksniai.

4.1. Pavojingos zonos

Pavojingos zonos, su nuolat veikiančiais pavojingais ir/arba kenksmingais veiksniais, priskiriamos vietos:

- prie elektros įrenginių, įtampą turinčių neizoliuotų srovinių dalių;
- neaptvertos, esančios aukštyje, kai aukščio skirtumas 1,3 m ir didesnis;
- kuriose pavojingų ir/arba kenksmingų medžiagų koncentracija darbo aplinkos ore gali viršyti ribines vertes.

Pavojingoms zonoms, kuriose gali veikti (atsirasti) pavojingi veiksniai, priskiriamos:

- esančios šalia statomų statinių ir montuojamų (demontuojamų) konstrukcijų ar įrenginių;
- virš kurių atliekami konstrukcijų ar įrenginių montavimo (demontavimo) darbai;
- virš kurių kroviniai keliami ir transportuojami kėlimo kranais;
- kuriose juda mašinos ar jų dalys, darbo organai.

Pavojingos zonos, kuriose nuolat veikia pavojingi ir/arba kenksmingi veiksniai, turi būti aptvertos apsauginiais aptvarais, kad kliudytų darbuotojams, neturintiems teisės patekti į tokias zonas. Pavojingos zonos, kuriose gali veikti (atsirasti) pavojingi ir/arba kenksmingi veiksniai, turi būti aptvertos signaliniais aptvarais ir paženklintos saugos ir sveikatos apsaugos ženklais arba kitaip aiškiai pažymėtos. Darbų vykdymui pavojingose zonose, kuriose nuolat veikia ar gali veikti rizikos veiksniai, nepriklausantys nuo atliekamų darbų pobūdžio, turi būti išduota paskyra-leidimas.

Atsižvelgiant į atliekamus darbus, tokius kaip:

- darbai, atliekami naudojant kėlimo kranus ir kitas statybines mašinas elektros oro linijų, dujų-naftos produktų vamzdynų, lengvai užsiliepsnojančių ar degių skysčių ir degių ar suskystintų dujų sandėlių apsauginėse zonose;
- darbai šuliniuose, iškasose, uždaroje ir sunkiai prieinamoje erdvėje;
- žemės darbai patogeniškai užterštame dirvožemyje, požeminių elektros tinklų, dujotiekio ir kitų pavojingų požeminių komunikacijų apsauginėse zonose;
- eilinis remontas, įrenginių demontavimas bei remonto ir statybos montavimo darbai įmonėse, kuriose veikia pavojingi ir/arba kenksmingi veiksniai;
- darbai vietose, kuriose yra arba gali atsirasti pavojus, sukeltas greta atliekamų darbų;
- darbai, atliekami prie pat eksploatuojamų geležinkelio ir automobilių kelių važiuojamųjų dalių;
- darbai sprogių ir/arba degių dujų terpėje.

Šiems darbams turi būti išduodama paskyra–leidimas (kiekvienam atskirai ir tik jo atlikimo laikui), kurią tvirtina darbdavys. Paskyra–leidimą darbų vadovui išduoda darbdavio paskirtas asmuo. Jis privalo kontroliuoti, kad būtų įgyvendintos paskyroje–leidime nurodytos darbuotojų saugos ir sveikatos priemonės. Darbų vadovas privalo supažindinti darbuotojus su būtinomis saugos ir sveikatos priemonėmis ir instruktavimą įforminti paskyroje–leidime. Paskyra–leidimas išduodama darbų vykdymo laikotarpiui. Kai darbų vykdymo metu atsiranda paskyroje–leidime nenumatyti pavojingi ar kenksmingi veiksniai, darbus būtina nutraukti. Atnaujinti darbus galima tik gavus naują paskyra–leidimą ir įgyvendinus joje numatytas priemones darbuotojų saugai ir sveikatai užtikrinti. Darbų vadovas privalo nedelsiant nutraukti darbus, jei gamtinės sąlygos (pūga, vėjas, uraganas, perkūnija, sniegas ir kt.) kelia pavojų darbuotojų saugai ir sveikatai.

4.2. Statyb vietės įrengimas

Nuolatinės ar laikinos darbuotojų buvimo vietos (gamybinės buties patalpos, poilsio vietos, žmonių perėjimo vietos) turi būti už pavojingų zonų ribų.

Visi asmenys, esantys statyb vietėje, privalo dėvėti apsauginius šalmsus.

Gyvenvietėse ir veikiančių įmonių teritorijose esančios statyb vietės turi būti aptvertos, kad į jas nepatektų pašaliniai asmenys. Statyb vietės aptvarų aukštis turi būti ne žemesnis kaip 1,6 m. Aptvarai, esantys šalia masinio žmonių judėjimo kelių, turi būti ne žemesni kaip 2 m, su vientisu apsauginiu stogeliu, apsaugančiu nuo krentančių daiktų.

Perėjimo vietose per iškasas turi būti nutiesti ne siauresni kaip 1 m perėjimo tilteliai su aptvarais, apsaugančiais nuo kritimo.

Šuliniai, šurfai ir kitos panašios iškasos turi būti uždengti dangčiais, skydais arba aptverti.

Aptvarai, apsaugantys nuo kritimo iš aukščio, turi būti ne žemesni kaip 1,1 m, su porankiu viršuje, 0,15 m aukščio ištinine papėdės juosta apačioje ir 0,5 m aukštyje nuo pakloto paviršiaus – su viduriniu tašeliu, arba būtina naudoti kitas lygiavertes apsaugos priemones.

Statybines atliekas iš statomų statinių reikia nuleisti žemyn uždarois latakais, vamzdžiais, dėžėse-konteineriuose ar panašiais nepavojingais būdais. Mesti statybines atliekas be latakų ar kitų priemonių leidžiama iš ne didesnio kaip 3 m aukščio. Vieta, į kurią metamos šiukšlės, turi būti aptverta.

Transporto ir pėsčiųjų judėjimo keliai, priėjimai prie darbo vietų ir darbo vietos turi būti reikiamai prižiūrimi, valomi nuo šiukšlių ir sniego, neužkraunami sandėliuojamomis medžiagomis, konstrukcijomis. Statybines mašinas ir transporto priemones leidžiama pastatyti, jomis dirbti arba važiuoti šalia iškasų (duobių, tranšėjų, griovių ir kt.) su nesutvirtintais šlaitais tokiu atstumu, koks nurodytas statybos darbų technologijos (vykdymo) projekte.

4.3. Darbas aukštyje.

Priemonės darbo vietai paaukštinti (pastoliai, kopėčios ir kitos) ir jų naudojimas turi atitikti standartų reikalavimus. Gruntas, ant kurio statomi pastoliai, turi būti išlygintas, sutankintas, su nuolydžiu paviršiniam vandeniui nutekėti. Pastoliai, neturintys reikiamo stabilumo, prie statinio sienos turi būti pritvirtinti statybos darbų technologijos projekte arba gamintojo dokumentuose nurodytais tvirtinimo būdais. Sumontavus pastolius ir paklotus, būtina patikrinti: pastolių stabilumą

užtikrinančių atskirų elementų sujungimus ir tvirtinimus, statramsčių vertikalumą, atraminių aikštelių patikimumą, metalinių pastolių įžeminimą. Jei šalia pastolių yra masinio žmonių judėjimo keliai, jie turi būti apsaugoti stogeliu, kad nebūtų pavojaus žmonėms, o pastolių fasadas - uždengtas apsauginiu tinklu. Pastolių, kopėčių tikrinimą ir priežiūrą reikia atlikti reguliariai kas 10 dienų įrašant apie būklę tikrinimo akte. Mėnesį ar ilgiau nenaudoti pastoliai prieš atnaujinant darbus turi būti patikrinti iš naujo. Pastolius būtina apžiūrėti po smarkaus lietaus ar vėjo, polaidžio ar mechaninio poveikio. Pastebėjus pastolių deformacijas, jie turi būti taisomi ir tikrinami.

Jei atliekant darbus ant 6 m ir aukštesnių pastolių šalia gali būti žmonės, turi būti ne mažiau kaip du paklotai: darbinis (viršutinis) ir apsauginis (apatinis). Atstumas tarp statomo pastato sienos ir pastolių pakloto neturi viršyti 50 mm, kai atliekami mūro darbai, ir 150 mm – apdailos darbai. Jeigu neįmanoma išlaikyti reikiamo atstumo, reikia imtis papildomų saugos priemonių (pvz., dirbti ant pastolių su apsauginiais apraisais, įsirengti pastolių aptvėrimą iš abiejų pusių).

Ardant pastolius visos pirmo aukšto durys ir kitų aukštų išėjimų durys į balkonus turi būti uždarytos (ardymo zonoje). Ant durų turi būti pakabinti išpėjamieji ženklai. Užlipimui ant pastolių ir nulipimui nuo jų turi būti įrengtos ne didesnės kaip 60 % nuolydžio kopėčios.

Statant ar ardant pastolius reikia vadovautis pastolių gamintojų rekomendacijomis bei patikrinti ar pastoliai turi sertifikatą.

Dirbant ant konstrukcijų, naudojamos pakabinamos kopėčios ir aikštelės turi būti su griebtuvais-kabliais. Pristatomų kopėčių matmenys turi būti tokie, kad darbuotojas galėtų dirbti stovėdamas ant pakopos, esančios ne mažesniu kaip 1 m atstumu iki kopėčių viršaus. Leidžiama naudoti ne ilgesnes kaip 5 m pristatomas medines kopėčias. Dirbant ant pristatomų kopėčių aukščiau kaip 1,3 m, reikia naudoti saugos diržą, pritvirtintą prie pastato konstrukcijos arba kopėčių, jeigu šios patikimai pritvirtintos prie pastato konstrukcijos. Ant pristatomų kopėčių draudžiama:

- dirbti šalia ar virš neapsaugotų veikiančių mašinų besisukančių dalių ir transporterių;
- naudoti rankines elektros mašinas ar parakinį įrankį;
- virinti dujomis ar elektra;
- tempti laidus ar prilaikyti aukštyje sunkias detales.

Šiuos darbus leidžiama atlikti naudojant pastolius, aikšteles ir kitas priemones.

Prieš naudojimą ir naudojimo metu kopėčios bandomos gamintojo dokumentuose nurodyta tvarka.

Priemonės, skirtos darbo vietai paaukštinti, turi būti stabilios, turėti lygų darbo paviršių be didesnių kaip 5 mm plyšių. Jei jos aukštesnės kaip 1,3 m - privalo turėti aptvarus, apsaugančius darbuotojus ir daiktus nuo kritimo.

Įrengiant arba ardant kolektyvines saugos priemones, turi būti naudojami saugos diržai, patikimai pritvirtinti prie specialių tvirtinimo įtaisų ar statinio konstrukcijų. Jei darbai atliekami didesniame kaip 5 m aukštyje nuo žemės paviršiaus, perdengimo arba darbo pakloto, kai pagrindinė priemonė, apsaugojanti nuo kritimo, yra saugos diržas, darbuotojai privalo turėti aukštalipio kvalifikaciją. Naujus darbuotojus, atliekančius aukštalipio darbus, vienerius metus turi prižiūrėti patyrę darbuotojai, paskirti darbdavio įsakymu ar kitu tvarkomuoju dokumentu.

4.4. Žemės darbai.

Iškasos šlaite pastebėti rieduliai ir akmenys bei atsiskybę grunto sluoksniai turi būti pašalinti. Natūralaus drėgnumo gruntuose, jei nėra gruntinio vandens ir požeminių statinių, kasti iškasas su vertikaliomis sienomis be sutvirtinimų leidžiama ne giliau, kaip:

- 1,0 m – piltiniuose, smėlio ir žvyro gruntuose;
- 1,25 m – priesmėlio gruntuose;
- 1,50 m – priemolio ar molio gruntuose.

Kasti iškasas su šlaitais be sutvirtinimų aukščiau gruntinio vandens lygio (įskaitant kapiliarinį pakilimą) arba gruntuose, nusausintuose dirbtinai pažemintus vandens lygį, leidžiama, kai iškasos gylis ir šlaito statumas (šlaito aukščio santykis su pločiu) atitinka 2 lentelės duomenis.

2 lentelė

Gruntai	Šlaito statumas, kai iškasos gylis ne didesnis kaip, m		
	1,5	3	5
Piltiniai nesutankinti	1 : 0,67	1 : 1	1 : 1,25
Smėlio ir žvyro	1 : 0,5	1 : 1	1 : 1
Priesmėliai	1 : 0,25	1 : 0,67	1 : 0,85
Priemoliai	1 : 0	1 : 0,5	1 : 0,75
Moliai	1 : 0	1 : 0,25	1 : 0,5
Liosiniai	1 : 0	1 : 0,5	1 : 0,5

Pastaba. Esant įvairių gruntų rūšių sluoksniams, šlaitų statumas turi būti parenkamas atsižvelgus į silpniausią grunto rūšį.

Visais atvejais, kai iškasų gylis didesnis kaip 5 m ar esant grunto rūšims, nenurodytoms 2 lentelėje, šlaitų statumas turi būti nustatytas statybos darbų technologijos projekte.

Jeigu nėra galimybės naudoti inventorinius iškasų, duobių ir tranšėjų sienų sutvirtinimus, reikia naudoti sutvirtinimus, pagamintus pagal darbdavio patvirtintus individualius projektus. Statant sutvirtinimus, jų viršutinė dalis turi išsikišti virš iškasos krašto ne mažiau kaip 0,15 m. Iškasos sienų sutvirtinimai statomi nuo viršaus į apačią, gilinant iškasą ne daugiau kaip kas 0,5 m, o išardomi iš apačios į viršų, užpilant iškasą. Rišliuose gruntuose (priemoliuose, moliuose) leidžiama kasti rotoriniais ir tranšėjiniiais ekskavatoriais ne gilesnes kaip 3 m tranšėjas su vertikaliomis sienomis be sutvirtinimų. Tranšėjose, kuriose dirba žmonės, turi būti įrengti šlaitų sutvirtinimai. Dirbti iškasose su įmirkusiais šlaitais ar gilesnėse kaip 1,3 m leidžiama tik darbų vadovui apžiūrėjus grunto šlaitus ir, jei reikia, panaudojus tinkamas saugos priemones. Draudžiama lipti ir dirbti iškasose, iš kurių nepašalintas vanduo. Kasant, transportuojant, iškraunant, išlyginant ir tankinant gruntą dvejomis ar daugiau savaeigėmis arba prikabinamomis statybinėmis mašinomis (skreperiais, greideriais, volais, buldozeriais ir kt.), judančiomis viena po kitos, tarp jų turi būti pakankamai saugūs atstumai. Jeigu darbui atlikti reikia, kad statybinių mašinų veikimo zonoje būtų darbuotojai, privaloma imtis tinkamų priemonių juos apsaugoti.

Radus sprogstamų medžiagų žemės kasimo darbus būtina nedelsiant nutraukti, užtikrinti jų apsaugą ir pranešti policijai.

4.5. Mūro darbai

Mūrijant sienas, žemesnes kaip 0,7 m nuo perdangos paviršiaus, ir esant didesniai kaip 1,3 m aukščiui už sienos iki žemės (perdangos) paviršiaus, būtina naudoti kolektyvines saugos priemones (aptvarus, tinklus ar kitas priemones). Mūrijant aukštesnius kaip 7 m statinius, būtina naudoti įrengtas pagal pastato perimetrą kolektyvines saugos priemones darbuotojams nuo krentančių daiktų apsaugoti (stogelius, apsauginius tinklus). Neįrengus kolektyvinių saugos priemonių, leidžiama mūryti ne aukštesnes kaip 7 m sienas, pagal statinio perimetrą paženklinus pavojingą zoną. Angos sienose, prie kurių paklotas (perdengimas) yra tik iš vienos pusės ir atstumas nuo pakloto iki angos apačios sienoje yra mažesnis negu 0,7 m, turi būti aptvertos arba uždengtos.

4.6. Gelžbetoninių konstrukcijų montavimas

Monolitinių gelžbetoninių konstrukcijų klojiniai turi būti įrengiami, naudojami bei išardomi statybos darbų technologijos projekte nurodyta tvarka. Perkeliant ar paduodant į darbo vietą plytas ar smulkius blokus kėlimo kranais, būtina naudoti padėklus, konteinerius ir krovinių kėlimo įrangą, neleidžiančią keliams kroviniams nukristi.

Montuotojams draudžiama pereiti nuo vienos konstrukcijos ant kitos be tam skirtų kopėčių, perėjimo tiltelių ar lipynių su aptvarais. Draudžiama montuotojams vaikščioti konstrukcijomis ir jų elementais (santvaromis, rygeliais ir kt.), ant kurių nėra galimybės įrengti reikiamo pločio perėjimo su aptvarais, be specialių apsauginių įtaisų.

Draudžiama dirbti aukštyje atvirose vietose, kai vėjo greitis yra 15 m/s ir didesnis bei plikšalos, lijondros, perkūnijos, rūko ar blogo matomumo darbo vietose metu.

Po pakeltais montuojamų konstrukcijų elementais ar įrenginiais žmonėms būti draudžiama. Pastačius (sumontavus) į projektinę padėtį konstrukcijas ar jų elementus, jas būtina patikimai įtvirtinti. Atkabinti kėlimo priemonėmis pakeltas konstrukcijas ir įrenginius leidžiama tik juos patikimai įtvirtinus. Pertraukų darbe metu palikti pakeltus kabančius ant krano kablo krovinius draudžiama. Statinio sienas, kito aukšto konstrukcijas, leidžiama montuoti ar mūryti tik patikimai sutvirtinus visus žemiau esančio aukšto elementus ir įrengus laiptus bei laiptų aikšteles.

4.7. Stogo įrengimo darbai

Darbuotojams leidžiama dengti stogą tik darbų vadovui patikrinus stogą laikančiąsias konstrukcijas ir aptvarus. Atliekant darbus ant stogų, aukštesnių kaip 1,3 m arba kurių nuolydis didesnis kaip 20°, kad būtų išvengta darbuotojų arba darbo priemonių bei statybinių medžiagų kritimo, turi būti įrengtos kolektyvinės saugos priemonės, o darbuotojai aprūpinti reikiamomis apsauginėmis priemonėmis. Kai stogo nuolydis didesnis kaip 20° arba stogas ar kitas paviršius yra pagamintas iš trapios medžiagos, galinčios lūžti ar kitaip suirti ir darbuotojas gali nukristi, turi būti įrengiami ne siauresni kaip 0,3 m pritvirtinti trapai darbuotojui atsistoti. Ant stogo sukrauti medžiagas galima tik statybos darbų technologijos projekte nurodytose vietose, imantis visų atsargumo priemonių, kad medžiagos nenukristų žemyn.

5. DARBOVIEČIŲ ĮRENGIMAS STATYBVIETĖSE

Pagrindinis dokumentas, nustatantis darboviečių įrengimą statybvietėse yra „Darboviečių įrengimo statybvietėse nuostatai“.

Pirmiausia statytojas (užsakovas), kai statinį projektuojant arba statant dalyvauja daugiau negu vienas rangovas, paskiria vieną ar kelis saugos ir sveikatos koordinatorius, kurie turi užtikrinti, kad statinio projekte būtų numatyti darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimai, ir statybos metu privalo koordinuoti ir kontroliuoti.

Statinio projektavimo saugos ir sveikatos darbe koordinatorius:

1. Parengia arba paveda parengti darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimus statybvietai, kurie būtų nustatyti statinio techniniame projekte, ir konkrečias priemones, užtikrinančias darbuotojų saugą ir sveikatą statinio statybos metu, kurios būtų nustatytos statybos darbų technologijos projekte. Rengiant šiuos projektus, turi būti atsižvelgiama ir į statybvietaje vykdomą gamybinę veiklą bei numatomos specialios nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų prevencijos priemonės, taikomos dirbant darbus, nurodytus šių Nuostatų 2 priede.
2. Pagal statinio projektą parengia reikiamų darbuotojų saugos ir sveikatos norminių teisės aktų ir dokumentų aplanką (bylą). Šiame aplanke esančiais darbuotojų saugos ir sveikatos norminiais teisės aktais ir dokumentais privaloma vadovautis vykdant bet kuriuos statybos darbus (statinio statybos, statinio rekonstrukcijos, remonto ir kitus darbus).

Statinio statybos saugos ir sveikatos darbe koordinatorius:

1. Koordinuoja reikalavimų, nustatytų statinio techniniame projekte bei statybos darbų technologijos projekte (šių Nuostatų 13.2 punktą), bei kitų priemonių, susijusių su nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų prevencija, įgyvendinimą statybvietaje ir statinio statybos metu.
2. Sprendžia techninius ir (arba) organizacinius klausimus, ypač statybvietaje atliekant skirtingus darbus (darbų etapus) vienu metu arba vieną po kito.
3. Įvertina darbų (darbų etapų) atlikimo trukmę, kad ji nekeltų pavojaus darbuotojų saugai ir sveikatai.
4. Koordinuoja darbdavių ir, jei reikia, savarankiškai dirbančių asmenų veiklą, kad jie vykdytų šių Nuostatų 16 punkte nurodytas pareigas ir, jei reikia, statinio techniniame projekte bei statybos darbų technologijos projekte numatytas priemones.

5. Atsižvelgdamas į darbų eigą ir atsiradusius pakitimus, koreguoja darbuotojų saugos ir sveikatos priemones, nustatytas statybos darbų technologijos projekte, nurodytame šių Nuostatų 13.2 punkte, bei kitus dokumentus, nurodytus šių Nuostatų 13.3 punkte.
6. Organizuoja darbdavių, įskaitant ir vienas kitą keičiančių toje pačioje statybvietėje, bendradarbiavimą, keitimąsi informacija apie įgyvendinamas prevencijos priemones ir jų veiklos koordinavimą, vykdamas nelaimingų atsitikimų ir profesinių ligų prevenciją, taip pat organizuoja darbdavių ir savarankiškai dirbančių asmenų bendradarbiavimą.
7. Kontroliuoja statybvietėje nustatytą darbo tvarkos taisyklių laikymąsi.
8. Imasi priemonių, kad statybvietėje būtų tik tie asmenys, kurie turi tokią teisę.

Statytojas (užsakovas) arba statinio statybos valdytojas ne vėliau kaip prieš 10 kalendorinių dienų iki statybos darbų pradžios pateikia Valstybinės darbo inspekcijos teritoriniam skyriui išankstinį pranešimą apie statybos pradžią (2 priedas), jei:

1. Statybvietėje vykdomi darbai:

- darbai, keliantys darbuotojams užgriuvimo, nugrimzdimo arba kritimo pavojų, kurių rizika padidėja dėl statybos pobūdžio, darbo metodų arba aplinkos sąlygų darbo vietoje arba statybvietėje;
- darbai, kurie dėl naudojamų cheminių ir biologinių medžiagų kelia darbuotojų saugai ir sveikatai darbe ypatingą pavojų arba kuriuos dirbant teisės aktuose nustatyti privalomi sveikatos tikrinimai;
- darbai su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais, kai būtina nustatyti kontroliuojamą ir prižiūrimą teritoriją;
- darbai arti aukštos įtampos tinklų (laidų);
- darbai, kuriuos vykdamas yra pavojus nuskęsti;
- šulinių ir tunelių statyba, požeminiai žemės darbai;
- darbai po vandeniu naudojant naro reikmenis;
- darbai kesonuose ir darbai baro kamerose;
- darbai naudojant sprogiąsias medžiagas;
- surenkamųjų sunkių elementų montavimas ir išardymas.

3. Rangovo įmonėje, pagal sutartį su statytoju (užsakovu) arba statinio statybos valdytoju vykdančioje statybos darbus, per paskutinius trejus metus įvyko sunkus ar mirtinas nelaimingas atsitikimas darbe ar darbuotojui buvo pripažinta profesinė liga.

4. Statybvietėje darbų trukmė ilgesnė kaip 30 darbo dienų ir vienu metu dirba daugiau kaip 20 darbuotojų arba numatoma didesnė kaip 500 darbuotojų darbo dienų (pamainų) darbų apimtis.

Išankstinis pranešimas apie statybos pradžią statybvietėje turi būti iškabintas (paskelbtas) matomoje vietoje (stende su informacija apie statomą statinį) ir prirėkus tikslinamas apie tai pranešant Valstybinės darbo inspekcijos teritoriniam skyriui.

Statybos metu darbdavys turi užtikrinti:

- tvarką ir švarą;
- tinkamą darbo vietų išdėstymą, atsižvelgdamas į priėjimo prie šių darbo vietų sąlygas bei nustatydamas judėjimo kelius arba zonas;
- saugias įvairių medžiagų naudojimo ir tvarkymo sąlygas;
- darbo įrenginių ir įrangos techninę priežiūrą, jų patikrinimą prieš naudojimą ir reguliarią kontrolę, siekdamas pašalinti trūkumus, galinčius pakenkti darbuotojų saugai ir sveikatai;
- įvairių medžiagų atskyrimą ir jų sandėliavimo vietų įrengimą, jei tai ypač pavojingos žaliavos arba medžiagos, – tokių vietų ženklavimą;
- panaudotų pavojingų medžiagų tinkamą rūšiavimą, saugojimą ir perdavimą atliekų tvarkytojams;
- statybinių ir kitų atliekų rūšiavimą, saugojimą ir perdavimą atliekų tvarkytojams;

- darbų arba darbų etapų normalią trukmę ir eiliškumą, numatytus statybos darbų technologijos projektuose, darbų ar jų etapų trukmės koregavimą, atsižvelgdamas į darbų eigą;
- bendradarbiavimą tarp darbdavių, tarp savarankiškai dirbančių asmenų bei tarp darbdavių ir savarankiškai dirbančių asmenų;
- sąveiką su darbdaviu, kuris vykdo gamybinę veiklą teritorijoje, kurioje arba greta kurios yra statybvieta.

5.1. Darbo vietų statybvietaje reikalavimai:

Stabilumas ir tvirtumas:

- medžiagos, įrenginiai ir visos kitos darbo priemonės, kurios judėdamos gali pakenkti darbuotojų saugai ir sveikatai darbe, turi būti tinkamai ir patikimai pritvirtintos;
- draudžiama lipti ant paviršių, pagamintų iš nepakankamai tvirtų medžiagų, jei nėra įrangos arba tinkamai paruoštų įtaisų saugiam darbui.

Elektros paskirstymo įrenginiai ir jų instaliacija:

- elektros paskirstymo įrenginiai ir jų instaliacija turi būti suprojektuoti, įrengti ir naudojami taip, kad nesukeltų gaisro ir sprogimo pavojaus; darbuotojai turi būti apsaugoti nuo elektros srovės poveikio dėl tiesioginio ar netiesioginio prisilietimo;
- projektuojant ir įrengiant darbo vietas bei parenkant medžiagas ir saugos nuo elektros srovės poveikio priemones, turi būti atsižvelgiama į tiekiamos elektros rūšį ir galią, išorines sąlygas ir su elektros įrenginiais dirbančių darbuotojų kvalifikaciją.

Evakavimo keliai ir išėjimai:

- evakavimo išėjimų durys turi atsidaryti į išorę;
- evakavimo išėjimų durys turi būti užrakinamos ar užsklendžiamos taip, kad, kilus pavojui, jas lengvai ir nedelsdamas galėtų atidaryti bet kuris asmuo, jei to prireiktų;
- evakavimo išėjimuose draudžiama įrengti slankiojančias ar sukamąsias duris;
- evakavimo keliai ir išėjimai turi būti laisvi ir turi tiesiai vesti į saugią zoną;
- kilus pavojui, darbuotojams turi būti sudaryta galimybė greitai ir saugiai išeiti iš darbo patalpų ir iš visų darbo vietų;
- evakavimo kelių ir išėjimų skaičius, išdėstymas ir matmenys parenkami atsižvelgiant į statybvietai ir patalpų išplanavimą bei jų matmenis, taip pat didžiausią galimą darbuotojų skaičių ir atitinkamų teisės aktų reikalavimus;
- evakavimo keliai ir išėjimai turi būti paženklinėti, kaip nustatyta Saugos ir sveikatos apsaugos ženklų naudojimo darbovietėse nuostatuose, patvirtintuose socialinės apsaugos ir darbo ministrės 1999 m. lapkričio 24 d. įsakymu Nr. 95 „Dėl Saugos ir sveikatos apsaugos ženklų naudojimo darbovietėse nuostatų“ (Žin., 1999, Nr. 104-3014). Ženkliai turi būti patvarūs ir išdėstyti reikiamose vietose;
- evakavimo keliai ir išėjimai, judėjimo keliai bei durys, vedantys į evakavimo kelius ir išėjimus, turi būti be kliuvinių, kad bet kuriuo metu būtų galima nekludomai jais naudotis;
- evakavimo keliuose ir išėjimuose turi būti įrengtas reikiamo intensyvumo avarinis apšvietimas tam atvejui, jei bendras apšvietimas sugestų.

Elektros įrenginiai ir jų instaliacija:

- elektros įrenginiai ir jų instaliacija statybvietaje, ypač jei jie veikiami aplinkos veiksnių, turi būti reguliariai prižiūrimi ir tikrinami;
- privalu patikslinti, patikrinti ir aiškiai pažymėti įrenginius, buvusius statybvietaje prieš ją įrengiant;
- elektros oro linijos pagal galimybes turi būti iškeltos už statybvietai ribų; jeigu elektros oro linijos negalima iškelti, tai elektros srovė turi būti išjungta. Jei to negalima padaryti, oro liniją reikia atitverti ar pažymėti ženklu, kad į šią teritoriją nepatektų transporto priemonės ir įrenginiai. Jeigu statybvietaje transporto priemonėms reikia važiuoti po oro liniją, turi būti įrengti išpėjamieji ženklai ir kabantieji aptvarai.

Gaisrinė sauga:

- atsižvelgiant į statybos pobūdį ir statybvietės ypatybes, patalpų matmenis ir paskirtį, naudojamus įrenginius, fizines ir chemines naudojamų medžiagų savybes bei galimą didžiausią darbuotojų skaičių, turi būti numatytas pakankamas kiekis reikiamų pirminių gaisro gesinimo priemonių ir, jei būtina, turi būti įrengti gaisro detektoriai bei gaisrinės signalizacijos įrenginiai;
- gesinimo įranga, gaisrinės signalizacijos įrenginiai turi būti tvarkingi ir veikiantys, reguliariai prižiūrimi ir tikrinami. Nustatyta tvarka periodiškai turi būti atliekami pirminių gaisro gesinimo priemonių ir gaisrinės signalizacijos bandymai bei rengiami praktiniai užsiėmimai darbuotojams apmokyti;
- pirminės gaisro gesinimo priemonės turi būti išdėstomos matomose ir prieinamose vietose, lengvai pasiekiamose bei paprastos naudoti. Pirminės gaisro gesinimo priemonės turi būti paženklintos, kaip nustatyta Saugos ir sveikatos apsaugos ženklų naudojimo darbovietėse nuostatuose. Ženkilai turi būti patvarūs ir išdėstyti reikiamose vietose.

Patalpų vėdinimas:

- atsižvelgiant į darbo veiklos pobūdį ir darbuotojų fizinio darbo sunkumą, turi būti taikomos priemonės, kad darbo patalpų oras atitiktų higieninius reikalavimus;
- jei darbo patalpose įrengta priverstinio vėdinimo sistema, ji turi patikimai veikti ir neturi sudaryti darbuotojų sveikatai kenksmingų skersvėjų;
- vėdinimo sistemos kontrolės įrenginiai, kur tai būtina, turi signalizuoti apie vėdinimo sistemos gedimus.

Darbuotojų apsauga nuo konkrečių rizikos veiksnių veikimo:

- darbo vietos turi būti įrengtos taip, kad darbuotojai nebūtų veikiami darbo aplinkos kenksmingų veiksnių (triukšmo, dujų, garų, dulkių ir kt.);
- darboviečių zonose, kurių ore yra kenksmingų ir (arba) pavojingų medžiagų, nepakanka deguonies, yra gaisro ar sprogo pavojus, būtina užtikrinti darbo zonos oro kontrolę ir imtis reikiamų prevencijos priemonių;
- kai uždaros darbo aplinkos oras kelia pavojų darbuotojo sveikatai, darbuotojas tokioje aplinkoje negali būti skiriamas dirbti vienas. Darbuotojas turi būti nuolat stebimas iš išorės ir turi būti parengtos reikiamos priemonės greitai ir efektyviai suteikti reikiamą pagalbą.

Temperatūra darbo aplinkoje turi būti tinkama darbuotojui ir priklausomai nuo darbo pobūdžio ir fizinio darbo sunkumo turi atitikti darbuotojų saugos ir sveikatos norminių teisės aktų reikalavimus.

Statybvietės darbo vietų, patalpų ir judėjimo kelių natūralus ir dirbtinis apšvietimas:

- darbo vietos, patalpos ir judėjimo keliai turi būti kiek galima daugiau apšviesti natūralia šviesa. Tamsiu paros metu, taip pat kai natūralaus apšvietimo nepakanka, turi būti įrengtas reikiamas dirbtinis apšvietimas, jei reikia, naudojami kilnojantieji šviesos šaltiniai, atsparūs aplinkos poveikiui. Dirbtinis apšvietimas neturi trukdyti pastebėti ir suvokti išpėjamosius saugos ženklus arba užrašus;
- patalpų, darbo vietų ir judėjimo kelių apšvietimas turi būti įrengtas taip, kad darbuotojams nekiltų rizika dėl įrengto apšvietimo rūšies;
- patalpose, darbo vietose ir judėjimo keliuose, kai išsijungus dirbtiniam apšvietimui darbuotojams gresia labai didelis pavojus, turi būti įrengtas reikiamas avarinis apšvietimas.

Durys ir vartai:

- stumdomosios durys turi turėti saugos įrenginius, kad neišslystų iš rėmų ir nenukristų;
- durys ir vartai, kurie atsiveria kildami aukštyn, turi turėti apsaugos mechanizmą, kad nenukristų žemyn;
- evakavimo išėjimų durys ir vartai turi būti atitinkamai paženklinti;
- šalia kiekvienų vartų, skirtų transporto priemonių eismui, turi būti įrengtos durys pėstiesiems, išskyrus atvejus, kai pėstiesiems eiti pro tokius vartus nepavojinga; durys

pėstiesiems turi būti ryškiai paženklintos ir numatytos priemonės, kad jomis būtų galima nekliudomai naudotis bet kuriuo metu;

- durų ir vartų išdėstymas, jų kiekis ir matmenys bei jų gamybai panaudotos medžiagos turi atitikti darbo patalpų ar vietų paskirtį, jose atliekamų darbų pobūdį;
- permatomos durys turi būti ryškiai pažymėtos akių (aiškiai matomame) lygyje;
- į abi puses varstomos arba sukamosios durys bei vartai turi būti permatomi. Jei jie nepermatomi, turi turėti permatomas įsprūdas;
- permatomos arba šviesą praleidžiančios durys ir vartai, pagaminti iš dūžtančios medžiagos, turi būti apsaugoti nuo smūgių (sudužimo), kad darbuotojai nesusižeistų jiems dūžtant;
- mechaninės durys ir vartai turi varstyti taip, kad darbuotojams nekeltų traumavimo pavojaus. Mechaninių durų avarinio atidarymo ir uždarymo įtaisai turi būti lengvai pastebimi ir pasiekiami. Kai, nutrūkus energijos tiekimui, mechaninės durys ir vartai lieka uždaryti, turi būti galimybė juos atidaryti rankomis.

Judėjimo keliai ir pavojingos zonos:

- judėjimo keliai, taip pat laiptai, pritvirtintos kopėčios, krovimo aikštelės bei platformos turi būti apskaičiuoti ir matmenys išdėstyti taip, kad pėstieji ir transporto priemonės galėtų saugiai judėti ir nekeltų pavojaus darbuotojams, esantiems šalia judėjimo kelių ir įrenginių;
- pėsčiųjų judėjimo ir (arba) krovinių gabenimo kelių, įskaitant privažiavimo kelius krovimo darbams, matmenys turi būti nustatomi atsižvelgiant į tokių kelių potencialių naudotojų skaičių ir veiklos pobūdį. Jei judėjimo keliai skirti transporto priemonėms, turi būti numatytas pakankamai saugus atstumas arba numatyta saugos zona ar saugi įranga pėstiesiems. Keliai turi būti aiškiai pažymėti, reikiamai prižiūrimi ir tikrinami;
- transporto priemonių judėjimo keliai turi būti nutiesti pakankamu atstumu nuo durų, vartų, pėsčiųjų perėjų, tarpuvarčių bei laiptinių;
- jei statybvietyje yra pavojingų zonų, į kurias įėjimas ribotas (darbuotojas gali būti traumotas), jose turi būti įrenginiai, kliudantys darbuotojams, neturintiems teisės patekti į tokias zonas. Kai darbuotojai turi teisę įeiti į pavojingas zonas, turi būti parengtos reikiamos priemonės jų apsaugai ir, jei reikia, išduodamos asmeninės apsauginės priemonės. Pavojingos zonos turi būti aiškiai pažymėtos.

Krovimo platformos ir rampos:

- krovimo platformų ir rampų matmenys turi atitikti jomis gabenamų krovinių dydį;
- krovimo platformose turi būti bent vienas išėjimas;
- krovimo platformos ir rampos turi būti įrengtos taip, kad būtų išvengta darbuotojų kritimo.

Judėjimo laisvė darbo vietoje: darbo vietos plotas (zona) turi būti tokio dydžio, kad darbuotojai, atsižvelgiant į naudojamus įrenginius, prietaisus ir kitas darbo priemones, dirbdami galėtų pakankamai laisvai judėti.

Pirmoji pagalba:

- darbdavys turi užtikrinti, kad bet kuriuo metu galėtų būti suteikta pirmoji pagalba. Darbuotojai turi būti apmokyti suteikti pirmąją pagalbą nukentėjusiajam. Darbuotojas, kuris įvykus nelaimingam atsitikimui buvo sužeistas arba staigiai susirgo, turi būti nedelsiant nugabentas į medicinos įstaigą;
- atsižvelgiant į statybos darbų apimtį ir (arba) veiklos rūšį, pagal darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimus turi būti numatytos patalpos pirmajai pagalbai suteikti;
- pirmosios pagalbos patalpose turi būti pagrindinė pirmosios pagalbos įranga bei priemonės. Į tokias patalpas turi būti lengvai patenkama su neštuvais. Šios patalpos turi būti paženklintos, kaip nustatyta Saugos ir sveikatos apsaugos ženklų naudojimo darbovietėse nuostatuose, ir nurodytos kelrodžiais;

- pirmosios pagalbos priemonės turi būti visose vietose, kuriose jos reikalingos pagal darbo sąlygas. Jų laikymo vietos turi būti pažymėtos, gerai matomos ir lengvai pasiekiamos. Matomose vietose turi būti aiškiai nurodyti gelbėjimo tarnybų (greitosios medicinos pagalbos, gaisrinės ir avarinės dujų tarnybos) telefono numeriai ir adresai.

Buities, sanitarinės ir higienos patalpos:

- persirengimo kambariai ir drabužių spintelės:
- persirengimo kambariai turi būti įrengti darbuotojams, kurie turi dėvėti darbo drabužius, taip pat įrengti ten, kur sveikatos arba etikos požiūriu jie negali persirenginėti kitoje patalpoje;
- į persirengimo kambarius turi būti lengvai patenkama, jie turi būti pakankamai erdvūs, juose turi būti įrengtos sėdimos vietos;
- persirengimo kambariai turi būti reikiamo dydžio, jei reikia, juose turi būti įrengtos drabužių džiovinimo vietos. Taip pat turi būti įrengtos rakinamos vietos darbuotojų drabužiams bei asmeniniams daiktams saugoti. Esant tam tikroms aplinkybėms (dirbant su kenksmingomis medžiagomis, esant drėgmei, su nešvarumais ir kitais atvejais), asmeniniai drabužiai ir daiktai turi būti laikomi atskirai nuo darbo drabužių;
- moterims ir vyrams turi būti įrengti atskiri persirengimo kambariai arba turi būti sudaryta galimybė tuo pačiu persirengimo kambariu naudotis skirtingu metu;
- kai persirengimo kambariai nėra būtini, kiekvienam darbuotojui turi būti įrengta rakinama drabužių ir asmeninių daiktų laikymo vieta;
- dušai ir praustuvai:
- atsižvelgiant į darbo pobūdį ir darbo higienos reikalavimus, darbuotojams turi būti įrengtas reikiamas skaičius dušų;
- dušų kambariai turi būti įrengti atskirai vyrams ir moterims arba turi būti numatyta galimybė jiems atskirai naudotis dušų kambariais;
- dušų kambariai turi būti reikiamo dydžio, kad, laikydamasis atitinkamų higienos normų, kiekvienas darbuotojas galėtų netrukdomai praustis. Dušams turi būti tiekiamas karštas ir šaltas vanduo;
- kai nebūtina įrengti dušų, netoli darbo vietų ir persirengimo kambarių turi būti įrengtas reikiamas skaičius praustuvių su tekančiu vandeniu (jei būtina – karštu vandeniu). Praustuvai turi būti įrengti vyrams ir moterims atskirai arba sudaryta galimybė jais naudotis atskirai;
- kai patalpos, kuriose įrengti dušai ar praustuvai, yra atskirtos nuo persirengimo kambarių, turi būti įrengti patogūs perėjimai;
- tualetai ir praustuvai:
- darbuotojams netoli darbo vietų, poilsio bei persirengimo kambarių ir dušų arba prausyklų turi būti įrengtas reikiamas skaičius tualetų ir praustuvių;
- vyrams ir moterims turi būti įrengti atskiri tualetai arba numatyta galimybė jais naudotis atskirai.

Darbuotojų poilsio ir (arba) apgyvendinimo patalpos:

- atsižvelgiant į didelį nuotolį nuo nuolatinės gyvenamosios vietos iki statyb vietės, į darbo pobūdį ir darbuotojų skaičių, turi būti įrengtos poilsio ir (arba) apgyvendinimo patalpos, į kurias darbuotojai turi būti lengvai priimami;
- atsižvelgiant į darbuotojų skaičių, poilsio ir (arba) apgyvendinimo patalpos turi būti reikiamo dydžio, jose turi būti reikiamas kiekis stalų ir kėdžių;
- jei tokios patalpos neįrengtos, turi būti sudaryta galimybė darbuotojams pailsėti darbo pertraukų metu;
- stacionariose darbuotojų apgyvendinimo patalpose, išskyrus tas, kurios naudojamos išimties atvejais, turi būti pakankamai sanitarinių įrenginių, valgomas ir poilsio patalpa;
- apgyvendinimo patalpose pagal darbuotojų skaičių turi būti lovos, spintos, stalai ir kėdės; paskirstant patalpas, reikia atsižvelgti į moterų ir vyrų apgyvendinimo ypatumus;

- poilsio ir (arba) apgyvendinimo patalpose turi būti numatytos priemonės nerūkančiųjų apsaugai nuo tabako dūmų.

Nėščios ir krūtimi maitinančios moterys: nėščioms ir krūtimi maitinančioms moterims turi būti sudarytos sąlygos pailsėti atsigulus.

Neįgalieji darbuotojai:

- jeigu darbovietėse dirba neįgalieji, jos turi būti įrengtos atsižvelgiant į neįgaliųjų darbuotojų poreikius;
- įrengiant duris, judėjimo kelius, laiptus, dušus, praustuvus, tualetus, kuriais naudojasi neįgalieji darbuotojai, taip pat darbo vietas, turi būti atsižvelgiama į jų fizines galimybes.

Kiti statyviečių įrengimo reikalavimai:

- statybvietės supančios aplinkos ribos turi būti aiškiai matomos ir suprantamai pažymėtos;
- darbuotojų apgyvendinimo patalpose, taip pat netoli darbo vietų darbuotojai turi būti aprūpinti geriamuoju vandeniu ir pagal galimybes kitais gaiviaisiais gėrimais;
- statybvietėse darbuotojams turi būti sudarytos galimybės tinkamomis sąlygomis pavalgyti, prireikus turi būti priemonės valgiui pasigaminti.

5.2. Statyviečių darbo vietų įrengimo lauke reikalavimai

Stabilumas ir tvirtumas:

- kilnojamosios arba stacionarios darbo vietos, neatsižvelgiant į tai, kokiame aukštyje ar gylyje jos įrengtos, turi būti tvirtos ir stabilios; be to, jas įrengiant būtina atsižvelgti į darbuotojų skaičių, galimą didžiausią apkrovą ir jos pasiskirstymą, galimus išorinius poveikius. Jei atraminės ir kitos šių darbo vietų dalys yra nestabilios, jų stabilumas turi būti užtikrinamas patikimais ir saugiais tvirtinimo įrenginiais, kad būtų išvengta atsitiktinės arba savaiminės visos darbo vietos arba jos dalies slinkties;
- darbo vietos stabilumas ir tvirtumas turi būti reikiamai patikrintas, ypač pakeitus jos aukštį arba gylį.

Elektros įrenginiai ir jų instaliacija:

- elektros įrenginiai ir jų instaliacija statybvietėje, ypač jei jie veikiami aplinkos veiksnių, turi būti reguliariai prižiūrimi ir tikrinami;
- privalu patikslinti, patikrinti ir aiškiai pažymėti įrenginius, buvusius statybvietėje prieš ją įrengiant;
- elektros oro linijos pagal galimybes turi būti iškeltos už statybvietės ribų; jeigu elektros oro linijos negalima iškelti, tai elektros srovė turi būti išjungta. Jei to negalima padaryti, oro liniją reikia atitverti ar pažymėti ženklu, kad į šią teritoriją nepatektų transporto priemonės ir įrenginiai. Jeigu statybvietėje transporto priemonėms reikia važiuoti po oro linija, turi būti įrengti išpėjamieji ženklai ir kabantieji aptvarai.

Atmosferos poveikis: darbuotojai turi būti apsaugoti nuo atmosferos veiksnių, kenkiančių jų saugai ir sveikatai.

Krentantys daiktai:

- darbuotojai turi būti apsaugoti nuo krentančių daiktų kolektyvinėmis saugos priemonėmis, taip pat darbuotojams turi būti išduotos reikiamos asmeninės apsauginės priemonės;
- medžiagos ir įrenginiai turi būti išdėstyti arba sudėti į krūvas taip, kad negalėtų nuslysti arba nuvirsti;
- jeigu reikia, statybvietėje reikia uždengti perėjas arba užtikrinti, kad į pavojingas zonas nebūtų įmanoma patekti.

Kritimas iš aukščio:

- nuo kritimo iš aukščio darbuotojus būtina apsaugoti atramomis, reikiamo aukščio ir tvirtais aptvarais su rankiniais turėklais, tarpine sija ir grindjuoste arba apsaugai būtina naudoti kitas lygiavertes priemones;

- darbai aukštyje turi būti atliekami tik naudojant tinkamus įrenginius arba kolektyvines apsaugos priemonės, tokias kaip aptvarus, platformas arba apsauginius tinklus ir kitas priemonės. Jei dėl darbo pobūdžio tokių įrenginių naudoti negalima, turi būti įrengtos reikiamos priėjimo prie darbo vietos priemonės ir naudojami saugos diržai arba taikomi kiti tvirtinimo metodai.

Pastoliai ir kopėčios:

- visi pastoliai turi būti reikiamai suprojektuoti, sumontuoti, patikrinti ir prižiūrėti, kad nenuvirstų arba staiga nepasislinktų;
- darbo platformos, pakyls ir pastolių kopėčios turi būti suprojektuotos ir sumontuotos tokio dydžio, laikomos ir naudojamos taip, kad patikimai saugotų darbuotojus nuo kritimo arba nuo krintančių daiktų;
- pastoliai turi būti nustatyta tvarka patikrinti:
 - prieš pradėdant naudoti;
 - reguliariai naudojimo laikotarpiu;
 - po perstatymo, naudojimo pertraukos, po blogo oro poveikio ar nestiprių požeminių smūgių, stichinių nelaimių ar kitų aplinkybių, galėjusių padaryti įtaką pastolių tvirtumui ar stabilumui;
- kopėčios turi būti pakankamai tvirtos ir reikiamai prižiūrimos. Jos turi būti tinkamai naudojamos atitinkamose vietose ir pagal paskirtį;
- turi būti užtikrinta, kad kilnojantieji (perstumiamieji) pastoliai savaime nesujudėtų.

Kėlimo mechanizmai:

- visi kėlimo mechanizmai ir kėlimo reikmenys, įskaitant pagrindines sudedamąsias dalis, tvirtinimus, įtvirtinimus ir atramas, turi būti:
 - reikiamai suprojektuoti ir pastatyti bei pakankamai stiprūs naudoti pagal numatytą paskirtį;
 - teisingai sumontuoti ir naudojami;
 - tvarkingai prižiūrėti;
 - tikrinami ir reguliariai bandomi bei kontroliuojami, vadovaujantis Lietuvos Respublikos potencialiai pavojingų įrenginių priežiūros įstatymu bei kitais norminiais teisės aktais;
 - aptarnaujami kvalifikuotų (atitinkamai apmokytų, atestuotų) darbuotojų;
- ant visų kėlimo mechanizmų ir priemonių turi būti aiškiai matomoje vietoje nurodytas didžiausias leistinas apkrovos dydis – keliamoji galia;
- kėlimo mechanizmai ir priemonės turi būti naudojami tik pagal paskirtį.

Žemės darbų mašinos ir transportavimo priemonės bei įrenginiai:

- žemės darbų mašinos ir transportavimo priemonės bei įrenginiai turi būti:
 - tinkamai suprojektuoti ir pagaminti atsižvelgiant į ergonominius reikalavimus;
 - techniškai tvarkingi;
 - tinkamai ir teisingai naudojami;
- žemės darbų mašinų, transporto priemonių ir transportavimo įrenginių vairuotojai bei juos aptarnaujantys darbuotojai turi būti specialiai apmokyti;
- būtina užtikrinti, kad žemės darbų mašinos, transporto priemonės ir transportavimo įrenginiai neįgriūtų į iškasas arba į vandenį;
- žemės darbų mašinų ir transportavimo įrenginių kabinos, kur to reikia, mašinai apvirtus turi apsaugoti vairuotoją nuo suspaudimo ir krentančių daiktų.

Įrenginiai, mašinos ir įranga:

- įrenginiai, mašinos ir įranga, įskaitant rankinius įrankius su ir be variklio, turi būti:
 - tinkamai suprojektuoti ir pagaminti atsižvelgiant į ergonominius reikalavimus;
 - techniškai tvarkingi;
 - paruošti naudoti, naudojami pagal paskirtį;
 - aptarnaujami atitinkamai parengtų darbuotojų;

- slėgio įrenginiai ir prietaisai turi būti teisės aktų nustatyta tvarka reguliariai prižiūrimi, bandomi ir tikrinami.

Darbai iškasose (tranšėjose), šuliniuose, tuneliuose, požeminiai ir žemės darbai:

- dirbant iškasose (tranšėjose), šuliniuose, požemiuose arba tuneliuose, turima imtis reikiamų saugos priemonių, kurios:
 - užtikrintų ramsčių, klojinių, šlaitų ir pylimų patikimumą;
 - pašalintų darbuotojų, medžiagų arba daiktų kritimo, vandens prasiskverbimo pavojų;
 - užtikrintų pakankamą visų darbo vietų vėdinimą, kad oras būtų nekenksmingas ir nepavojingas sveikatai;
 - leistų darbuotojams išsigelbėti kilus gaisrui arba prasiskverbus vandeniui ar kitoms medžiagoms;
- prieš pradėdant žemės darbus, turi būti atlikti matavimai, kad būtų nustatytas ir pašalintas arba kiek įmanoma sumažintas požeminių kabelių ir kitų inžinerinių tinklų keliamas pavojus;
- iškasos (tranšėjos) turi būti įrengtos taip, kad į jas būtų galima saugiai įeiti ir išeiti;
- iškastas gruntas, medžiagos ir judančios transporto priemonės turi būti laikomi saugiu atstumu nuo iškasų (tranšėjų). Kai reikia, turi būti pastatyti tinkami aptvarai.

Griovimo darbai:

- jei pastato arba statinio griovimas gali sukelti pavojų, turi būti imtasi tinkamų atsargumo priemonių ir saugių darbo metodų bei tvarkos;
- darbai turi būti planuojami ir atliekami tik kompetentingam asmeniui prižiūrint.

Plieno arba betono konstrukcijos, klojiniai ir sunkūs surenkamieji statybiniai elementai:

- plieno arba betono konstrukcijos ir jų dalys, klojiniai, surenkamieji statybiniai elementai arba laikinos sijos ir ramsčiai turi būti pagaminti, sumontuoti ir išardomi tik prižiūrint kompetentingam asmeniui;
- būtina imtis apsaugos priemonių, kad laikinas konstrukcijų netvirtumas arba nestabilumas nesukeltų pavojaus darbuotojams;
- klojiniai, laikinos sijos ir ramsčiai turi būti taip suprojektuoti ir apskaičiuoti, sumontuoti ir prižiūrimi, kad galėtų atlaikyti juos veikiančias apkrovas.

Užtūros ir kesonai:

- užtūros ir kesonai turi būti:
 - gerai pastatyti iš tinkamos, stabilios, pakankamai tvirtos medžiagos;
 - tinkamai įrengti, kad, prasiskverbus vandeniui ar kitai medžiagai, darbuotojai galėtų išsigelbėti;
- užtūros arba kesono gamybą, montavimą, statymą, perstatymą arba išardymą turi prižiūrėti kompetentingas asmuo;
- užtūros ir kesonai turi būti reguliariai tikrinami kompetentingo asmens.

Stogo darbai:

- jeigu gresia pavojus nukristi nuo stogo arba jeigu stogo aukštis ar nuolydis viršija norminių teisės aktų nustatytus dydžius, turi būti įrengtos kolektyvinės apsaugos priemonės, kad būtų išvengta darbuotojų, darbo priemonių ar kitų daiktų ir medžiagų kritimo;
- jeigu darbuotojas turi dirbti ant arba arti stogo ar kito paviršiaus, pagaminto iš trapių medžiagų, kurios gali įlūžti ar kitaip suirti, būtina imtis atsargumo priemonių, kad darbininkas netyčia neužliptų ant trapios medžiagos arba nenukristų ant žemės.

6. PROFESINĖ RIZIKA STATYBOJE

Profesinė rizika (rizika) – pavojaus sveikatai ar gyvybei (traumos ar kitokio darbuotojo sveikatos pakenkimo) galimybė dėl kenksmingo ir (ar) pavojingo darbo aplinkos veiksnio ar veiksmų poveikio.

Profesinės rizikos vertinimo tikslas yra iširti esamą ar galimą profesinę riziką darbe ir numatyti prevencijos priemones, kad darbuotojai būtų apsaugoti nuo profesinės rizikos arba ji būtų kiek įmanoma sumažinta. Įmonėje rizikos vertinimą organizuoja darbdavį atstovaujantis asmuo (įmonės vadovas) ar jo pavedimu darbdavio įgaliotas asmuo darbuotojų saugai ir sveikatai.

Profesinė rizika vertinama:

- prieš pradėdant veiklą (projektuojant darbo patalpas, darbo vietas, technologinius procesus), pradėjus veiklą, taip pat darbuotojų saugos ir sveikatos teisės aktais nustatytu rizikos ar atskirų rizikos veiksnių vertinimo periodiškumu;
- įsigaliojus naujiems darbuotojų saugos ir sveikatos teisės aktams, jeigu jie nustato griežtesnius reikalavimus;
- pakeitus technologinį procesą ar pradėjus naudoti naujas chemines ar kitas pavojingas chemines medžiagas ir preparatus, iš jų kancerogenus ir mutagenus, biologines medžiagas;
- įrengus kolektyvines apsaugos priemones ar atlikus tokių apsaugos priemonių modernizavimą;
- įvykus įmonėje sunkiam ar mirtinam nelaimingam atsitikimui darbe arba lengvam nelaimingam atsitikimui darbe, kurį ištyrus buvo nustatyta, kad rizikos veiksnys galėjo būti sunkaus ar mirtino nelaimingo atsitikimo priežastis arba darbuotojui įtarus ar nustačius profesinę ligą. Tokiais atvejais valstybinis darbo inspektorius, tirdamas nelaimingą atsitikimą darbe, ar profesinės ligos tyrimo komisija, tirianti profesinės ligos priežastis, atsižvelgdami į nelaimingo atsitikimo darbe ar profesinės ligos aplinkybes ir priežastis, pareikalauja nurodytu laiku atlikti rizikos vertinimą darbo vietoje ar kitoje įmonės vietoje;
- valstybiniam darbo inspektoriui nustačius įmonėje darbuotojų saugos ir sveikatos teisės aktų reikalavimų pažeidimus ir įpareigojus darbdavį nustatytu laiku atlikti rizikos vertinimą;
- kai kitos inspekcijos ar kontroliuojančios tarnybos (Valstybinė energetikos inspekcija, Valstybinė statybos inspekcija ar kitos) nustato techninės saugos reikalavimų pažeidimus.

Pagrindiniai kenksmingi ir pavojingi rizikos veiksniai, kurie gali padaryti įtaką darbuotojų sveikatai:

- cheminiai;
- fizikiniai;
- biologiniai;
- ergonominiai;
- psichosocialiniai;
- fiziniai.

Cheminiai veiksniai:

- pavojingos cheminės medžiagos ir preparatai.

Fizikiniai veiksniai:

- vibracija;
- triukšmas;
- elektromagnetinis laukas;
- jonizuojančioji spinduliuotė;
- karšta, šalta aplinka;
- apšvietimas.

Biologiniai veiksniai:

- biologinės kilmės medžiagos;
- mikroorganizmai, įskaitant GM;
- ląstelių kultūros;
- žmogaus endoparazitai.

Ergonominiai veiksniai:

- fizinio darbo krūvis;
- darbo įtampa;
- darbo vietos pritaikymas darbuotojo galimybėms.

Psichosocialiniai veiksniai – tai veiksniai, galintys sukelti darbuotojui psichinį stresą:

- dėl darbo sąlygų;
- dėl darbo reikalavimų;
- dėl darbo organizavimo;
- dėl darbo turinio;
- dėl darbuotojų tarpusavio santykių;
- dėl darbdavio ir darbuotojų tarpusavio santykių.

Fiziniai veiksniai – tai pavojingi veiksniai, kai darbuotojas gali būti traumuotas:

- dėl darbo priemonių;
- dėl darbo priemonių judančių dalių;
- dėl kėlimo įrangos;
- dėl keliamo krovinio;
- dėl transporto priemonių;
- dėl krentančių daiktų fizinio poveikio;
- dėl galimo sprogo ir/ar gaisro;
- dėl statinių stabilumo ir tvirtumo neužtikrinimo.

Įmonėje rizikos vertinimą organizuoja:

- įmonės vadovas;
- įmonės vadovo pavedimu darbdavio įgaliotas asmuo DSS.

Profesinė rizika susideda iš:

- rizikos identifikavimo;
- rizikos nustatymo;
- rizikos šalinimo ir mažinimo.

Rizikos identifikavimo etape atliekami rizikos tyrimo parengiamieji darbai, kurių metu identifikuojami rizikos veiksniai, nustatomos vietos, kuriose darbuotojai gali būti veikiami rizikos veiksnių, ir sudaromi rizikos vertinimo objektų, kur numatoma vertinti riziką, sąrašai.

Rizikos identifikavimą atlieka:

- įmonės DSS tarnybos, turinčios apmokytus ir atestuotus specialistus;
- atestuotos įstaigos, teikiančios samdomų DSS tarnybų paslaugas;
- DSS specialistai, atitinkantys kvalifikacinius reikalavimus ir turintys šios veiklos licenciją.

Rizika identifikuojama:

- vadovaujantis DSS teisės aktais;
- naudojantis įmonėje turima dokumentacija ir duomenimis, nurodytais Rizikos vertinimo nuostatų 8 punkto papunkčiuose.

Įmonės vadovas patvirtina rizikos vertinimo darbų planą, kuriame pateikiama:

- rizikos veiksnių ir darbo vietų sąrašas;
- darbų apimtys;
- atsakingi už rizikos vertinimą įmonės darbuotojai.

Rizikos nustatymo etape analizuojami rizikos tyrimo rezultatai, nustatoma rizika ir priimamas sprendimas dėl rizikos priimtino ar nepriimtino.

Rizikos tyrimo etape nustatoma:

- rizikos veiksnių dydžiai;
- poveikio trukmė;
- priežastys, sąlygojančios rizikos veiksnių pasireiškimą;
- darbuotojų, veikiamų rizikos veiksnių, skaičius.

Rizikos veiksnių tyrimą atlieka:

- cheminių;
- fizikinių;
- biologinių veiksnių tyrimus
 - akredituotos ar atestuotos laboratorijos;
- fizikinių veiksnių - šiluminės darbo aplinkos tyrimus
 - įmonės specialistai, samdomos įstaigos ir specialistai, turintys metrologijos reikalavimus atitinkančius prietaisus;
- ergonominių;
- psichosocialinių veiksnių tyrimus
 - samdomos įstaigos ir specialistai;

Fiziniai veiksniai tiriama įvertinant:

- ar darbo patalpos;
- darbo vietos;
- darbo priemonės
 - atitinka DSS teisės aktų nuostatas dėl darbuotojų apsaugos nuo traumų, sprogdimo ar gaisro pavojų;
 - ar darbo vietoje laikomasi gamintojo nustatytų sąlygų.

Rizikos nustatymo etape:

- analizuojami rizikos tyrimo rezultatai;
- nustatoma:
 - ar išmatuotų rizikos veiksnių dydžiai neviršija higienos normose nustatytų leistinų ribinių verčių;
 - ar tiriama rizikos veiksniai atitinka teisės aktų reikalavimus;
- priimamas sprendimas dėl rizikos:
 - priimtumo;
 - ar nepriimtumo.

Rizikos nustatymą atlieka:

- DSS specialistai, atitinkantys kvalifikacinius reikalavimus ir turintys šios veiklos licenciją nustato:
 - cheminių;
 - fizikinių;
 - biologinių;
 - ergonominių ir psichosocialinių veiksnių poveikio riziką;
- įmonės specialistai, samdomos įstaigos ir specialistai nustato:
 - fizinių veiksnių poveikio riziką ir
 - DSS būklės vidinės kontrolės užtikrinimą.

Rizikos nustatymas atliekamas:

- cheminių, fizikinių ir biologinių veiksnių tyrimo metu išmatuoti dydžiai lyginami su Lietuvos higienos normose nustatytais ribinėmis vertėmis;
- ergonominių ir psichosocialinių veiksnių tyrimo metu nustatyti duomenys lyginami su metodiniais nurodymais ir atitinkamais standartais;
- fizinių veiksnių riziką įvertinama lyginant darbo vietų būklę rizikos tyrimo metu su teisės aktų reikalavimais.

Priimtina rizika nustatoma:

- kai ištirti rizikos veiksniai atitinka teisės aktuose nustatytus normalių darbo sąlygų reikalavimus;
- kai išmatuoti kenksmingų rizikos veiksnių dydžiai neviršija leistinų ribinių verčių;
- kai, naudojant asmenines apsaugines priemones, rizikos veiksnių poveikio dydis sumažinamas iki leistinų ribinių verčių.

Nepriimtina rizika nustatoma:

- kai ištirti rizikos veiksniai neatitinka teisės aktais nustatytų normalių darbo sąlygų reikalavimų;
- kai yra traumos ar kitokio pakenkimo darbuotojo sveikatai galimybė;
- kai išmatuoti kenksmingų rizikos veiksnių dydžiai viršija leistinas ribines vertes.

Įmonės vadovo ar darbdavio įgalioto asmens DSS pavedimu įmonės DSS tarnyba užpildo profesinės rizikos nustatymo kortelę (3 priedas).

Profesinės rizikos nustatymo kortelių duomenys:

- apibendrinami ir
- užpildomas Įmonės darbuotojų saugos ir sveikatos būklės pasas.

DSS būklės vidinė kontrolė įmonėje vertinama:

- ar ji atitinka nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų prevencijos principus ir tvarką, nustatytą teisės aktais;
- ar užtikrinimas DSS būklės vidinės kontrolės įvertinamas lyginant vertinimo rezultatus su įsipareigojimais darbdaviui, nustatytais DSS teisės aktais.

Įmonės vadovas ar darbdavio įgaliotas asmuo DSS:

- planuoja ir
- tvirtina rizikos šalinimo ir mažinimo priemonių planą.

Plane nurodomi:

- rizikos veiksniai;
- jų šalinimo ir mažinimo priemonės;
- administracijos darbuotojai, atsakingi už priemonių įgyvendinimą;
- priemonių įgyvendinimo terminas;
- skirtos lėšos ir
- vykdymo kontrolė.
- Imasi priemonių nepriimtina rizikai pašalinti ar jai sumažinti ir tvirtina rizikos šalinimo ir mažinimo priemonių planą.
- Kai darbuotojai naudoja asmenines apsaugines priemones, įgyvendina prevencinės priemonės rizikai pašalinti ar jai sumažinti, kad darbuotojams nereikėtų naudotis asmeninėmis apsauginėmis priemonėmis.
- Įgyvendinus prevencijos priemones organizuoja priemonių efektyvumo vertinimą ir prireikus papildomų priemonių rizikos mažinimui pagerinimą ir įgyvendinimą.

Su rizikos šalinimo ir mažinimo priemonių planu supažindinami:

- darbuotojai;
- darbuotojų atstovai saugai ir sveikatai;
- darbuotojų atstovai;
- įmonės DSS komitetas.

Rizikos vertinimą atliekant dalyvauja:

- įmonės darbuotojų atstovai arba
- jų pavedimu darbuotojų atstovai saugai ir sveikatai.

7. ASMENINĖS SAUGOS PRIEMONĖS

Reglamente asmeninė apsaugos priemonė (toliau AAP) – tai įvairūs prietaisai ar įrenginiai, suprojektuoti ir pagaminti asmens apsaugai nuo vieno ar keleto jo sveikatai ir saugai gresiančių pavojų.

AAP taip pat yra:

- apsaugos priemonė, sudaryta iš kelių prietaisų ar įtaisų, gamintojo sujungtų į vieną, norint apsaugoti asmenį nuo vieno ar keleto pavojų, galinčių kilti tuo pačiu metu;
- apsaugos prietaisas ar įtaisas, įrengtas atskirai arba sujungtas su asmeniniais ne apsaugos įrenginiais, kuriuos asmuo dėvi arba laiko dirbdamas specifinį darbą;
- AAP tarpusavyje pakeičiamos dalys, kurios būtinos tinkamam jos veikimui ir naudojamoms tik su ta priemone.

Visos AAP turi turėti CE ženklą. CE ženklas turi būti uždėtas ant kiekvienos pagamintos AAP taip, kad būtų aiškiai matomas, įskaitomas ir nenusitrintų per visą numatomą AAP naudojimo laiką, tačiau jei gaminio pobūdis to neleidžia, CE ženklas turi būti uždėtas ant kiekvienos pakuotės.

AAP turi užtikrinti reikiamą apsaugą nuo tų pavojų, nuo kurių apsaugoti jos yra skirtos. AAP turi būti suprojektuotos ir pagamintos taip, kad naudotojas galėtų dirbti sąlygomis, kurioms jos numatytos, būdamas tikras dėl savo saugumo, būti patogios ir nevaržyti judesio.

Dirbantiems be asmeninių apsauginių priemonių, dėvint ar naudojant netinkamas priemones, gresia sunkūs kūno sužalojimai arba kiti sveikatos sutrikimai.

Asmeninė apsaugos priemonė – darbuotojo naudojama arba dėvimas priemonė, sauganti jį nuo rizikos ar rizikų, galinčių pakenkti darbuotojo sveikatai.

Rizika – tai galimo sužeidimo ar sveikatos pakenkimo dėl kenksmingų, pavojingų darbo aplinkos veiksnių poveikio tikimybė.

Apsauginiai drabužiai – drabužiai, dengiantys ar pakeičiantys asmeninius drabužius ir suprojektuoti taip, kad saugotų nuo vieno ar daugiau pavojų. Apsauginiai drabužiai turi būti stiprūs, lengvai skalbiami, estetiški, pritaikyti darbui ir jo sąlygoms, lygūs, lengvi, gerai prilindantys prie kūno, netrukduojantys išgaruoti prakaitui, nedirginantys odos, nevaržantys judesio. Jie gaminami iš specialių medžiagų. Atsižvelgiant į galimus pavojus statyboje, dažniausiai naudojami tokių rūšių apsauginiai darbo drabužiai:

- darbo drabužiai, apsaugantys nuo mechaninių poveikių ir gamybinio užterštumo;
- specialūs darbo drabužiai, apsaugantys nuo vandens ir nekenksmingų medžiagų tirpalų;
- specialūs darbo drabužiai, apsaugantys nuo cheminių medžiagų (rūgščių tirpalų, šarmų ir pan.);
- specialūs darbo drabužiai, apsaugantys nuo žemos temperatūros (šilti drabužiai);
- specialūs darbo drabužiai, apsaugantys nuo skysto metalo pusrulų, žiežirbų ir ugnies, infraraudonųjų, ultravioletinių ir rentgeno spindulių;
- įspėjamieji drabužiai.

Pasirenkant apsauginius drabužius statybos ir remonto darbams veikiančiose įmonėse, būtina atsižvelgti į tose įmonėse esamas galimų pavojų rūšis. Apsauginiai drabužiai turi atitikti Lietuvos standarto LST EN 340:1998 (Europos standartas EN 340) bendruosius reikalavimus bei specialiųjų drabužių standartų reikalavimus.

Darbo drabužiai (žr. 5 pav.), apsaugantys nuo mechaninių poveikių ir gamybinio užterštumo būna šių pagrindinių tipų: (puskombinezonai, kombinezonai, švarkai, kelnės, chalatai, marškiniai, liemenės, striukės ir pan.). Darbo drabužiai siuvami iš atsparių vandeniui, tepalams ir purvui, mechanškai patvarių, žmogaus sveikatai nepavojingų medžiagų. To paties modelio drabužiai gali būti pasiūti iš skirtingų medžiagų, įvairių fasonų su funkciniais ypatumais (pvz., kišenių kiekis ir išdėstymas, užtrauktukų tipas ir kiekis, užsegimo elementų tipas ir kiekis ir kt.). Šios rūšies darbo drabužių modeliai parenkami, visų pirma, atsižvelgiant į darbuotojų atliekamo darbo pobūdį ir realiai gresiančius jų sveikatai ir saugai pavojus.

5 pav. darbo drabužiai

Apsauginiai šalmai turi būti naudojami vykdant statybos darbus, ypačingai griovimo ir ardymo darbuose, klojinių montavimo ir demontavimo darbuose, montuojant pastolius, konstrukcijų montavimo darbuose, dirbant šalia pastolių, dirbant iškasose ir tranšėjose, vykdant žemės darbus, dirbant keltuvų, kranų, poliakalių darbo zonoje, sprogdinimo darbuose, vykdant statinių autorinę, techninę, valstybinę priežiūrą ir kt. Apsauginiai šalmai turi atitikti Lietuvos standarto LST EN 397:1997 (Europos standartas EN 397) keliamus reikalavimus. Šalmai **skiriami galvos apsaugai nuo smūgių iš viršaus, bei dalinei apsaugai nuo smūgių iš šono.**

Apsauginį šalmą sudaro korpusas, plastikinis ar tekstilinis įdėklas, apygalvė su sprando dirželiu, smakro dirželis. Statybinio šalmo korpusas gaminamas iš termoplastikų. Gaminami įvairaus dizaino šalmų korpusai (su įvairios formos ir ilgio standumo briauna ir snapeliu; su atbraila, kuri gali turėti griovelį lietuvi nutekėti; su vėdinimo skylutėmis ir t.t.).

Profesinė avalynė. Atsižvelgiant į medžiagas, iš kurių pagaminta avalynė, ji klasifikuojama į dvi grupes:

1-ajai grupei priskiriama avalynė pagaminta iš odos ar kitų medžiagų, išskyrus avalynę, padarytą vien iš gumos ar plastmasės.

2-ajai grupei priskiriama avalynė, vulkanizuota iš gumos, taip pat išlieta iš plastmasės.

Avalynė turi atitikti pagrindinius LST EN 344-I+AI:1998 ir papildomus LST EN 344-2:1998 standartų reikalavimus bei atskirų rūšių avalynės specialiųjų standartų reikalavimus.

Standartų pagrindiniai reikalavimai avalynei reglamentuoja:

- atitiktį modelio konstrukcijai;
- atsparumą susidėvimui (dilumui, plėšimui, tempimui, lankstymui, vandens pralaidumui);
- pado atsparumą skystam kurui;
- pado raštą apsaugai nuo slydimo.

Profesinė avalynė (6 pav.) gaminama su metaline apsaugos nosele, apsaugančia padą nuo krintančių daiktų arba nuo priekinės pėdos dalies suspaudimo, arba be metalinės pirštų apsaugos.

Pagal šį požymį avalynė skirstoma į tris rūšis :

- saugi profesinė avalynė;
- apsauginė profesinė avalynė;
- darbinė profesinė avalynė.

Saugi profesinė avalynė (LST EN 345) – turi metalines noseles, apsaugančias nuo energijos smūgių iki 200 J ir nuo gniuždymo apkrovos iki 15 kN.

Apsauginė profesinė avalynė (LST EN 346) – turi metalines noseles, apsaugančias nuo energijos smūgių iki 100 J ir nuo gniuždymo apkrovos iki 10 kN.

Darbinė profesinė avalynė (LST EN 347) – gaminama be metalinės pirštų apsaugos.

Profesinės avalynės rūšis ir kategorija turi būti parenkami atsižvelgiant į realius pavojus darbo vietoje. Pvz., atliekant bendrastatybinius darbus, griauant statinius, klojant inžinerinius tinklus, tiesiant gatves, montuojant pastolius ir klojinius, atliekant fasadų apdailą, o taip pat atliekant krovimo darbus rekomenduotina avėti avalynę su nepersmeigiamu padu ir apsaugine nosele; tiesiant

kelius ir atliekant ritininių stogo dangų įrengimo darbus avalynės padas turi būti atsparus sąlyčiui su karštu paviršiumi ir pan.

6 pav. Profesinės avalynės pavyzdys (1 – plieninė pirštų apsauga; 2 – odinis įdėklas; 3 – suformuotas įklotas; 4 – plieninis neperduriamas įklotas; 5 – atsparus tepalams ir benzinui, antistatiškas padas; 6 – uždaros užrišimo kilputės ir liežuvėlis)

Profesinės avalynės ženklavimas. Kiekvienas profesinės avalynės gaminyje būna pažymėtas išspaudu ar reljefu nurodant:

- dydį;
- gamintojo pavadinimą;
- gamintojo nustatytą paskirties tipą;
- pagaminimo datą;
- standarto žymenį, pvz., LST EN 345 – 1;
- kategoriją arba papildomų savybių žymenį.

Darbdavys privalo:

1. Nemokamai aprūpinti darbuotojus asmeninėmis apsauginėmis priemonėmis.
2. Parinkti asmeninę apsauginę priemonę, prieš tai įvertinti ir nustatyti jos atitikimą.
3. Įvertinti darbo aplinkos rizikas ir parinkti asmenines apsaugines priemones.
4. Sudaryti rizikų įvertinimo parenkant asmenines apsaugines priemones darbo vietoje lentelę (priedas 4). Rizikų įvertinimo parenkant asmenines apsaugines priemones darbo vietoje lentelė turi būti tikslinama pasikeitus darbo aplinkos sąlygoms bei veiksniams.
5. Parengti išduodamų darbuotojams asmeninių apsauginių priemonių sąrašą, pagal darbo vietas, remiantis sudaryta rizikų įvertinimo parenkant asmenines apsaugines priemones lentele.
6. Suderinti su įmonės darbuotojais ir patvirtinti parengtą nemokamai išduodamų darbuotojams asmeninių apsauginių priemonių sąrašą (5 priedas).
7. Kontroliuoti, ar asmeninės apsauginės priemonės, kuriomis aprūpinami darbuotojai, turi privalomą atitikties žymą arba sertifikata, įrodantį, kad jos atitinka galiojančių saugos darbe norminių aktų reikalavimus.
8. Nemokamai duoti plovimo, nukenksminimo priemonių, apsauginių pastų darbuotojams, dirbantiems tuos darbus, dėl kurių jų odą gali paveikti kenksmingosios medžiagos.
9. Suderinti parengtą asmeninių apsauginių priemonių išdavimo ir priėmimo tvarką, jos laikyti bei tvarkyti išduodamų priemonių apskaitą.
10. Nemokamai išduoti analogišką asmeninę apsauginę priemonę vietoje pirma nustatyto laiko susidėvėjusios, sugedusios ar dingusios ne dėl darbuotojo kaltės.
11. Instruktavimo darbo vietoje metu informuoti darbuotojus apie naudojamų asmeninių apsauginių priemonių paskirtį ir rizikas, nuo kurių jos saugo. Išmokyti jomis naudotis ir pagrindinius naudojimosi reikalavimus įrašyti į darbų saugos instrukcijas.

12. Užtikrinti, kad asmeninės apsauginės priemonės būtų laikomos, naudojamos, valomos, techniškai prižiūrimos nustatyta tvarka.
13. Išduoti pakaitinius komplektus asmeninių apsauginių priemonių valymo, skalbimo, taisymo ir nukenksminimo metu.
14. Įvertinti esamas darbo sąlygas ir nustatyti asmeninių apsauginių priemonių naudojimo trukmę pagal įmonių gamintojų instrukcijas.

Darbuotojas privalo:

1. Nepradėti dirbti be asmeninių apsauginių priemonių, kai to reikalauja saugos darbe norminiai aktai, naudoti jas viso darbo proceso metu.
2. Rūpestingai prižiūrėti ir naudoti pagal paskirtį asmenines apsaugines priemones, laiku pranešti darbdaviui ar jo įgaliotam asmeniui apie jų susidėvėjimą, užterštumą, netinkamumą naudoti ir apie tai, kad baigiasi jų naudojimo terminas.
3. Darbo įstatymų nustatyta tvarka atlyginti nuostolius, jeigu asmeninė apsauginė priemonė dėl darbuotojo kaltės dinga arba buvo sugadinta.

Darbuotojui išduotos asmeninės apsaugos priemonės yra surašomos darbuotojų asmeninių apsauginių priemonių apskaitos žurnale.

8. BENDRIEJI SAUGAUS DARBO ORGANIZAVIMO PRINCIPAI STATYBOJE

Rengiant darbovietes statybvietėse reikia vadovautis „Darboviečių įrengimo statybvietėse nuostatais“, „Saugos ir sveikatos taisyklėmis statyboje DT 5-00“, šalies standartais, higienos normomis ir statybos darbų technologijos projektais.

Kai statybvietėje darbų trukmė ilgesnė kaip 30 darbo dienų ir vienu metu dirba daugiau kaip 20 darbuotojų arba darbų apimtis numatoma didesnė kaip 500 žmogaus darbo dienų (pamainų), ne vėliau kaip prieš 10 kalendorinių dienų iki statybos darbų pradžios privalo pateikti Valstybinės darbo inspekcijos inspektavimo (teritoriniam) skyriui nustatytos formos pranešimą apie statybos pradžią statybvietėje. Šiuo atveju statytojas negali pradėti statybvietės įrengimo darbų, kol neparengtas saugos ir sveikatos darbe priemonių planas. Šis planas taip pat privalo būti parengtas, kai numatoma vykdyti darbus, kurie yra labai pavojingi darbuotojų saugai ir sveikatai.

8.1. Pagrindiniai saugos sprendimai statybos darbų technologijos (vykdymo) projekte (technologinėse kortelėse):

1. Statybos darbų technologijos (vykdymo) projekte turi būti numatyti konkretūs projektiniai sprendiniai, nustatantys technines priemones, darbų metodus, užtikrinančius darbuotojų saugą ir sveikatą. Šie projektiniai sprendiniai negali būti pakeisti nuorodomis ar ištraukomis iš saugos ir sveikatos teisės aktų, norminių techninių dokumentų, kurios nurodo tik kaip parengti atitinkamą projektinį sprendimą.
2. Ruošiant projektinius sprendimus, užtikrinančius darbuotojų saugą ir sveikatą darbo vietose, būtina vadovautis:
 - įmonės darbuotojų saugos ir sveikatos norminiais dokumentais;
 - darbuotojų saugos ir sveikatos teisės aktų reikalavimais;
 - darbo priemonių naudojimo dokumentacija (pateikia gamintojas);
 - standartais, metodinėmis rekomendacijomis ir katalogais.
3. Rengiant projektinius sprendimus būtina išsiaiškinti pavojingus ir kenksmingus veiksnius, susijusius su darbų technologija ir statybos sąlygomis, nurodyti jų veikimo zonas, nustatyti (įvertinti) riziką. Statinio techniniame (statybos organizavimo) projekte turi būti nurodytos pavojingos zonos, kurios atsiranda naudojant kėlimo mašinas, o kitos pavojingos zonos - statybos darbų technologijos (vykdymo) projekte. Gamybinės buities patalpos (laikinos), poilsio vietos, judėjimo keliai turi būti įrengti už pavojingų zonų ribų.

4. Pasikeitus statybos sąlygoms, turinčioms įtaką darbuotojų saugai ir sveikatai, statybos darbų technologijos (vykdymo) projektas turi būti atitinkamai pakeistas ir/ar patikslintas.

5. Statybos darbų technologijos (vykdymo) projekte turi būti numatyta:

- konstrukcijų ir įrenginių montavimo eiliškumas;
- darbų, atliekant juos pavojingomis bei kenksmingomis sąlygomis, apimčių mažinimas;
- saugus mašinų ir darbo įrenginių išdėstymas;
- darbo vietų, panaudojant technines ir organizacines saugos priemones, įrengimas;
- darbo priemonės, kolektyvinės ir asmeninės apsauginės priemonės;
- statybvietsės, darbo vietų, judėjimo kelių apšvietimas, saugos ir sveikatos apsaugos ženklai, signalizacijos ir ryšių priemonės;
- gamybinės buities patalpų (laikinių) įrengimas.

6. Siekiant išvengti darbuotojų kritimo iš aukščio, statybos darbų technologijos (vykdymo) projekte turi būti:

- sprendimai darbų aukštyje apimčių mažinimui;
- pastovių atitveriančių konstrukcijų (sienų, plokščių, laiptų, balkonų bei angų aptvarų) išskirtinis pirmaeilis įrengimas.

Be to, turi būti nurodytos:

- laikinių aptvarų montavimo vietos ir tipai;
- saugos lynų ir diržų tvirtinimo vietos;
- technologinė įranga bei pagalbinės priemonės darbams aukštyje atlikti;
- priemonės ir būdai, kaip darbuotojams patekti į darbo vietas;
- jei reikia, distanciniai krovinių atkabinimo įtaisai.

7. Siekiant išvengti konstrukcijų, gaminių ir medžiagų kritimo iš aukščio pavojaus, statybos darbų technologijos (vykdymo) projekte turi būti nurodyta:

- konteineriai ir tara, naudojami vienetinėms ir birioms medžiagoms bei betonui ir skiediniui perkelti;
- krovinių kėlimo reikmenys (stropai, traversai ir montavimo griebtuvai);
- kabinimo būdai, užtikrinantys sandėliuojamų ir montuojamų elementų perkėlimą į nurodytą vietą;
- įrenginiai (piramidės, kasetės), užtikrinantys sandėliuojamų konstrukcinių elementų stabilumą;
- gaminių, medžiagų, įrenginių sandėliavimo būdai ir vietos;
- montuojamų (demonuojamų) konstrukcijų laikino ir pastovaus tvirtinimo būdai;
- surenkamų elementų laikino tvirtinimo būdai, vykdant pastatų ir statinių konstrukcijų demontavimo darbus;
- statybinių medžiagų atliekų ir šiukšlių pašalinimo būdai;
- apsauginių perdengimų (paklotų) arba stogelių įrengimo vietos ir konstrukcija.

8. Naudojant statybines mašinas ir mechanizmus, statybos darbų technologijos (vykdymo) projekte reikia numatyti:

- statybinių mašinų ir mechanizmų tipą, jų pastatymo vietas ir darbo režimą, atsižvelgiant į darbų technologiją ir esamas statybos sąlygas;
- priemones, pašalinančias kenksmingų ir/arba pavojingų veiksnių poveikį operatoriui ir šalia jo dirbantiems žmonėms;
- priemones, ribojančias statybinės mašinos darbo zoną, kad į ją nepatektų žmonių buvimo vietos, taip pat mašinos darbo zonos aptvėrimą;
- ypatingas mašinų statymo sąlygas žemės nuogriūvų ribose, ant supilto grunto, nuokalnėje ar panašiai.

9. Darbus atliekant iškasose ar tranšėjose turi būti nurodytas:

- saugus iškasų šlaitų nuolydis arba iškasų šlaitų sutvirtinimo būdas ir įrengimo technologija;
- įėjimo ir išėjimo į iškasas ar tranšėjas būdas;
- esant reikalui, vandens šalinimo būdai.

10. Siekiant apsaugoti darbuotojus nuo pavojingo elektros srovės poveikio, reikia numatyti:

- laikinų elektros įrenginių įrengimo tvarką, įtampas, laikinas elektros jėgos ir apšvietimo tinklų trasas, srovinių dalių aptvėrimo būdus ir įvadinių paskirstymo sistemų ir prietaisų išdėstymą;
- elektros įrenginių metalinių dalių įžeminimo būdus;
- papildomas saugos priemonės vykdant darbus pavojingose ir labai pavojingose patalpose, taip pat analogiškais sąlygomis jų išorėje;
- saugius darbų atlikimo būdus elektros perdavimo linijų apsauginėse zonose bei šalia veikiančių elektros įrenginių.

11. Siekiant darbuotojus apsaugoti nuo kenksmingų veiksnių poveikio (triukšmo, vibracijos, kenksmingų medžiagų darbo zonos ore) būtina:

- nustatyti darbo vietas, kuriose dėl darbų technologijos ar darbo sąlygų gali atsirasti kenksmingi veiksniai;
- numatyti darbuotojų apsaugos nuo kenksmingų gamybinių veiksnių priemones;
- esant reikalui, numatyti kenksmingų ir/arba pavojingų medžiagų laikymo vietas, būdus.

12. Organizacinių priemonių, užtikrinančių darbuotojų saugą ir sveikatą, statyviečių įrengimo plane turi būti numatyta:

- darbai, kurių vykdymui reikalinga paskyra-leidimas;
- rangovo ir užsakovo bendros darbuotojų saugą ir sveikatą užtikrinančios priemonės dirbant veikiančios įmonės teritorijoje;
- statybos darbų vykdymo tvarka, esant keliems rangovams vienoje statybvietėje, atsižvelgiant į statybvietės įrengimo saugos ir sveikatos priemonių planą.

8.2. Pastolių statymas ir naudojimas.

Pastoliai - tai darbo priemonė, gaminama daugybės tipų ir iš įvairių medžiagų. Pastolius gali statyti įmonė, kurios darbuotojai vėliau dirbs ant jų, arba įmonė, kurios vienintelė užduotis yra juos pastatyti. Pastolių statymas ir darbas ant jų yra susiję su daugybe rizikos veiksnių, kadangi neretai tenka dirbti aukštyje, nepatogiomis darbo pozomis, dažnai tenka kilnoti sunkius krovinius.

Statant pastolius, taip pat ir dirbant ant jų, saugai ir sveikatai įtaką daro meteorologinės sąlygos. Todėl tiek statant pastolius, tiek dirbant ant jų reikia naudoti saugos priemones, kad būtų apsaugota nuo galimų pavojų saugai ir sveikatai.

Į saugos ir sveikatos sąlygas svarbu atsižvelgti visuose pastolių statymo ir naudojimo etapuose:

- gaminant;
- naudojimo instrukcijose;
- rengiant pastatymo, naudojimo ir išardymo projektą;
- statant;
- naudojant;
- kitomis ypatingomis sąlygomis.

Pastoliai turi būti tokios formos ir taip pagaminti, kad juos būtų galima statyti, naudoti, keisti, išardyti ir remontuoti saugiai ir sveikatai nepavojingu būdu. Pastoliams, susidedantiems iš atskirų dalių, galima naudoti tik tos pačios pastolių sistemos dalis arba dalis, kurios pritaikytos sujungimui.

Pastatymo, naudojimo ir išardymo projektas. Darbų vadovas, parinkdamas pastolius, turi atsižvelgti į darbo pobūdį, pavyzdžiui, vieni pastoliai tinka sunkiam darbui - mūrijimui, langų keitimui arba fasado atnaujinimui, o kiti - lengvi fasado pastoliai - dažymui, siūlių glaistymui, apžiūrai ir tikrinimui.

Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad pastolių plotis, aukštis, leidžiama apkrova ir pastatymas užtikrintų visiškai saugias darbo sąlygas, t. y. kad darbo vieta būtų įrengta tinkamu darbui aukščiu ir ant tinkamo pastolių pločio.

Renkantis pastolius reikia įvertinti šias sąlygas:

- darbo apimtį ir pobūdį;
- darbo atlikimo vietą ir laiką;
- numatomas apkrovas;
- darbuotojų, dirbančių vienu metu ant pastolių, skaičių;
- įmonių, kurios naudosis tais pastoliais, skaičių;
- poreikį keisti pastolių pastatymą darbo metu;
- darbo vietos plotį ir aukštį bei praėjimo aukštį;
- pagalbinių techninių priemonių naudojimą;
- medžiagas, transportuojamas horizontalia ir vertikalia kryptimis;
- medžiagas, laikomas ant pastolių;
- pastolių uždengimo poreikį;
- pastolių pritvirtinimą, tvirtinimo tipą ir skaičių;
- medžiagų kritimo pavojų.

Naudojimo instrukcija. Tiekiant pastolius būtina pridėti naudojimo instrukciją. Naudojimo instrukcijoje turi būti aprašyta pastolių paskirtis ir planuojamas naudojimo būdas. Be to, joje turi būti aprašytas nenaudotinas, bet galimas naudojimas ir pritaikymas. Jeigu egzistuoja nerekomenduotini naudojimo būdai, juos reikia konkrečiai aprašyti.

Aprašomoje informacijoje išdėstomi reikalavimai:

- pagrindo, ant kurio statomi pastoliai, savybėms;
- didžiausiai leidžiamajai apkrovai;
- didžiausiam leidžiamajam aukščiui;
- pritvirtinimo stiprumui;
- įstrižiniam tvirtinimui;
- stabilumui, montuojant uždangą, keltuvaž ar atliekų nuleidimo vamzdį;
- specialiam apmokymui.

Pagrindiniai naudojimo reikalavimai turi būti nurodyti pastolių naudojimo instrukcijoje.

Statymas. Pastoliai (7 pav.) statomi tokia eilės tvarka ir tokiu būdu, kad juos statantis darbuotojas būtų saugus.

7 pav. Pastolių statymas

Pastolius statantys, keičiantys ar išardantys asmenys turi būti specialiai apmokyti ir turėti kvalifikaciją dirbti su atitinkamu pastolių tipu. Specialus mokymas reikalingas statant, keičiant ar išardant aukštesnius nei 3 m pastolius.

Pastoliai statomi vertikalia ir horizontalia kryptimis ant plokščio, tvirto pagrindo. Aukščio skirtumus galima išlyginti po pastolių atramomis pakišus papildomą atraminę plokštę. Kėliklio ir pastolių kojų sujungimas į statramstį įlindęs mažiausiai 10 cm. Jeigu aukščių skirtumui naudojamos kaladėlės, jos turi būti ne aukštesnės kaip 20 cm.

8.3. Nešiojamų kopėčių naudojimas.

Kopėčios – darbo priemonė, skirta patekti į aukštai esančias darbo vietas ar pereiti iš vieno aukščio į kitą. Tačiau tam tikromis sąlygomis galima dirbti stovint ant kopėčių. Kopėčios

darbui aukštyje gali būti naudojamos tik tada, kai kitų, saugesnių įrenginių naudojimas yra netikslingas dėl trumpos jų naudojimo trukmės.

Judėti ir dirbti ant kopėčių yra rizikinga dėl nelaimingų atsitikimų, didelės sąnarių, raumenų, kraujotakos sistemos fizinės apkrovos.

Nelaimingų atsitikimų rizika dažnai kyla dėl to, kad kopėčios statomos ant netinkamo, per daug minkšto ar slidaus pagrindo, netinkamu kampu arba atliekami darbai, kurie turėtų būti dirbami ant pastolių, platformos ar kitų saugių priemonių.

Fizinės apkrovos atsiranda iš dalies dėl to, kad darbininkas, stengdamasis gerai matyti ir dirbti reikiamu atstumu, turi išlaikyti ir kūno pusiausvyrą, dažnai - neteisinga poza. Todėl kojas ir nugarą veikia didelės fizinės apkrovos.

Neretai ant kopėčių dirbama per dideliu atstumu nuo objekto, iškėlus rankas virš pečių aukščio. Šiuo atveju apkrovos veikia kaklą ir pečius. Ilgai trunkantis darbas stovint ant siaurų kopėčių laiptelių sukelia nuovargį ir skausmus kulkšnyse bei pėdose. Nejudamas darbas (pvz., kai nėra galimybės pajudinti kojų ir pėdų) turi poveikį kraujotakai.

Kopėčių tipai:

Nešiojamosios kopėčios – tai nepritvirtintos kopėčios, pagamintos iš medžio, plastmasių, plieno, lengvųjų metalų ir kt.

Paprastosios kopėčios – vienos dalies atremiamosios kopėčios.

Skečiamosios kopėčios – kopėčios, kurias sudaro dvi paprastosios kopėčios, viršuje sutvirtintos vyriais ir pastatytos A raidės forma. Jos gali būti vienpusės, dvipusės, su darbo aikštele ir pan.

Ištraukiamosios (sekcijinės) kopėčios – kopėčios, kurias sudaro lygiagrečios kopėčių sekcijos. Sekcijos viena prie kitos pritvirtintos taip, kad galėtų judėti išilgai viena kitos atžvilgiu.

Surenkamosios (sudedamosios) kopėčios – kopėčios, kurias sudaro dvi ar daugiau paprastųjų kopėčių sekcijos, kurias galima surinkti prieš naudojantis arba visiškai išardyti saugant ar gabenant.

Kombinuotosios kopėčios – kopėčios, kurias sudaro dvi paprastosios kopėčios. Kombinuotąsias kopėčias galima naudoti kaip paprastąsias, skečiamąsias ar ištraukiamąsias kopėčias. Abu šių kopėčių galai yra vienodo pločio.

8.4. Kėlimo kranų saugaus naudojimosi taisyklės.

Pavojai keliant krovinis kranais: nesutvarkyta darbo vieta (nepakankamas apšvietimas, užkrauti praėjimai, neteisingas medžiagų sandėliavimas); ne pagal paskirtį naudojama įranga; krovinų svoris viršija kraną keliamąją galią; kroviniai neteisingai aprišami ir užkabinami; buvimas po keliamu kroviniu; nesilaikoma elektros saugos reikalavimų.

Kėlimo kranų darbo vadovas privalo:

1. Neleisti naudoti nepaženklintų, netvarkingų kabinimo įtaisų.
2. Neleisti dirbti krovinių perkėlimo kranu darbų neparuoštam, neatestuotam personalui, kiekvieną kartą nustatyti kabinėtojų skaičių, ar reikalingi signalizuotojai.
3. Stebėti, kad kranai nebūtų perkraunami, teisingai pastatomi, o kroviniai teisingai prikabinami.
4. Neleisti padavinėti krovinių į langų angas ir į balkonus, neįrengus specialių priėmimo aikštelių;
5. Reikalauti, kad horizontalus atstumas tarp pokraniniais keliais judančio kraną išsikišusių dalių ir pastatų, krovinių rietuvių, kurių aukštis nuo žemės iki 2 m, būtų ne mažesnis kaip 70 cm, o esančių aukščiau kaip 2 m – ne mažesnis kaip 40 cm. Strėlinis kranas turi būti pastatomas taip, kad kranui dirbant, atstumas tarp sukamosios dalies ir pastatų, rietuvių būtų ne mažiau kaip 1 m.

Negalima statyti automobilinių, pneumorolinių, vikšrinių kranų ant naujai supilto nesuplūkto grunto ir aikštelėse, kurių nuolydis didesnis už nurodytąjį kraną pase. Strėlinį kraną prie šlaito krašto leidžiama statyti tik išlaikant (2 lentelėje) nurodytus atstumus. Jeigu šių atstumų išlaikyti negalima, šlaitas turi būti patikimai sutvirtintas.

2 lentelė. Mažiausias leistinas atstumas (m) nuo griovio šlaito pagrindo iki artimiausių kranų atramų

Griovio gylis H, m	Gruntas (nesupiltas)				
	smėlio ir žvyro	priesmėlio	priemolio	molio	sausos lioso
	Atstumas nuo šlaito iki artimiausios atramos, m				
1	1,5	1,25	1,0	1,0	1,0
2	3,0	2,4	2,0	1,5	2,0
3	4,0	3,6	3,25	1,75	2,5
4	5,0	4,4	4,0	3,0	3,0
5	6,0	5,3	4,75	3,5	3,5

Automobilinio kranų atramos būtinai turi remtis į inventorinius padėklus. Atstumas nuo atramos iki iškasos šlaito krašto priklauso nuo grunto savybių ir iškasos gylio (žr. 8 lentelę).

Dirbti su strėliniais savaeigiais kranais elektros pastotėse ir perdavimo linijų apsauginėje zonoje galima tik turint liniją eksploatuojančios įmonės raštišką leidimą. Gavus tokį leidimą, kranų darbo vadovas mašinistui išduoda paskyrą-leidimą dirbti su kranu, kuriame nurodomos saugaus darbo sąlygos.

Elektros perdavimo oro linijų apsaugos zonos nustatomos dviem vertikaliomis plokštumomis nuo elektros linijos kraštinių laidų tokiais atstumais:

linijos su įtampa iki 1 kV	2 m;
linijos su įtampa nuo 1 iki 20 kV	10 m;
linijos su įtampa 35 kV	15 m;
linijos su įtampa 110 kV	20 m;
linijos su įtampa 15, 220 kV	25 m;
linijos su įtampa 330, 400, 500 kV	30 m;
linijos su įtampa 750 kV	40 m;
linijos su įtampa 800 kV (nuolatinė srovė)	30 m.

Dirbti su strėliniu kranu arti elektros perdavimo linijų, kuriose yra įtampa, leidžiama, jei atstumas tarp kranų strėlės galo, krūvio lyno arba krūvio ir artimiausio elektros perdavimo oro linijos laido pagal horizontalę yra ne mažesnis negu nurodyta 3 lentelėje.

3 lentelė. Mažiausias leistinas atstumas nuo automobilinio kranų strėlės galo, krūvio lyno arba krūvio iki artimiausio elektros perdavimo oro linijos laido

Elektros perdavimo oro linijos įtampa, kV	Mažiausias atstumas, m
Iki 1	1,5
Nuo 1 iki 20	2,0
Nuo 35 iki 110	4,0
Nuo 150 iki 220	5,0
330	6,0
Nuo 500 iki 750	9,0
800 (nuolatinė srovė)	9,0

Draudžiama dirbti strėliniais automobiliniais kranais tiesiogiai po elektros oro linijų laidais, jeigu juose yra bet kokia įtampa.

Po kontaktiniais miesto transporto laidais galima dirbti strėliniais kranais, išlaikant ne mažesnę kaip 1 m atstumą tarp strėlės ir pakėlimo ribotuvo, neleidžiant šį atstumą sumažinti, keliant strėlę.

Kėlimo kranu ar keliamu kroviniu prisilietus prie srovinių dalių ar įvykus elektros išlydžiui, draudžiama liesti mechanizmą, lipti iš jo ant žemės arba lipti į jį, kol nebus atjungta įtampa, o jeigu mechanizmas užsidedė, vairuotojas privalo neliesdamas mašinos rankomis iššokti ant žemės suglaustomis kojomis. Nušokus rekomenduojama eiti smulkiais žingsniais arba šuoliuoti ant vienos kojos, kol pasišalinsite nuo mechanizmo ne mažiau kaip 8 m.

Automobilinio kranu mašinistui draudžiama atjungti saugos įtaisus (atjungti krūvio ir aukščio ribotuvus ir t.t.), taip pat vykdyti darbus neveikiant jiems arba esant netvarkingiems.

Krovinių kabinėtojas. Kabinėtojas gali pradėti darbą tik gavęs užduotį iš kranų darbo vadovo: jei užduotis neaiški, kranų darbo vadovas turi jį papildomai instruktuoti. Kroviniai turi būti aprišami ir užkabinami laikantis jų kabinimo schemų. Retai kilnojami kroviniai, kuriems nėra sudarytų kabinimo schemų, turi būti dalyvaujant kranų darbo vadovui. Krovinių kabinėtojus ir signalizuotojus aprūpinti oranžinėmis liemenėmis.

Prieš paduodant signalą kroviniui pakelti, kabinėtojas turi:

- įsitikinti, kad krovinytis patikimai aprištas ir niekas jo neprilaiko;
- patikrinti, ar nėra ant krovinio nepritvirtintų detalių, įrankių ar kitų daiktų, kurie gali nukristi;
- įsitikinti, ar keliamas krovinytis negali už ko nors užkliūti;
- įsitikinti, ar nėra žmonių prie krovinio, taip pat ar nėra žmonių prie paties kranu bei strėlės ir krovinio nuleidimo zonoje;
- duoti signalą pakelti krovinį į 200-300mm aukštį, įsitikinti, kad krovinytis patikimai užkabinatas, strypai tolygiai įtempti, ir tik po to duoti signalą kelti jį į reikiamą aukštį;
- prieš transportuojant krovinį horizontalia kryptimi įsitikinti, kad krovinytis pakeltas ne mažiau kaip 0,5 m virš daiktų esančių jo kelyje.
- Po to kabinėtojas turi išeiti iš pavojingos zonos.
- Prieš nuleidžiant krovinį, kabinėtojas privalo:
- iš anksto apžiūrėti vietą, į kurią reikia nuleisti krovinį ir įsitikinti, kad krovinytis negalės nukristi, apsiversti arba nuslysti;
- krovinio nuleidimo vietoje padėti stiprius padėklus, kad būtų patogų iš po krovinio ištraukti kobinį;
- kobinį nuo krovinio nuimti tik tada, kai krovinytis bus patikimai pastatytas, o jei reikia ir pritvirtintas.

Kabinėtojui draudžiama:

- kabinti krovinį, kurio svoris nežinomas arba didesnis už kranu keliamąją galią;
- aprišti ir užkabinėti krovinį kitokiais būdais, negu nurodyta kabinimo schemose;
- įkalti pakabos kablių į gelžbetoninių ar kitokių krovinių montavimo kilpas;
- traukti krovinį jį keliant, pernešant ir nuleidžiant;
- pačiam būti po pakeltu kroviniu arba leisti po juo būti kitiems žmonėms;
- naudotis pristatomomis kopėčiomis, kai norima prie kranu kablui prikabinti stambius sienų blokus ar kitus didelius, aukštus krovinius. Tam reikia naudoti kilnojamas kabinėtojų aikšteles;
- kabinti ant kranu kablui mūrinių darbo stalus, vamzdžius ir duoti kranininkui ženklą kelti, jei ant jų paviršiaus arba viduje yra gaminių, smulkių medžiagų, jų likučių, įrangos;
- kabinti krovinį, jeigu iki elektros perdavimo linijos kraštinio laido atstumas mažesnis kaip 30 m, be paskyros-leidimo, neturint reikiamos elektros saugos grupės ir nedalyvaujant atsakingam asmeniui;

Kėlimo įranga. Pavojai naudojant kėlimo įrangą: nepakankamos žinios ir netinkamas kėlimo įrangos naudojimas gali būti sunkių nelaimingų atsitikimų priežastimi. Ant kėlimo įrangos turi būti nurodytas gamintojas, keliamoji galia, bandymo data bei įrangos masė. Draudžiama ją

perkrauti. Būtina laikytis naudojimosi instrukcijos. Prikabinimo priemonės turi turėti apsaugą nuo neatsargaus atkabinimo ar nukritimo. Draudžiama naudoti kėlimo įrangą žmonių kėlimui. Kėlimo priemonės, esant būtinybei, turi būti patikrintos ne rečiau kaip vieną kartą per metus.

Plieniniai lynai ir grandinės. Kobinių plieniniai lynai turi atitikti veikiančius standartus ir turėti lynų gamyklos–gamintojos sertifikata (liudijimą) arba sertifikato nuorašą apie jų išbandymą. Be tokio liudijimo lynų naudoti negalima.

Plieniniai lynai brokuojami pagal nutrūkusių vielelių skaičių viename suvijimo žingsnyje. Lyno suvijimo žingsnis – tai vienas vijos apsisukimas apie lyno ašį. Kryžminio vijimo lynai (kurių $K=6$) brokuojami, kai nutrūkusių vielelių skaičius viename lyno žingsnyje pasiekia 10% nuo bendro vielelių skaičiaus lyne. Lyną, kurio vielelių skersmuo nuo susidėvėjimo ar korozijos sumažėjo 40% ir daugiau taip pat reikia brokuoti. Negalima naudoti suplotų, sulenktų, su kilpomis ir išsivijusiomis gijomis lynų.

Lynų defektai:

- vielelių nutrūkimas;
- gijų nutrūkimas;
- gijų išsivijimas;
- sulenkimas;
- kilpos.

8.5. Krovinių kėlimas rankomis.

Pagrindinės nelaimingų atsitikimų priežastys keliant krovinius rankomis: transporto priemonės; veikiančios įrenginiai; mechanizmai; slidumas; transportuojamas krovinys; kritimas iš aukščio; netvarkinga darbo vieta fizinė perkrova (vienam žmogui galima nešti ne daugiau 25kg; jaunuoliams nuo 16-18m – 15kg; mergaitėms nuo 16-18m – 10kg; moterims – 15kg.).

Sąvoka *krovinių kėlimas rankomis* reiškia veiksmus, kai vienas ar keletas asmenų krovinių kelia, laiko, neša, leidžia, stumia, traukia, ridena ar kitaip gabena, o šie veiksmai savo pobūdžiu dėl nepalankių darbo sąlygų kelia pavojų darbuotojų saugai ir sveikatai, ypač nugaros srityje.

Visais atvejais darbdavys turi siekti išvengti krovinių kėlimo rankomis darbų, galinčių kelti pavojų darbuotojų saugai ir sveikatai bei sužaloti nugarą, tikslingai planuoti ir organizuoti darbus, panaudodamas technines priemones, mechaninius įrenginius.

Tais atvejais, kai krovinių kėlimas rankomis yra neišvengiamas, darbdavys turi imtis atitinkamų organizacinių veiksmų arba naudoti atitinkamas darbo priemones, siekdamas kuo labiau sumažinti pavojų darbuotojų saugai ir sveikatai.

Bendrieji reikalavimai. Jei darbininkai krovinius nuolat kelia rankomis, tokie darbai turi būti kaitaliojami su kitokio pobūdžio darbais arba turi būti daromos pertraukos. Jeigu dirbant statybos darbus tenka nuolat kelti gaminius viena ranka (pvz., plytas), gaminio plotis suėmimo ranka vietoje turi būti ne mažesnis kaip 40 mm ir ne didesnis kaip 115 mm. Kai gaminio plotis suėmimo vietoje yra nuo 40 iki 75 mm, leistina kelti iki 7,5 kg masės gaminius. Kai gaminio plotis suėmimo vietoje yra nuo 75 iki 115 mm, leistina kelti iki 6 kg masės gaminius. Didesnės masės gaminiai turi būti keliami dviem rankom. Maksimali nuolat keliamų dviem rankom gaminių masė neturi viršyti 25 kg.

Darbdaviai turi užtikrinti, kad darbuotojai, keliantys krovinius rankomis, prieš tai turi būti specialiai mokomi ir instruktuojami.

Darbdavys, duodamas darbuotojui užduotį atlikti krovinių kėlimo rankomis, privalo atsižvelgti į:

- sveikatos būklę;
- amžių;
- lytį;
- fizinę būklę.

Darbuotojai, nuolat dirbantys krovinių kėlimo rankomis darbu, privalo prieš pradėdami dirbti ir periodiškai darbo metu tikrintis sveikatą. Esant asmeninės rizikos veiksniams, jei

darbuotojų sveikatai kyla pavojus, šie gali atsisakyti dirbti krovinių kėlimo rankomis darbus LR darbuotojų saugos ir sveikatos įstatyme numatyta tvarka.

8.6. Ekskavatoriaus saugaus naudojimo taisyklės

Pagrindinės nelaimingų atsitikimų priežastys dirbant su ekskavatoriais: nepakankamas saugaus darbo taisyklių žinojimas arba jų nesilaikymas.

Žemės kasimo ekskavatoriaus darbus būtina vykdyti vadovaujantis statybos darbų technologijos projekto nuostatomis. Ekskavatoriais leidžiama dirbti ne jaunesniems kaip 18 metų amžiaus asmenims, praėjusiems medicininį patikrinimą, apmokytiems saugių darbo metodų ir turintiems pažymėjimą, leidžiantį valdyti ekskavatorių.

Bendrieji reikalavimai:

- minimalus ekskavatoriaus judančių dalių atstumas iki statybvietyje esančių objektų – 0,5 m;
- Draudžiama būti žmonėms ekskavatoriaus strėlės veikimo spindulio zonoje arčiau nei 5 m;
- jeigu pavojingos zonos matomumas yra ribotas, turi būti paskirtas signalininkas arba naudojamos specialios stebėjimo priemonės;
- darbo pertraukos metu ekskavatorių reikia atitraukti nuo tranšėjos krašto ne mažiau kaip 2m atstumu, kaušą nuleisti ant žemės;
- važiuoti su pakeltu kaušu draudžiama. Maksimalus kaušo pakėlimo aukštis važiuojant 0,5 – 0,7 m;
- iš pamatų duobės ar tranšėjos išmestą gruntą reikia laikyti ne arčiau kaip 0,5 m nuo jų krašto;
- kasti gruntą ekskavatoriumi arčiau kaip 50 cm iki požeminių komunikacijų draudžiama;
- kasant elektros kabelių trasose negalima naudoti kylinių ir kitų smūginių mašinų arčiau kaip 5 m iki kabelio;
- dirbant būtina laikytis saugaus atstumo iki elektros energijos perdavimo laidų;
- artinantis griaustiniui ekskavatoriaus mašinistas turi palikti ekskavatorių ir pasislėpti saugioje vietoje;
- ekskavatoriai turi būti tikrinami ne rečiau kaip kartą per metus.

8.7. Poliakalės saugaus naudojimo taisyklės

Pagrindinės nelaimingų atsitikimų priežastys dirbant poliakalėmis: neteisingas poliakalės pastatymas (nukrypimas nuo vertikalės) ir mašinisto klaidos.

Bendrieji reikalavimai:

- poliakalės operatoriais gali būti asmenys, ne jaunesni kaip 18 metų ir turintys pažymėjimą, leidžiantį valdyti poliakalę;
- kalantys polius darbininkai privalo turėti kabinėtojų pažymėjimus;
- statybvietyje, kurioje kalami poliai, turi būti horizontali, išlyginta ir sutankinta, siekiant užtikrinti poliakalės stabilumą darbo metu;
- keliant sumontuotą horizontalioje padėtyje poliakalę, visi darbai turi būti nutraukti keliamos konstrukcijos ilgio spinduliu plius 5 m;
- kad keliamas polis nesiūbuotų, jis turi būti prilaikomas „atotampomis“;
- polių pasukti į projektinę padėtį galima tik specialiu raktu (replėmis). Draudžiama pasukti poli laužtuvu;
- stovėti po pakeltu poliu ir plaktu, taip pat 5 m nuo polio kritimo zonos – draudžiama;
- gyvenamosiose vietose, kur yra žmonių, važinėja transportas, būtina pastatyti užtvaras ir išpėjamuosius ženklus. Poliakalės darbo aikštelė turi būti aptverta ne žemesniais kaip 1,2 m aukščio turėklais. Nakties metu prie aptvėrimų turi būti prikabinėti signaliniai žibintai;
- poliakalė turi būti aprūpinta garsinio signalo įtaisais. Prieš įjungiant polinį kūjį, turi būti duodamas garsinis signalas;
- draudžiama naudoti atvirą ugnį arčiau kaip 50 m atstumu nuo poliakalės;

- poliakales montuoti, išmontuoti ir perstumti, esant 15 m/s ir didesniai vėjo greičiui, taip pat perkūnijos metu, draudžiama;
- dirbant savaeigėmis poliakalėmis ypač reikia stebėti aukšto slėgimo žarnų būklę. Palikti veikiančią poliakalę, perduoti kitam asmeniui draudžiama.

8.8. Plentvolio saugaus naudojimo taisyklės

Pagrindinės nelaimingų atsitikimų priežastys dirbant plentvoliu: neteisingas poliakalės pastatymas (nukrypimas nuo vertikalės) ir mašinisto klaidos.

Bendrieji reikalavimai:

- dirbti plentvoliu leidžiama asmenims ne jaunesniems kaip 18 metų amžiaus ir turintiems teisę valdyti šią mašiną;
- dirbant plentvoliui pašaliniais asmenims būti jo kabinoje arba darbo zonoje draudžiama;
- judant plentvoliu negalima šalinti iš po jo volų, įvairių daiktų, akmenų, vielų;
- draudžiama įlipti į dirbantį plentvolį ar išlipti iš jo;
- draudžiama palikti plentvolį be priežiūros veikiant jo varikliui. Darbo pertraukos metu mašinistas privalo sustabdyti jį lygioje, be išilginių nuolydžių aikštelėje, išjungti variklį ir įjungti rankinį stabdį;
- draudžiama atlikti darbus įkalnėje arba nuokalnėje, didesnėje, nei nurodyta gamintojo instrukcijoje;
- dviem arba daugiau plentvoliais voluojant lygiagrečiai, atstumas tarp jų turi būti ne mažesnis kaip 2 m;
- draudžiama dirbti plentvoliais prie šlaito krašto arčiau kaip 1 m;
- plentvolio darbas krovinių kėlimo įrenginių veikimo zonoje draudžiamas;
- kai voluojama dviem ir daugiau plentvoliais, judančiais vienas paskui kitą, atstumas tarp jų turi būti ne mažesnis kaip 5 m;
- kilus gaisrui plentvolio variklyje, pirmiausiai reikia, nestabdant variklio, uždaryti kuro bako čiaupą, leisti sunaudoti visą kurą, esantį kuro vamzdeliuose. Ugnį reikia gesinti gesintuvu, užpilant žemėmis, smėliu, uždengiant brezentu. Naudoti vandenį gaisrui gesinti draudžiama;
- Sustabdyti plentvolį ilgam laikui leidžiama kelio pakraštyje. Kai plentvolis priverstinai sustoja važiuojamoje kelio dalyje, jis iš abiejų pusių turi būti apstatytas perkeliamaisiais ženklais „Kiti pavojai“, o mašinos gabaritai – dienos metu pažymėti raudonomis vėliavėlėmis, o naktį ir esant blogam matomumui – raudonais žibintais;
- plentvolio mašinistas, važiuodamas plentvoliu bendro naudojimo keliais, privalo laikytis „Kelių eismo taisyklių“.

8.9. Darbuotojų sauga ir sveikata vykdant žemės darbus

Pavojai atliekant žemės darbus: iškasų su nesutvirtintomis vertikaliomis sienelėmis leistinų gylių viršijimas, neteisingas iškasų sienelių tvirtinimo elementų ardymas ir per daug statūs iškasų šlaitai silpnuose gruntuose.

Bendrieji reikalavimai

Žemės darbams vykdyti būtina turėti nustatyta tvarka išduotą leidimą.

Ne vėliau kaip prieš 2 paras iki darbų pradžios būtina pranešti raštu leidime žemės darbams išvardintoms įmonėms ir asmenims, kurių kompetencijai priklauso žemės darbų vykdymo vietoje esantys požeminiai tinklai, taip pat kelių policijai, jei žemės darbus reikia vykdyti kelių bei kelio statinių apsaugos zonoje, tikslų žemės darbų pradžios laiką ir pakviesti jų atstovus atvykti į vietą.

Atliekant žemės darbus atsižvelgti į kasamo grunto savybes, kasimo metodus ir grunto tvirtinimo būdus. Nulipimui į pamatų duobes ir tranšėjas turi būti įrengtos ne siauresnės kaip 0,6 m lipynės su turėklais arba pristatomos kopėčios. Iškasų šlaitais vaikščioti be lipynių draudžiama.

Arti veikiančių komunikacijų leidžiama dirbti tik kastuvais. Naudoti smūginius įrankius (laužtuvus, kaplius, pleištus ir pneumatinius įrankius) draudžiama.

Elektros kabeliai atkasami taip pat paprastais kastuvais. Kabelių linijos apsaugos zona: žemės ruožas išilgai kabelių linijos, iš abiejų pusių – 1 m, o į pastatų ir statinių pamatų pusę – 0,6 m nuotoliu.

Smėlio bei supiltus gruntus kasti be išramstymų draudžiama. Be išramstymų pamatų duobes ir tranšėjas vertikaliomis sienelėmis natūralaus drėgnumo grunte (kai nėra gruntinio vandens ir arti požeminių įrengimų) galima kasti tik ne gilesnes kaip:

1. 1 m -supiltuose smėlio ir žvirgždo gruntuose;
2. 1,25 m -priesmėlio gruntuose;
3. 1,5 m -priemolio ir molio gruntuose.

Draudžiama kasti gruntą pasikasant. Jeigu iškasos šlaite randama riedulių, akmenų ir kitų daiktų, jie pašalinami mechanizuotai. Būti iškasose tuo metu draudžiama.

Iš pamatų duobės arba tranšėjos išmestą gruntą reikia laikyti ne arčiau kaip 0,5 m nuo krašto.

Draudžiama statyti mašinas, įrengimus prie neišramstytų iškasų, griuvimo prizmės zonoje.

Didžiausias pamatų duobės ar tranšėjos šlaitų statumas be tvirtinimo natūralaus drėgnumo gruntuose pateikiamas (4 lentelėje).

4 lentelė. Didžiausias leistinas pamatų duobės šlaitų statumas be sutvirtinimų.

Grunto rūšis	Iškasos gylis, m		
	1,5	3,0	5,0
Smėlis ir žvirgždas	1:0,5	1:1	1:1
Priesmėlis	1:0,25	1:0,67	1:0,85
Priemolis	1:0	1:0,5	1:0,75
Molis	1:0	1:0,25	1:0,5

Žiemą be išramstymų leidžiama kasti gruntą (išskyrus sausą smėlį) iki išalimo ribos. Kasant giliau, reikia sutvirtinti šlaitus ramsčiais. Išalusį gruntą smulkinant mechanizuotai (smūgiuojant grunto pleištais), draudžiama prie smulkinimo vietos būti arčiau kaip 5 m.

Šildant gruntą elektra:

- šildomąjį plotą būtina aptverti ir pastatyti įspėjamuosius ženklus;
- nakties metu reikia apšviesti aptvertą šildomo grunto plotą;
- atstumas nuo aptvarų iki šildomo grunto baro kontūrų turi būti ne mažesnis kaip 3 m;
- šildymui galima naudoti ne aukštesnę kaip 380 V įtampą;
- šildomą plotą privalo nuolat stebėti darbuotojas, turintis ne žemesnę kaip VK elektros saugos kvalifikaciją;
- elektra šildomoje teritorijoje būti draudžiama;
- neleidžiama elektra šildyti ten, kur yra požeminiai tinklai.

Kasant tranšėjas:

- naudoti tik išbandytas atramas iš tipinių skydų;
- nustatyti apkrovimą, pvz., grunto slėgio, pamatų ir t. t.;
- montuojant ir naudojant atramas būtina laikytis gamintojo instrukcijos nurodymų;
- atramos skydai turi išsikišti virš grunto paviršiaus ne mažiau kaip 10 cm;
- atstumas tarp atramos skydo krašto ir iškasto grunto turi būti ne mažesnis kaip 60 cm;
- kasant didesnio kaip 0,8 m pločio tranšėjas, būtina įrengti perėjimų tiltelius, kurių plotis turi būti ne mažesnis kaip 0,5 m;
- jei kasamų tranšėjų gylis viršija 1,3 m, perėjimo tilteliai privalo turėti turėklus iš abiejų šonų.

Pamatų duobės ir tranšėjos, iškastos žiemą, su išramstymais ir be jų, atšilus gruntui (savaime atšilus ar jį atšildžius dirbtinai), taip pat po ilgalaikių atmosferinių kritulių turi būti apžiūrėtos, jei reikia, papildomai išramstytos. Prasidėjus šalčiams nuo šlaitų pašalinami akmenys, kad per atlydį neriedėtų į duobes ir tranšėjas. Statybos vadovas privalo nuolat kontroliuoti darbus kasant labai drėgnus ir šlapius gruntuos, nes keičiantis grunto drėgnumui kinta ir grunto natūralaus byrėjimo kampas, o dėl to duobės šlaitas gali nuslinkti ir užgriūti joje dirbančius žmones. Todėl darbų vadovas privalo apžiūrėti duobę ir nustatyti grunto būseną. Reikalui esant, jis turi imtis priemonių apsaugoti darbininkus nuo galimų nelaimingų atsitikimų darbo metu.

8.10. Darbuotojų sauga ir sveikata vykdant mūro darbus

Pavojai atliekant mūro darbus: netvarkinga darbo vieta (netvarkingi pastoliai, paklotai); kritimas iš aukščio; medžiagų kėlimo kranais nesilaikymas; nepalankios meteorologinės sąlygos.

Bendrieji reikalavimai

Darbininkų darbo vietos turi būti įrengtos taip, kad jie galėtų saugiai dirbti visuose darbų etapuose. Darbo vietos turi būti aptvertos ir įrengtos kitos apsauginės priemonės. Perdangų angos, prie kurių prieina darbuotojai, turi būti uždengtos arba aptvertos visu perimetru ne žemiau kaip 1,1 m. Atviros sienų angos perdangų lygyje aptveriamos. Sienos mūrijamos stovint ant klotinių ar pastolių. Kiekvieno klodo aukštis turi būti toks, kad jo viršus būtų ne mažiau kaip 0,7 m aukščiau negu klotinio darbinis paklotas. Prieš statant langų ir durų staktas, išorinių sienų angos turi būti aptvertos.

Mūrijant aukštesnes kaip 7 m sienas, pagal visą pastato perimetrą įrengiami išoriniai inventoriniai apsauginiai stogeliai. Jie įrengiami ant gėmbių, pakabinamų ant metalinių kablių, iš anksto įmūrytų į sieną ne didesniu kaip 3 m atstumu vienas nuo kito. Išoriniai apsauginiai stogeliai gali būti pritvirtinti prie gėmbelių, iškištų pro langų angas.

Įrengiant apsauginius stogelius reikia laikytis šių reikalavimų:

1. Stogeliai turi būti ne siauresni kaip 1,5 m ir 20° kampu pasvirę sienos link; prie stogelio išorinio krašto turi būti pritvirtinta bortinė lenta.
2. Stogeliai turi išlaikyti 1600N (160kg) apkrovą.
3. Pirmoji stogelių eilė įrengiama ne aukščiau kaip 6 m nuo žemės ir paliekama, kol bus išmūryta visa reikiamo aukščio siena.
4. Antroji stogelių eilė įrengiama 6-7 m virš pirmosios, paskui mūrijant taip pat pakeliama kas 6-7 m.
5. Darbininkai, įrengdami arba ardydami apsauginius stogelius, privalo juosėti saugos diržus.
6. Vaikščioti stogeliais, naudotis jais kaip pastoliais, krauti ant jų medžiagas draudžiama.
7. Ne aukštesnių kaip 7 m pastatų sienas leidžiama mūryti ir be apsauginių stogelių, tačiau ant žemės pagal visą pastato perimetrą ir ne arčiau kaip 1,5 m nuo sienos turi būti įrengtos užtvoros.

Žiemą mūrininkai aprūpinami žieminiais darbo drabužiais, įrengiama patalpa pasišildyti.

Nuo klotinių nuolat valomas sniegas, jie pabarstomi smėliu. Elektra pašildomi mūro ruožai aptveriami.

Darbų saugos reikalavimai darbo metu:

- dirbant aukščiau kaip 1,3 m nuo žemės arba perdangos paviršiaus, privalu naudoti specialius klotinius arba pastolius su 3 eilių apsauginiais turėklais. Apatinis turėklas turi priglusti prie pakloto ir būti ne mažesnio kaip 150 mm aukščio. Draudžiama dirbti ant neinventorinių, netipinių paaukštinių;
- dirbant pavojingose vietose (mūrijant lauko sienas perdangų aukštyje, karnizų aikštelėse ir kt.) privalu juosėti saugos diržą. Draudžiama naudotis apsauginėmis priemonėmis ir įtaisais, jeigu šie netvarkingi - įtrūkę, įlūžę, turi kitų defektų, tvirtinti apsaugines priemones prie sienų, perdangų, pastolių būdais, nenurodytais eksploataavimo instrukcijose;
- draudžiama atlikti mūro darbus stovint ant pastolių arba atvirose vietose, jeigu vėjo greitis didesnis kaip 15 m/s, taip pat perkūnijos metu;

- prieš pradėdant darbą įsitikinti, kad pastoliai teisingai įrengti ir stabilūs - tvirtai stovi ant grunto ir pritvirtinti prie sienos, kad tvarkingi jų statramsčiai, tvirtinimo mazgai, paklotai, nėra įtrūkimų. Metaliniai pastoliai turi būti ne tik patikimai pritvirtinti prie sienos, bet ir įžeminti;
- dirbant naudoti tik inventorines ir apsaugines priemones; saugos diržą prie konstrukcijų pritvirtinti pagal instrukcijoje nurodytus būdus;
- nuleidžiant medžiagas į iškasas ar žemiau esančias darbo vietas rankiniu būdu, naudotis inventoriniais loviais su bortinėmis lentomis arba virve. Paimti loviais nuleistas medžiagas galima tik tada, kai baigiamas jų nuleidimas;
- įspėti apačioje dirbančius darbuotojus apie viršuje atliekamus darbus;
- į darbo vietą, esančią aukštumoje ar iškasose, lipti inventorinėmis kopėčiomis arba lipynėmis su turėklais; lipti tik po vieną, įrankių nelaikyti rankose;
- medžiagas krauti tik į specialiai tam skirtas vietas; neprisikrauti jų daugiau nei paskaičiuota. Medžiagas (plytas, skiedinį) išdėstyti ant pastolių ar inventorinių klojinių pagal darbų vykdymo projektą bei darbo proceso etapus;
- pradėti mūryti stovint ant pastolių (arba jeigu ant jų nebuvo dirbama mėnesį) galima tik darbų vykdytojui leidus arba po to, kai pastolius patikrina priėmimo komisija;
- grunto paviršius, ant kurio statomi pastoliai arba klojimai, turi būti išlygintas, suplūktas, nuo jo turi gerai nutekėti vanduo. Kad pastoliai tiesiai stovėtų, negalima naudoti plytų ir kitų daiktų. Tam reikia naudoti inventorinius padėklus;
- pastolių ir klojinių paklotai turi būti ne siauresni kaip 1,5 m, o tarpas tarp statomo pastato sienos ir pakloto - ne didesnis kaip 5 cm. Praeigos turi būti ne siauresnės kaip 1 m, turi pakakti vietos darbams atlikti. Tarp sudėtų ant pastolių medžiagų bei inventorius ir sienos turi būti paliktas ne siauresnis kaip 60 cm takas;
- draudžiama mūryti aukštesnes kaip 2 aukštų sienas neįrengus tarpaukštinių perdangų arba nepaklojus laikinų paklotų ant perdangų sijų, neįrengus laiptinėse aikštelių, laiptatakių ir jų neaptvėrus;
- mūrijant vieną sieną kai ji ne iš karto rišama su kitomis, negalima viršyti aukščio, kurį nurodė darbų vykdytojas;
- jeigu lauko siena plonesnė kaip 0,75 m, stovint ant jos draudžiama mūryti. Storesnę kaip 0,75 m sieną stovint ant jos leidžiama mūryti prisirišus saugos diržu prie specialaus apsauginio įtaiso;
- nuleisti nuo pastolių tuščius padėklus, konteinerius, dėklus galima tik kėlimo mechanizmais. Mėtyti nuo pastolių ir transporto priemonių padėklus, dėžes, įvairią įrangą ir medžiagas draudžiama;
- skiedinio dėžes būtina užkabinti už visų kilpų. Draudžiama kelti pripildytą ar tuščią bunkerį su atidaryta išpylimo anga, taip pat jeigu išpylimo angos uždarymo įtaisas be fiksatorių;
- plytos ar smulkūs blokai kranu keliami paketais ant padėklų, naudojant ketursienius arba trisienius dėklus, kad plytos neiškristų;
- keliant kranu medžiagas draudžiama būti po pakeltu kroviniu arba galimo jo kritimo zonoje.

9. DARBO VIETŲ PAŽENKLINIMO IR APTVĖRIMO TVARKA DIRBANT AUTOMOBILIŲ KELIUOSE

Vykdamas darbus veikiančioje kelio juostoje būtina vadovautis eismo reguliavimo, darbo vietų paženklavimo ir aptvėrimo tvarka. Norint dirbti kelio juostoje būtina gauti leidimą. Leidimų dirbti kelio juostoje išdavimo tvarką reglamentuoja Kelių priežiūros taisyklės, patvirtintos LRV 1995 m. gruodžio 7 d. nutarimu Nr. 1540 (31-35 punktais).

Norint gauti leidimą, būtina pateikti:

- paraišką, nurodančią darbų pobūdį, vietą, terminus, atsakingą asmenį;
- suderintą projektą;
- schemą, nurodant apylankos parametrus, kelio ženklų ir darbo vietos aptvarų išdėstymą;

- apylankos tinkamumo eismui patikrinimo akta, kurių turi pasirašyti kelio savininkas ir kelių policijos atstovas.

9.1. Darbo vietų kelyje aptvėrimas ir eismo reguliavimas

Dirbant kelio juostoje turi būti užtikrintas saugus eismas ir darbų sauga. Darbų vietose, kuriose vyksta pėsčiųjų ar dviratininkų eismas, jiems turi būti sudarytos saugaus eismo sąlygos. Darbų metu kelio juostoje eismo apribojimui ir reguliavimui, darbų vietos aptvėrimui naudojami kelio ženklai, kelio ženklinimas, aptvarai, atitvarai ir kt., turi atitikti galiojančius standartus.

Pastovūs kelio ženklai, kurių informacija prieštarauja laikinų kelio ženklų darbų vietose informacijai, turi būti nuimti arba uždengti, o baigus darbus atstatyti. Kelyje ne transporto priemonėse esantys darbuotojai privalo dėvėti oranžines liemenes arba oranžinius darbo drabužius.

Visi kelyje dirbantys darbuotojai, automobiliai ir mechanizmai turi būti aptvėrtoje pagal instrukciją darbų vietoje. Laikinus kelio ženklus galima montuoti ant automobilių, kelių tiesimo mašinų, mechanizmų, kilnojamų signalinių skydų. Statant kelio ženklus ant važiuojamosios dalies, ženklo apačia turi būti ne žemiau kaip 0,6 m nuo dangos paviršiaus. Vienoje kelio vietoje turi būti statoma ne daugiau kaip trys kelio ženklai.

Aptvėrimo barjerai naudojami darbų vietos važiuojamoje dalyje aptvėrimui ir paženklinimui turi būti su šviesą atspindinčiais baltais ir raudonais vertikaliais brūkšniais.

Dangos ženklinimo ir kitiems trumpalaikiams darbams naudojami nukreipiamieji kūgiai.

10. APLINKOS APSAUGA

Aplinkos apsaugos problemos ir jų sprendimo keliai atsispindi aplinkos apsaugos įstatymuose, kurių reikalavimų privalo paisyti visi gamintojai. Šie reikalavimai pateikti Europos Sąjungos (ES) direktyvose, reglamentuose, sprendimuose, rekomendacijose.

Svarbiausias aplinkos apsaugos politikos tikslas yra susijęs su tvariąja plėtra, kuria siekiama subalansuoti ekonominius, socialinius ir aplinkos apsaugos aspektus, t. y., kad ateities kartoms būtų perduotos ne tik pažangios technologijos, bet ir saugi gyventi aplinka. Juose išvardijami pagrindiniai aplinkosaugos politikos tikslai:

- išsaugoti ir gerinti aplinkos kokybę;
- plėtoti žmonių sveikatos apsaugą;
- racionaliai naudoti gamtos išteklius;
- remti tarptautinio lygio priemones, skirtas regionų ar pasaulio aplinkosaugos problemoms spręsti.

Be to, nurodomi pagrindiniai aplinkosaugos principai, (pvz., išpėjimo ir prevencijos) aplinkos žalojimo išvengimas veikiant taršos šaltinį bei moka teršėjas principas. Taip pat pabrėžiama, kad aplinkosaugos reikalavimai turi būti dedamoji visų kitų sektorių plėtros dalis.

Socialiniai, ekonominiai ir biologiniai procesai aplinkoje šiandien taip glaudžiai susiję, jog į žmogaus veikla būtina žiūrėti kaip į sudėtingą ekologinę-ekonominę sistemą, kuri susieja visuomeninę materialinę gamybą ir gamtą bei visuomenę. Mokslinė ir techninė pažanga padeda plėtoti gamybą, gerinti darbo sąlygas bei kurti materialinę gerovę. Esant ypač sudėtingoms sistemoms pramonėje, energetikoje atsiranda gausybė pavojų pačiam žmogui. Žmonija savo gamybine veikla pažeidžia biologinę ir geocheminę medžiagų apykaitą. Žmogus gamina ir sandėliuoja planetos paviršiuje didžiulis kiekius atliekų, kurių gamta jau nesugeba perdirbti.

Per pastaruosius 100 metų energijos poreikis pasaulyje išaugo 12 kartų. Pasaulinė energetika didėja kelis kartus sparčiau nei gyventojų skaičius. Milijonai lengvųjų automobilių bei sunkiojo transporto priemonių rieda planetos keliais itin teršdami aplinką. Reikšmingas mūsų amžiaus bruožas – intensyvi chemijos pramonės plėtra. Žmonija suvartoja ir teršia milžinišką kiekį vandens. Gamybos ir perdirbimo pramonėje pasaulyje susidaro didžiulis kiekis kietųjų ir skystųjų atliekų, kurios patenka su nuotekomis į vandens telkinius arba yra laidojamos sąvartynuose.

Didžiuliai kiekiai teršalų patenka į litosferą. Į atmosferą išmetama mažiau kaip 1 milijardas tonų nuodingųjų medžiagų (neįskaitant anglies dioksido), į hidrosferą – apie 15 milijardų tonų teršalų, tai žemės gelmėse kiekvienais metais palaidojama apie 85 milijardai tonų.

Teršalai į vandens baseinus patenka su pramoninėmis ir buitinėmis miestų ir gyvenviečių nuotekomis. Pavojingiausi teršalai yra: sunkiųjų metalų junginiai, fenoliai, pesticidai, herbicidai, naftos produktai, sintetinės paviršiaus aktyviosios medžiagos. Be šių medžiagų vandens telkiniams yra nepageidautini mechaniniai, šiluminiai ir biologiniai pažeidimai. Žmogaus veiklos išmetami atliekų produktai yra labai įvairūs, priskaičiuojama net dešimtys tūkstančių medžiagų. Didelę jų dalį sudaro kietosios dalelės (dulkės, suodžiai, dūmai), anglies monoksidas (CO), sieros dioksidas (SO₂), azoto oksidai (NO ir NO₂), lakūs angliavandeniliai (CHX), fosforo junginiai, sieros vandenilis (H₂S), amoniakas (NH₃), chloras (Cl₂), fluoro vandenilis (HF) ir kt.

Pagrindiniai teršalų išmetimo šaltiniai yra energijos gamyba – 10 %, pramonė 30 %, autotransportas – 60 %, žemės ūkis – 0,7 %.

Išsiskyre į atmosferą įvairūs junginiai sukelia daugelį nepageidaujamų reiškinių:

- anglies dioksidas – globalinį atšilimą;
- sieros dioksidas – rūgštų lietu;
- azoto oksidai – pertrešimą, rūgštų lietu;
- nesudegę angliavandeniliai – smogą, globalinį atšilimą;
- chlorfluorangliavandeniliai – ozono sluoksnio irimą;
- sunkieji metalai – chroniškus susirgimus.

Neigiamų žmogaus veiklos pasekmių sumažinimas aplinkai ir racionalus visų gamtos išteklių panaudojimas yra valstybinės reikšmės reikalas. Iškilęs realus pavojus gyvajai gamtai bei žmogaus egzistencijai paskatino gausius žmogaus veiklos padarinių gamtai tyrimus visame pasaulyje.

Įvairiuose pasaulio valstybių ir vyriausybių vadovų susitikimuose aptarta darnaus vystymosi politikos eiga. Pagrindinis Lietuvos darnaus vystymosi siekis – pagal ekonominio ir socialinio vystymosi, išteklių naudojimo efektyvumo rodiklius iki 2020 metų pasiekti esamą ES vidurkį: pagal aplinkos taršos rodiklius – neviršyti ES leistinų normų, laikytis tarptautinių konvencijų, ribojančių aplinkos taršą ir poveikį pasaulio klimatui, reikalavimų.

ES darnaus vystymosi strategijoje nagrinėjamos kelios svarbiausios problemos, nustatyti šeši darnaus vystymosi prioritetai:

1. Pasaulinės klimato kaitos sušvelninimas.
2. Transporto poveikio aplinkai mažinimas.
3. Pavojaus žmonių sveikatai mažinimas.
4. Efektyvesnis gamtos išteklių naudojimas.
5. Skurdo ir socialinės atskirties mažinimas.
6. Visuomenės senėjimo problemų sprendimas.

Vykdamt strateginę analizę, išskirti trys pagrindiniai darnaus vystymosi blokai:

- aplinkos kokybės ir gamtos išteklių;
- ekonomikos vystymasis;
- socialinis vystymasis.

Privatizavus pramonės įmones, įsigaliojus rinkos ekonominiams santykiams, įvedus mokesčius už gamtos išteklių naudojimą ir aplinkos taršą, didėja gamybos efektyvumas, taupiau naudojami gamtiniai išteklių, mažiau teršiama aplinka.

Tačiau vis dar aplinkos apsaugai Lietuvos įmonės skiria per mažai dėmesio.

Pagrindiniai teisės aktai, reglamentuojantys aplinkos apsaugą:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija.
2. Aplinkos apsaugos Įstatymas Žin., 1992, Nr. 5-75. Nauja redakcija 2010-05-28 Nr. I-2223. Aktuali nuo 2010-06-17.
3. Aplinkos oro apsaugos Įstatymas Žin., 1999, Nr. 98-2813.
4. Aplinkos monitoringo Įstatymas Žin., 1997, Nr. 112-2824.

5. Dėl aplinkos taršos asbestu prevencijos ir mažinimo taisyklių patvirtinimo Žin., 2000, Nr. 70-2081.

6. Lietuvos Respublikos Žemės gelmių Įstatymas Žin., 1995, Nr. 63-1582.

Lietuvos Respublikos 54 straipsnyje yra sakoma, kad: „Valstybė rūpinasi natūralios gamtinės aplinkos, gyvūnijos ir augalijos, atskirų gamtos objektų ir ypač vertingų vietovių apsauga, prižiūri, kad su saiku būtų naudojami, taip pat atkuriami ir gausinami gamtos išteklių.“ Aplinkos apsauga yra viena iš valstybės funkcijų, taip pat ir visų valstybės institucijų, realizuojančių valstybės funkcijas, konstitucinė pareiga ir neatskiriama jų kompetencijos dalis. Aplinkos apsaugos valdymas – tai valstybės ir vietos savivaldos institucijų bei taikomų poveikio priemonių, siekiant visuomenės ekologinio saugumo bei ekologinės gerovės, sistema.

Teisiškai aplinkos apsaugos valdymas apima tokias sritis:

- aplinkos apsaugos strategijos ruošimą;
- programų ruošimą ir įgyvendinimą;
- poįstatyminių aktų leidimą;
- gamtos išteklių apskaitą;
- gamtos išteklių naudojimo planavimą;
- gamtos išteklių kadastro rengimą;
- valstybinių gamtos išteklių suteikimą naudotis;
- aplinkos monitoringo vedimą;
- aplinkos apsaugos kontrolę ir kt.

Aplinkos apsaugos problemos, jų sprendimo keliai statyboje

Aplinkos apsauga apima visus aplinkos klausimus, kurių sprendimas garantuoja žmogui normalią egzistenciją, sveikas optimalias darbo, buitines, poilsio ir bendravimo sąlygas.

Visos žmogaus veiklos sritys daugiau ar mažiau veikia aplinką. Įmonės, teršiančios aplinką, skleidžiančios triukšmą, vibraciją, ultragarsą ir kt., turi būti atskirtos nuo gyvenamųjų vietovių sanitarinėmis zonomis. Zonos plotis yra nustatomas remiantis sanitarinėmis projektavimo normomis.

Pirmajai klasei priklausančių chemijos, trąšų įmonių sanitarinė zona - ne mažesnė kaip 1000 m.

Antrajai klasei priklausančių naftos, asfaltbetonio įmonių sanitarinės zonos - ne mažesnės kaip 500 m.

Trečiajai klasei priklausančių plastiko, sintetinių dažų, pergamino ir ruberoido, stiklo ir šlako vatos, cukraus įmonių sanitarinės apsaugos zonos - ne mažesnės kaip 300m.

Ketvirtajai klasei priklausančių tekstilės, popieriaus, muilo, betono, molio ir silikatinių plytų įmonių sanitarinės zonos - ne mažesnės kaip 100m.

Penktajai klasei priskiriamos spaustuvės, gamtinio akmens apdorojimo, stalių dirbtuvių, šilko audimo, avalynės, viešojo maitinimo įmonių sanitarinės zonos - ne mažesnės kaip 30m.

Didžiausių leistinių gyvenamosios aplinko orą teršiančių koncentracijų ir apytikriai nepavojingus žmogui lygius nustato Lietuvos higienos normos (HN 35-1993).

Atmosferą teršia transportas, pramonė, buitis. Lietuvoje pagrindinis teršėjas yra autotransportas, kuris į atmosferą išmeta apie 70 % teršalų, pramonės teršalai – 13 %, energetikos – 12 %, kita – 5 %.

Pagrindiniai aplinkos taršos faktoriai, vykdant statybos darbus:

1. Žemės darbai: reljefo, dirvos ardymas ir teršimas, augalijos naikinimas, oro teršimas.
2. Vandens lygio žeminimo darbai: paviršiaus užliejimas vandeniu, vandens telkinių teršimas.
3. Gręžimo darbai: dirvos teršimas ir ardymas, triukšmas.
4. Sprogdinimo darbai: oro ir vandens telkinių teršimas.
5. Polių kalimo darbai: triukšmas, oro ir vandens telkinių teršimas.
6. Betonavimo darbai: dirvos ir vandens telkinių teršimas, triukšmas.
7. Montavimo darbai: augalijos naikinimas, triukšmas, vandens telkinių tarša.

Statybos pramonėje labiausiai paplitę: mechaniniai teršalai – dulkės, aerosoliai, dūmai; dirvožemio teršalai – sunkieji metalai, naftos produktai, detergentai; požeminio vandens užteršimas.

Vykdamas statybos darbus būtina spręsti aplinkos apsaugos problemas, naudoti technologijas, įrengimus, žaliavas ir medžiagas, kurios neterštų vandens, dirvožemio, oro, racionaliai naudoti gamtos išteklius, gamybos procese susidariusias atliekas uždaroje talpose rūšiuoti, pagal galimybę perdirbti, priduoti atliekų tvarkytojui.

Statybos metu aikštelė aptveriamas žemės sklypo ribose. Statybinės medžiagos taip pat sandėliuojamos žemės sklypo ribose. Statybos metu kaimyninių sklypų gyventojai nepatogumų neturi patirti. Reikia įvertinti ar naujai statomas statinys neturės poveikio aplinkai.

Stengtis visais atvejais laikiną-statybinį įvažiavimą į sklypą įrengti būsimąjį tikro įvažiavimo į sklypą vietoje. Statybinės ir transporto mašinos bei mechanizmai turi būti techniškai tvarkingi. Tara, kurioje laikomi tepalai, degalai, skystos statybinės medžiagos ir cheminiai preparatai turi būti sandari, kad pastarieji nepatektų į gruntą. Betono ir skiedinio priėmimui ir gamybai turi būti įrengtos aikštelės su paklotu ir bortais.

Statybinės atliekos turi būti tvarkomos 2002-07-01 LR atliekų tvarkymo įstatymo Nr. IX-1004 nustatyta tvarka.

Statybinės atliekos statybos proceso metu rūšiuojamos į:

a) tinkamas naudoti vietoje atliekas (betono, keramikos, metalo gaminių, termoizoliacinių medžiagų ir kt. nedegių gaminių), kurias planuojama panaudoti aikštelių, pravažiavimų, takų dangų pagrindams įrengti, teritorijų tvarkymui;

b) tinkamas perdirbti atliekas (betono, keramikos, bituminių medžiagų) baigiantis statybai, pristatomos į perdirbimo gamyklas perdirbimui;

c) netinkamas naudoti ir perdirbti atliekas (statybines šiukšles ir atliekas, tarp jų tara ir pakuotė užteršta kenksmingomis medžiagomis) išvežama į šiukšlių sąvartynus.

Statybinės atliekos statybos metu iki jų išvežimo ar panaudojimo kaupiamos ir saugomos aptvertoje statybos teritorijoje konteineriuose ar kitoje uždaroje talpykloje iki jų perdavimo atliekų tvarkytojui ar atliekų perdirbėjui.

Statybinių atliekų turėtojas nusprendžia, kaip ir į kurią tvarkymo vietą bus gabenamos statybinės atliekos. Taip pat jis atsako už tvarkingą jų pakrovimą ir pristatymą į sąvartyną. Statytojas, baigęs statybą, pridudamas statinį priėmimo naudoti komisijai, pateikia dokumentus apie faktinį susidariusių statybinių atliekų, netinkamų naudoti ir perdirbti, pristatymą į sąvartyną.

Atliekos tvarkomos pagal Atliekų tvarkymo taisyklės, Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. 722. Statybinės organizacijos privalo pildyti pirminį atliekų apskaitos žurnalą. Pirminės atliekų apskaitos žurnalo duomenys, vedant juos kompiuteryje, turi būti kartą per 3 mėnesius atspausdinami bei patvirtinami įmonės atsakingų asmenų parašais.

Pirminės atliekų apskaitos žurnale susidaręs ar sutvarkytas atliekų kiekis registruojamas ne rečiau kaip kartą per savaitę. Jei atliekos susidaro arba sutvarkomos rečiau kaip kartą per savaitę, atliekų susidarymas ar sutvarkytas kiekis registruojamas iš karto po susidarymo ar sutvarkymo. Nepavojingų atliekų tvarkymo dokumentus saugoti trejus metus. Asmenys, pažeidę Taisyklių reikalavimus, atsako įstatymu nustatyta tvarka.

11. ATLIEKŲ TVARKYMAS

Statybvietėje turi būti pildomas pirminės atliekų apskaitos žurnalas, vedama susidariusių ir perduotų tvarkyti statybinių atliekų apskaita, nurodomas jų kiekis, teikiamos pirminės atliekų apskaitos ataskaitos Aplinkos ministerijos regiono aplinkos apsaugos departamentui, kurio kontroliuojamoje teritorijoje vykdoma statinio statyba, rekonstravimas, remontas ar griovimas, Atliekų tvarkymo taisyklėse nustatyta tvarka. Statybinių atliekų apskaitos dokumentai saugomi pagal Atliekų tvarkymo taisyklių reikalavimus. Duomenys apie statybinių atliekų išvežimą įrašomi Statybos darbų žurnale, kaip nurodyta Statybos techniniame reglamente STR 1.08.02:2002 „Statybos darbai“. Šio punkto reikalavimai netaikomi ūkio būdu statant 1–2 butų gyvenamuosius namus, sodo namus ir (ar) nesudėtingus statinius.

Statybvietėje turi būti rūšiuojamos susidarančios perdirbimui tinkamos atliekos ir pakartotiniam naudojimui tinkamos konstrukcijos (medžiagos), rūšiuojamos kitos atliekos – antrinės žaliavos, pavojingos atliekos. Nepavojingos statybinės atliekos gali būti saugomos statybvietėje ne ilgiau kaip vienerius metus nuo jų susidarymo dienos, tačiau ne ilgiau kaip iki statybos darbų pabaigos. Pavojingos statybinės atliekos turi būti saugomos pagal Atliekų tvarkymo taisyklėse nustatytus reikalavimus ne ilgiau kaip 3 mėnesius nuo jų susidarymo, tačiau ne ilgiau kaip iki statybos darbų pabaigos taip, kad nekeltų pavojaus aplinkai ir žmonių sveikatai.

Statybvietėje susidarančios nepavojingos inertinės statybinės atliekos gali būti smulkinamos mobilia įranga, kai smulkinamos toje statybvietėje susidariusios nepavojingos inertinės statybinės atliekos ir kai jų smulkinimas numatytas statinio statybos ar griovimo projekte. Statybinių atliekų smulkinimą mobilia įranga statybvietėje gali vykdyti statybinės atliekas tvarkančios įmonės, registruotos atliekas tvarkančių įmonių registre, vykdančios pirminę atliekų apskaitą ir teikiančios atliekų apskaitos ataskaitas pagal Atliekų tvarkymo taisyklėse nustatytus reikalavimus.

Neapdorotos nepavojingos statybinės atliekos gali būti sunaudojamos:

- statybvietėje, kurioje šios atliekos susidaro, tuo atveju, kai jų sunaudojimas numatytas statinio projekte kaip užpildas ar konstrukcinė medžiaga – inertinių atliekų (betonas, plytos, čerpės, keramika ir kt.) frakcija, kurios dalelių dydis ne didesnis kaip 150 mm ir mechaninis atsparumas tenkina konstrukcijai (užpildui) nustatytus reikalavimus, laikiniams keliams statybvietėje tiesti, gruntas;
- energijos gavybai – medienos atliekos, kurios neapdorotos medienos konservantais, nepadengtos gruntu ar dažais, kaip nustatyta dokumente „Atliekų deginimo aplinkosauginiai reikalavimai“, patvirtintame Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. 699;
- kaip užpildas ar konstrukcinė medžiaga inertinių atliekų (betono, plytų, čerpių, keramikos ir kt.) frakciją, kurios dalelių dydis ne didesnis kaip 150 mm ir mechaninis atsparumas tenkina konstrukcijai (užpildui) nustatytus reikalavimus, laikiniams keliams atliekų sąvartynuose tiesti;
- atliekų sluoksnių perdengimui sąvartynuose – pavojingomis medžiagomis neužterštas gruntas arba kitos savo fizine struktūra panašios inertinės atliekos (pvz., atsijos, akmenų vatos atliekos ir pan.).

Dulkančios statybinės atliekos turi būti vežamos dengtose transporto priemonėse ar naudojant kitas priemones, kurios užtikrintų, kad vežamos šios atliekos ir jų dalys vežimo metu nepatektų į aplinką. Pavojingos statybinės atliekos turi būti vežamos laikantis Atliekų tvarkymo taisyklėse nustatytų reikalavimų.

Naudojimui ir (ar) šalinimui atvežtas statybinės atliekas patikrina statybinės atliekas naudojanti ir (ar) šalinanti įmonė. Jei statybinių atliekų turėtojo atvežtos statybinės atliekos neatitinka statybinės atliekas naudojančios ir (ar) šalinančios įmonės nustatytų atliekų kokybės reikalavimų ir todėl nepriimamos, atliekas naudojanti ir (ar) šalinanti įmonė turi nedelsdama informuoti apie tai Aplinkos ministerijos regiono aplinkos apsaugos departamentą, kurio kontroliuojamoje teritorijoje veikia ši statybinės atliekas naudojanti ir (ar) šalinanti įmonė.

Asbesto turinčių statybinių atliekų tvarkymas

Statinių, kurių konstrukcijose yra asbesto, rekonstravimo, griovimo, remonto, konstrukcijų ar asbesto, pašalinimo darbai turi būti vykdomi pagal Darbo su asbestu nuostatus, patvirtintus Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2004 m. liepos 16 d. įsakymu Nr. A1-184/V-546 „Dėl darbo su asbestu nuostatų patvirtinimo“. Tokių statinių rekonstravimo, griovimo, remonto, konstrukcijų ar asbesto pašalinimo darbus gali vykdyti įmonės, atitinkančios Kompetencijos reikalavimų įmonėms, vykdančioms statinių, turinčių konstrukcijose asbesto, griovimo, jų konstrukcijų ar asbesto šalinimo darbus, apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005 m. liepos 12 d. įsakymu Nr. A1-199, nustatytus reikalavimus.

Asbesto turinčios statybinės atliekos tvarkomos laikantis pavojingų atliekų tvarkymo reikalavimų, nustatytų Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatyme ir Atliekų tvarkymo taisyklėse, taip pat laikantis šių reikalavimų:

- asbesto turinčios statybinės atliekos statybvietėje turi būti surenkamos atskirai nuo kitų statybinių atliekų;
- birios (asbesto plaušelius išskiriančios) statybvietėje susidariusios asbesto turinčios statybinės atliekos turi būti sudrėkinamos ir pakuojamos į sandarią plastikinę tarą (dvigubus plastikinius maišus, statines, konteinerius ar kt.). Supakuotos asbesto turinčios statybinės atliekos turi būti ženklinamos pagal Atliekų tvarkymo taisyklių reikalavimus;
- asbesto turinčios statybinės atliekos statybvietėje gali būti saugomos ne ilgiau kaip 3 mėnesius nuo jų susidarymo, tačiau ne ilgiau kaip iki statybos darbų pabaigos;
- asbesto turinčios statybinės atliekos turi būti perduodamos asbesto ar asbesto turinčias statybines atliekas šalinančioms įmonėms.

Asbesto turinčios statybinės atliekos turi būti šalinamos pagal Atliekų sąvartynų įrengimo, eksploatavimo, uždarymo ir priežiūros po uždarymo taisyklėse nustatytus reikalavimus.

Vežant pavojingas atliekas, būtina turėti pavojingų atliekų lydraštį, kuris pridedamas kaip priedas prie krovinio važtaraščio, nurodyto Krovinių vidaus vežimo kelių transportu taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos 1997 m. rugpjūčio 8 d. įsakymu Nr. 300.

Pirminės atliekų apskaitos žurnalas.

Pirminės atliekų apskaitos žurnalo pildymo tvarka įmonėje turi būti patvirtinta įmonės vadovo įsakymu, kuriame turi būti nurodyti už kiekvieno atliekų apskaitos žurnalo pildymą atsakingi asmenys, įmonėje pildomų atliekų apskaitos žurnalų skaičius ir konkretūs įmonės padaliniai ar barai, kurių atliekos registruojamos kiekviename žurnale. Pirminės atliekų apskaitos žurnalas turi būti saugomas tame padalinyje, kuriame susidaro atliekos, ir pateikiamas Aplinkos ministerijos, apskričių ir vietos savivaldos institucijų įgaliotiems pareigūnams, jiems pareikalavus. Pirminės atliekų apskaitos žurnale susidarę ar sutvarkyti nepavojingų atliekų kiekiai registruojami ne rečiau, kaip kartą per mėnesį, o pavojingų atliekų kiekiai - ne rečiau, kaip kartą per savaitę. Jei nepavojingos atliekos susidaro arba tvarkomos rečiau kaip kartą per mėnesį, o pavojingos atliekos - rečiau kaip kartą per savaitę, jų susidarę ar sutvarkyti kiekiai registruojami iš karto po jų susidarymo ar tvarkymo.

Atliekas naudojančios, šalinančios ir eksportuojančios įmonės kiekvienais metais turi teikti valstybinės atliekų apskaitos ataskaitas Aplinkos ministerijos regionų aplinkos apsaugos departamentams. Įmonės barai, padaliniai ar filialai, esantys skirtingose vietose, turi teikti atskiras valstybinės atliekų apskaitos ataskaitas. Valstybinės atliekų apskaitos ataskaitos forma pateikta atliekų tvarkymo taisyklėse.

Valstybinės atliekų apskaitos ataskaitos apie praėjusius metus pateikiamos iki kitų metų sausio 25 dienos.

LITERATŪRA

1. Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas (Žin., 2000, Nr. 95-2968).
2. Darbuotojų aprūpinimo asmeninėmis apsauginėmis priemonėmis nuostatai. Socialinės apsaugos ir darbo ministro 1998 04 20 įsakymas Nr. 77 (Žin., 1998, Nr. 43-1188).
3. Darbo įrenginių naudojimo bendrieji nuostatai. Socialinės apsaugos ir darbo ministrės 1999 12 22 įsakymas Nr. 102 (Žin., 2000, Nr. 3-88).
4. Darboviečių įrengimo statybvietėse nuostatai (Žin., 2008 01 24, Nr. 10, publ. Nr. 362).
5. Įmonių saugos darbe tarnybų pavyzdiniai nuostatai. Lietuvos Respublikos vyriausybės 1994 06 30 nutarimas Nr. 548 (Žin., 1994, Nr. 53-1004).
6. Krovinių kėlimo rankomis bendrieji nuostatai. Socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Sveikatos apsaugos ministro 1998 09 03 įsakymas Nr. 134 / 493 (Žin., 1998, Nr. 79-2242).
7. Mokymo, instruktavimo ir atestavimo saugos darbe klausimais nuostatai. Socialinės apsaugos ir darbo ministro 1997 07 07 įsakymas Nr. 85 (Žin., 1997, Nr. 71-1822).
8. Saugos darbe specialistų tobulinimosi nuostatai. Lietuvos Respublikos vyriausybės 1994 08 08 nutarimas Nr. 715 (Žin., 1994, Nr. 62-1224).
9. Saugos ir sveikatos apsaugos ženklų naudojimo darbovietėse nuostatai. Socialinės apsaugos ir darbo ministro 1999 11 24 įsakymas Nr. 95 (Žin., 1999, Nr. 104-3014).
10. Techninis reglamentas *Asmeninės apsauginės priemonės*. Socialinės apsaugos ir darbo ministrės 2000 07 03 įsakymas Nr. 69 (Žin., 2000, Nr. 65-1967)
11. Organizacinis tvarkomasis statybos techninis reglamentas STR1.07.02:1999 *Žemės darbai*. (Žin., 1999, Nr. 79-2348).
12. LST EN 340 : 1998 Apsauginiai drabužiai. Bendrieji reikalavimai.
13. LST EN 341 : 1997 Asmeninė apsauginė įranga nuo kritimo iš aukščio. Nusileidimo įtaisai.
14. LST EN 347-I+AI:1998 Darbinė profesinė avalynė. I-oji dalis. Papildomi reikalavimai.
15. LST EN 471 : 1998 Gerai matomi įspėjamieji drabužiai.
16. LST EN 397 : 1997 Pramoniniai apsauginiai šalmai.
17. Saugos ir sveikatos taisyklės statyboje DT 5 –00. LR vyriausiojo valstybinio darbo inspektoriaus 2000 12 22 įsakymas Nr. 346 (Žin., 2001, Nr. 3 – 74).
18. Darbo apsaugos instrukcijų rinkinys. Vilnius: Karminas.1992, p. 297.
19. Bausteine. Sicher arbeiten – gesund bleiben. Frankfurt am Main: Arbeitsgemeinschaft der Bau – Berufsgenossenschaft, Muenchen: Tiefbau – Berufsgenossenschaft. 1998, p. 86.
20. DIN EN 131-1 Leitern. Benennungen, Bauarten, Funktions-masse.
21. DIN EN 131-2 Leitern. Anforderungen, Preufung, Kenn- zeichnung.
22. DIN 4420 Arbeits und Schutzgerueste.
23. Lietuvos Respublikos statybos įstatymas (Žin., 2001, Nr. 101-3597).
24. Statybos techninis reglamentas STR 1.08.02.2002 Statybos darbai (Žin., 2002, Nr. 54-2144).
25. Kitinas V., *Darbuotojų sauga ir sveikata statyboje*, -V., 2003, p. 309.

TERMINŲ ŽODYNĖLIS

1. **Darbdavys** – kaip nustatyta Lietuvos Respublikos darbo kodekso (toliau – Darbo kodeksas) 16 straipsnyje, taip pat valstybės ar savivaldybės institucija ar įstaiga.
2. **Darbdavio įgaliotas asmuo darbuotojų saugai ir sveikatai** – padalinio vadovas ar kitas administracijos pareigūnas, kuriam asmuo, atstovaujantis darbdaviui, pavedė įgyvendinti darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimus įmonėje ir (ar) įmonės struktūriniame padalinyje (toliau – darbdavio įgaliotas asmuo darbuotojų saugai ir sveikatai – padalinio vadovas arba darbdavio įgaliotas asmuo).
3. **Darbdaviui atstovaujantis asmuo** – įmonės, įstaigos, organizacijos ar kitos organizacinės struktūros (toliau – įmonės) vadovas.
4. **Darbo aplinka** – darbo vietą supanti erdvė, kurioje gali būti darbuotojo sveikatai kenksmingų, pavojingų rizikos veiksnių (fizinių, fizikinių, cheminių, biologinių ir kitų).
5. **Darbo priemonės** – darbo procese naudojamos mašinos, įrenginiai, aparatai, prietaisai, įrankiai, įtaisai ir kiti reikmenys.
6. **Darbo sąlygos** – darbo aplinka, darbo pobūdis, darbo ir poilsio laikas ir kitos aplinkybės, turinčios tiesioginę įtaką darbuotojo savijautai, darbingumui, saugai ir sveikatai.
7. **Darbo vieta** – vieta, kurioje asmuo dirba darbo sutartyje suldygtą darbą arba atlieka viešojo administravimo funkcijas.
8. **Darbuotojas** – kaip nustatyta Darbo kodekso 15 straipsnyje, taip pat asmuo, įgijęs įstatymų nustatytą valstybės tarnautojo statusą ir dirbantis valstybės ar savivaldybės institucijoje ar įstaigoje.
9. **Darbuotojų atstovas saugai ir sveikatai** – įmonės darbuotojų kolektyvo susirinkime išrinktas darbuotojas, kuriam suteikiami įgaliojimai atstovauti įmonės, padalinio, pamainos darbuotojų interesams saugos ir sveikatos srityje.
10. **Darbuotojų sauga ir sveikata** – visos prevencinės priemonės, skirtos darbuotojų darbingumui, sveikatai ir gyvybei darbe išsaugoti, kurios naudojamos ar planuojamos visuose įmonės veiklos etapuose, kad darbuotojai būtų apsaugoti nuo profesinės rizikos arba ji būtų kiek įmanoma sumažinta.
11. **Darbuotojų saugos ir sveikatos norminiai teisės aktai** – norminiai teisės aktai, kuriuose nustatomos, keičiamos arba pripažįstamos netekusiomis galios teisės normos (įstatymai, Seimo, Vyriausybės nutarimai, socialinės apsaugos ir darbo ministro arba šio ministro su kitu ministru (kitais ministrais), sveikatos apsaugos ministro, Lietuvos Respublikos vyriausiojo valstybinio darbo inspektoriaus (toliau – vyriausiasis valstybinis darbo inspektorius) patvirtinti darbuotojų saugos ir sveikatos norminiai teisės aktai).
12. **Darbuotojų saugos ir sveikatos instrukcija** – įmonės darbuotojų saugos ir sveikatos vietinis (lokalinis) norminis teisės aktas, nustatantis konkrečias darbuotojų pareigas bei veikimo būdus, saugant savo ir kitų darbuotojų sveikatą ir gyvybę.
13. **Instruktavimas** – darbuotojo informavimas apie profesinę riziką įmonėje bei darbo vietoje, apie įmonėje galiojančių darbuotojų saugos ir sveikatos norminių teisės aktų reikalavimus ir išaiškinimas saugių veikimo būdų, privalomų jam atliekant pavestus darbus.

PAGRINDINIAI TEISĖS AKTAI, REGLAMENTUOJANTYS DARBUOTOJŲ SAUGĄ
IR SVEIKATĄ STATYBOJE

1. Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas (Žin., 2010, Nr. IX-1672).
2. Darboviečių įrengimo statybvietėse nuostatai (Žin. 2009-05-26 Nr. 61-2435).
3. Darbo įrenginių naudojimo bendrieji nuostatai (Žin., 2000, Nr. 3-88, Nr. 76-2303, 2002, Nr. 90-3882).
4. Darbo su asbestu nuostatai (2004, Nr. 116-4342).
5. Pavojingų darbų sąrašas (Žin., 2002, Nr. 87-3751).
6. Mokymo ir atestavimo darbuotojų saugos ir sveikatos klausimais bendrieji nuostatai (Žin., 2011-06-23, Nr. 76-3683).
7. Saugos ir sveikatos apsaugos ženklų naudojimo darbovietėse nuostatai (Žin., 1999, Nr. 104-3014).
8. Darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimai tvarkant krovinius rankomis (Žin., 2006-10-31, Nr. 116-4417).
9. Darbuotojų aprūpinimo asmeninėmis apsauginėmis priemonėmis nuostatai (Žin., 2007-11-29, Nr. 123-5055).
10. Saugos ir sveikatos taisyklės statyboje DT 5-00 (Žin., 2001, Nr. 3-74).
11. Kėlimo kranų naudojimo taisyklės (Žin., 2010-09-23, Nr. 112-5717).
12. Saugos eksploatuojant elektros įrenginius taisyklės (Žin. 2010-04-07, Nr. 39-1878).
13. Bendrosios gaisrinės saugos taisyklės (Žin. 2010-08-19 Nr. 99-5167, 2010-08-21 Nr. 100 (*atitaisymas*), 2010-08-26 Nr.101 (*atitaisymas*)).
14. Gaisrinės saugos pagrindiniai reikalavimai (Žin. 2011-06-21 Nr. 75-3661).
15. Lietuvos Respublikos statybos įstatymas (Žin., 2011-06-20 Nr. 1465).
16. Statybos techninis reglamentas STR 1.08.02:2002 Statybos darbai (Žin., 2002, Nr. 54-2144)

(Išankstinio pranešimo apie statybos pradžią forma)_____
(pranešimo sudarytojo pavadinimas)_____
(adresas, telefonas)Valstybinės darbo inspekcijos
_____ teritoriniam skyriui**IŠANKSTINIS PRANEŠIMAS APIE STATYBOS PRADŽIĄ**_____
(data)

1. _____
(tikslus statybvietės adresas)
2. _____
(statytojas (užsakovas), įmonės pavadinimas ir kodas, vadovo vardas ir pavardė, adresas, telefonas, faksas)
3. _____
(darbų, vykdomų pagal 1 priedą, rūšis)
4. _____
(statinio statybos (projekto) valdytojas: vardas ir pavardė, adresas, telefonas, faksas)
5. _____
(statinio projektavimo saugos ir sveikatos darbe koordinadorius: vardas, pavardė, adresas, telefonas)
6. _____
(statinio statybos saugos ir sveikatos darbe koordinadorius: vardas, pavardė, adresas, telefonas)
7. _____
(planuojama statybos darbų pradžia)
8. _____
(planuojama statybos darbų trukmė)
9. _____
(statybvietėje planuojamas didžiausias darbuotojų skaičius)
10. _____
(statybvietėje planuojamas dirbančių rangovų, subrangovų ir savarankiškai dirbančių asmenų skaičius)
11. _____
(statybos rangovas (rangovai), įmonės pavadinimas ir kodas, vadovo vardas ir pavardė, adresas, telefonas, faksas)
12. _____
(duomenys apie jau parinktus rangovus, subrangovus)
13. _____
(pavojingi darbai statybvietėje (2 priedas))
14. _____
(informacija apie per paskutinius trejus metus įvykusius sunkius ar mirtinus nelaimingus atsitikimus darbe
ar darbuotojams pripažintas profesines ligas (nelaimingų atsitikimų darbe, pripažintų profesinių ligų skaičius))

Statytojas (užsakovas) arba
statinio statybos valdytojas_____
(vardas, pavardė)_____
(parašas)

(įmonės pavadinimas, kodas, adresas, pašto indeksas, telefono, fakso numeriai, ekonominės veiklos rūšis)

PROFESINĖS RIZIKOS NUSTATYMO KORTELĖ

_____ Nr. _____

(data)

Profesinės rizikos vertinimo objektas: _____

(įmonės padalinys, darbo patalpa,

darbo vieta, kita vieta įmonės teritorijoje)*

Darbuotojų skaičius _____, iš jų: riboto darbingumo asmenys _____, jauni asmenys _____, nėščios ar krūtimi maitinančios moterys _____, sergantys profesinėmis ligomis _____, naujai priimti į darbą darbuotojai, kuriems nustatytas išbandymo laikotarpis _____

Profesinės rizikos veiksnys		Nustatyta rizika (nepriimtina ar priimtina)	Numatyta rizikos šalinimo ir/ar mažinimo priemonės (priemonės) pavadinimas	Priemonės įgyvendini- mo data
Teisės aktais nustatytas pavojingas veiksnys (nurodomas rizikos veiksnys (cheminis, fizikinis, biologinis, ergonominis, psichosocialinis, fizinis), jo leistinas dydis (jei yra) ir teisės akto, nustatančio veiksnio dydį, straipsnis, dalis, punktas)	Rizikos tyrimo metu nustatytas veiksnys, jo dydis (jei išmatuotas)			
1	2	3	4	5
Darbo ir poilsio laikas (nurodomas teisės akto straipsnis, dalis, punktas)	Rizikos tyrimo metu nustatytas neatitikimas teisės aktų reikalavimams			

**DARBUOTOJO ASMENINIŲ APSAUGOS
PRIEMONIŲ APSKAITOS
K O R T E L Ė N R. 1**

Vardas		Lytis	
Pavardė		Ūgis	
Tabelis		Dydis:	
Padalinys		drabužio	
Darbo vieta		avalynės	
Pareigos:		galvos apdangalo	
Priėmimo į darbą data		Kitos	

ASMENINĖS APSAUGOS PRIEMONĖS (pagal patvirtintą sąrašą)

Eil. Nr.	Asmeninės apsaugos priemonės pavadinimas, tipas, markė, paskirtis ir t.t .	Pagrindas išduoti	Kiekis	Mato vienetas	Tinkamumo naudoti terminas

20__ m. _____ d.

Darbdavys ar jo įgaliotas asmuo _____

(Parašas)

(Vardas ir pavardė)

Irena Garmuvienė, Jovita Šilkūnaitė

Aplinkos ir žmonių sauga. Konspektas. Irena Garmuvienė, Jovita Šilkūnaitė. 2011, 63 p.

Konspektas skirtas statybos specialybės Lietuvos koleginių mokyklų studentams.

Irena Garmuvienė, Jovita Šilkūnaitė
Aplinkos ir žmonių sauga
Konspektas